

BJÖRNEBORGS SVENSKA SAMSKOLA
GYMNASIETS LÄROPLAN
2005

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Läroplanen	3
1.1. Uppgörandet av läroplanen	3
2. Gymnasieutbildningens uppgift och grundläggande värderingar	4
2.1. Gymnasieutbildningens uppgift	4
2.2. Grundläggande värderingar.....	4
3. Undervisningen	5
3.1. Inlärningssynen	5
3.2. Verksamhetskulturen, studiemiljön och olika arbetsätt.....	5
3.3. Studiernas uppbyggnad	5
4. Stöd och handledning för de studerande	6
4.1. Samarbete med vårdnadshavarna, yrkesläroanstalter, övriga gymnasier och andra läroinrättningar.....	6
4.2. Elevvården.....	7
4.3. Studerande som är i behov av särskilt stöd	8
4.4. Undervisningen av särskilda språkliga och kulturella grupper	9
4.4.1. <i>Samer</i>	9
4.4.2. <i>Romer</i>	9
4.4.3. <i>Teckenspråkiga studerande</i>	9
4.4.4. <i>Invandrare och andra studerande som talar ett främmande språk</i>	9
5. Mål och centralt innehåll	10
5.1. Allmänna mål för undervisningen.....	10
5.2. Temaområden.....	10
5.3. Modersmål och litteratur	13
5.4. Modersmålsinriktad finska.....	23
5.5. Främmande språk	27
5.5.1. <i>Engelska A</i>	27
5.5.2. <i>Tyska B2</i>	31
5.5.3. <i>Tyska B3</i>	34
5.5.4. <i>Franska B2</i>	35
5.5.5. <i>Franska B3</i>	38
5.6. Matematik	39
5.6.1. <i>Den långa lärokursen i matematik</i>	39
5.6.2. <i>Den korta lärokursen i matematik</i>	42
5.7. Biologi.....	47
5.8. Geografi.....	55
5.9. Fysik.....	61
5.10. Kemi	67
5.11. Religion	72
5.11.1. <i>Evangelisk-luthersk religion</i>	72
5.11.2. <i>Ortodox religion</i>	76
5.12. Livsåskådningskunskap	76
5.13. Filosofi	76
5.14. Historia.....	79
5.15. Samhällslära	88
5.16. Psykologi.....	94
5.17. Musik	97
5.18. Bildkonst	99
6.1. Gymnastik	103

6.2.	Hälsokunskap	104
6.3.	Studiehandledning	108
7.	Bedömning av studierna	110
7.1.	Syftet med bedömningen	110
7.2.	Kursbedömningen	110
7.3.	Bedömningen av en ämneslärokurs	110
7.4.	Tillgodoräknande av studier.....	111
7.5.	Höjning av vitsord.....	111
7.6.	Ny bedömning och rättelse av bedömning	107
7.7.	Frånvaro	112
7.8.	Utvärdering	113
7.9.	Betygen och uppgifterna i dem	114
8.	Strategier.....	114
8.1.	Språkstrategi.....	114
8.2.	IT-strategi.....	114
9.	Bilagor	116
	Betygsblanketter	
	Ordningsregler	
	Studieguiden	
	Elevvårdsplanen	
	Krisplanen	
	Antimobbningsplanen	
	Jämställdhetsplanen	
	Kris- och säkerhetsplanen	
	Antivirusmedelsplanen	
	Läroplanen för SSA	

1. Läroplanen

1.1. *Uppgörandet av läroplanen*

Läroplanen för Björneborgs svenska samskolas gymnasium har utarbetats enligt grunderna för gymnasiets läroplan vilka utbildningsstyrelsen godkänt den 15.8.2003. Björneborgs svenska samskolas direktion har godkänt läroplanen.

2. Gymnasieutbildningens uppgift och grundläggande värderingar

2.1. Gymnasieutbildningens uppgift

Uppgiften för gymnasieutbildningen är att ge en bred allmänbildning och tillräckliga färdigheter för fortsatta studier. De studerande skall ges verktyg för att möta utmaningar samt stöda de studerandes självkännet och deras mognad till vuxna människor.

2.2. Grundläggande värderingar

Björneborgs svenska samskola har som målsättning att utveckla emotionella, sociala, intellektuellt vakna, kunniga, nutidsorienterade och traditionsmedvetna framgångsrika människor med stark känsla för ekologiska, etiska och estetiska värden.

I en liten skola som vår är det relativt sett lätt att skapa en känsla av gemenskap, en VI-anda, mellan alla som arbetar i skolsamfundet. Trevliga, gemensamma satsningar såsom olika fester, discon o.d. där alla studerande är engagerade i arbetet för ett gemensamt mål är goda instrument för uppnåendet av en god gemenskap.

För oss i en liten skola är det också lätt att skapa en trygg studiemiljö. Vi anser att det är viktigt att var och en i skolsamfundet kan känna sig trygg och få information om vart man kan vända sig om man behöver hjälp.

Våra ideal och värderingar

- vördnad för livet och fredsvilja
- medmänsklighet och rättvisa
- ärlighet och redbarhet
- ansvarskänsla
- medvetenhet om rättigheter och skyldigheter
- tolerans och jämlikhet
- positivt kritiskt tänkande
- miljöansvar; lokalt och globalt samarbete
- aktivt medborgarskap och entreprenörskap
- tydligt framtidsperspektiv
- initiativkraft och motiverat beslutsfattande
- livslångt lärande och arbetsmoral
- öppenhet för ny information
- kritisk och ansvarsfull hållning visavi informations- och mediedjungeln
- förmåga att möta utmaningar
- prioritering av finlandssvensk kultur i ett vidare kultursammanhang
- självkännet och sund självkänsla
- god hälsa och psykiskt välbefinnande
- bred allmänbildning
- vett och etikett
- förmåga att uppskatta estetiska värden

3. Undervisningen

3.1. *Inlärnings synen*

De studerande lär sig genom ett aktivt och målmedvetet arbete, i vilket han utnyttjar sina tidigare erfarenheter.

3.2. *Verksamhetskulturen, studiemiljön och olika arbetssätt*

Inom den svenska kulturtraditionen i Björneborg har Björneborgs svenska samskola en central roll. BSS skall som en finlandssvensk institution på en helt finskspråkig ort ge de studerande möjlighet att utveckla en egen kulturidentitet vid sidan om den finska identitet som många av de studerande har från hemmet. Den finlandssvenska skolans primära ansvar är det svenska språket. Skolan skall därför vara en institution, där det svenska språket på alla sätt framhävs för såväl den svenska som den finska språkgruppen.

- Vi stöder och uppmuntrar de studerande genom att BETRAKTA och BEAKTA dem som INDIVIDER och ta fasta på minsta lilla framsteg de gör
- Handledning under lektionerna sker genom INDIVIDUELL hjälp öga mot öga, öra mot öra, dock inte med allting färdigt serverat på bricka.
- Vi visar uppskattning av eleven genom att SE honom och se honom i ögonen och ge BÅDE RIS och ROS.
- Vi kan bemöta olikheter genom att visa öppenhet för de studerandes kreativa, okonventionella tankesätt via fortgående flexibilitet inom rimliga gränser.
- Vi individualiserar undervisningen genom att anpassa uppgifternas svårighetsgrad till de studerandes begåvningsprofil och genom att beakta olika inlärningsstyper.
- Vi stöder de studerande i att lära sig ställa mål enligt sin förmåga, genom att uppmana dem att sträva efter UPPNÅELIGA PARTIELLA MÅL och TESTA egna GRÄNSER.
- Vi stärker de studerandes deltagande och engagemang i undervisningen genom att uppmärksamma deras förslag och uppmuntra deras deltagande vid fattande av beslut där deras kompetens räcker till. Glatt humör, humor och rätt ord i rättan tid motiverar och engagerar både de studerande och deras lärare/handledare!
- Vi förstärker de studerandes eget ansvarstagande genom att VISA FÖRTROENDE och faktiskt GE ANSVAR, DELEGERA samt genom att själva vara ett föredömligt exempel i fråga om flit och kreativitet.
- Vi uppmuntrar de studerandes studiemotivation genom att betona att de ”lär” både för skolan och för livet.

3.3. *Studiernas uppbyggnad*

Studierna i gymnasiet består av obligatoriska, fördjupade och tillämpade kurser. I läsårsplanen för BSS bestäms särskilt om eventuella integrerade kurser och kurser som lyfter fram vissa temaområden.

4. Stöd och handledning för de studerande

4.1. *Samarbete med vårdnadshavarna, yrkesläroanstalter, övriga gymnasier och andra läroinrättningar.*

Skola - hem - skola

Vi vill vara en öppen skola där kontakt lätt kan tas från både skolans och hemmets sida. Studiehandledaren, gruppleddaren och rektorn är viktiga kontaktlänkar, men också ämneslärarna får kontaktas. Elevvårdsgruppen (en representant för) är också en möjlig kanal för kontakten till hemmet, med en framför allt förebyggande funktion.

En levande hemsida för ut skolans information. Därutöver samarbetar vi via:

- telefon
- brev, e-post
- studieguide
- händelsekalender
- infotillfällen för föräldrar, föräldramöten
- utvecklingssamtal

Studiehandledaren

- hjälper den studerande att göra upp och följa den individuella studieplanen
- informerar om ändringar i kursval
- handleder i studierelaterade ärenden

Grupphandledaren

- följer med studieframgången och informerar hemmet vid behov
- sammankallar till föräldramöten

Ämnesläraren

- följer med studieframgången i det specifika ämnet
- hjälper vid studiesvårigheter
- kontrollerar frånvaro och förseningar i det egna ämnet

Rektorn

- informerar om gymnasiestudierna (prestationskrav, valfriheten och studentexamen) för de studerande i årskurs 9, 1G, 2G och 3G samt vid behov deras vårdnadshavare tillsammans med bland annat studiehandledaren
- kontaktar hemmet vid särfall
- håller händelsekalendern på hemsidan á jour

Andra instanser

Andra instanser i vårt samhälle som skolan har olika grader av växelverkan med är bl.a. andra gymnasier, yrkesläroanstalter, andra skolor, t.ex. Satakunta Sports Academy, och utbildningsanstalter, näringslivet, kulturen, elevvården och annat. Samarbetet med livet utanför skolan tas naturligt och självklart med i undervisningen bl.a. i form av studiebesök, mässbesök, inbjudna gäster och utbyteselever.

Björneborgs svenska samskola har ingått avtal med Satakunta Sports Academy, vars mål är att skapa ett samarbetsnätverk mellan skolan och idrottsföreningar, så att de av skolans elever som har förutsättningar för det kan kombinera skolarbete och idrott på toppnivå.

Samarbete på andra stadiet i Björneborg/Porin toisen asteen koulutuksen yhteistyö

I Björneborg verkar en arbetsgrupp, som har som mål att främja samarbetet mellan olika läroanstalter på andra stadiet. I arbetsgruppen sitter rektorerna för de olika läroanstalterna. (Toisen asteen koulutuksen johtoryhmä, bilaga)

Mål och innehåll för samarbete och utveckling

- Varje elev på andra stadiet skall ha möjlighet att välja kurser i ett annat gymnasium eller vid ett yrkesinstitut på orten. I BSS har eleverna möjlighet att avlägga kurser främst i de korta främmande språken. BSS samarbetar med Porin Suomalainen Yhteislyseo, Porin Lyseo och Länsi-Porin Lyseo. Inom musikutbildningen samarbetar BSS med Palmgrenkonservatoriet.
- Samtliga gymnasier i Björneborg arbetar enligt ett 5-perioders system med likadan periodindelning.
- Genom samarbete med ”Satakunta virtuaalikoulu” kan eleverna avlägga kurser virtuellt.
- Samarbetet mellan studiehandedarna inom den grundläggande utbildningen och andra stadiets utbildning skall intensifieras bl.a. genom fortbildning för studiehandedarna, gemensamma broschyrer mm. Även samarbetet mellan studiehandedarna på andra stadiet skall utvecklas genom möten och gemensam handledning.

Distansstudier

Möjligheterna till samarbete på svenska i Björneborg är minimala. Därför strävar BSS efter att kunna utnyttja de resurser som finns i andra finlandssvenska gymnasier genom att genomföra gemensamma projekt. Samarbetet med Dusör kommer också att bli viktigt speciellt med tanke på att BSS, p.g.a. små grupper, inte alltid har möjlighet att erbjuda alla de fördjupade kurser som finns i läroplanen.

Samarbetet med de övriga gymnasierna på språköarna upprätthålls genom gemensamma träffar.

4.2.   *Elevvården*

Till vården av de studerande hör att tillgodose deras fysiska, psykiska och sociala hälsa och välbefinnande. Syftet är att skapa en trygg och sund studie- och arbetsmiljö och att förebygga utslagning. Elevvården går dels ut på att förebygga, dels på att i ett tidigt skede upptäcka inlärningsproblem och försöka ta itu med dem. De studerandes andel och ansvar när det gäller att främja trivseln skall uppmuntras. Alla som arbetar inom skolsamfundet ansvarar för sin del för elevvården. I skolan koordineras elevvården av

en elevvårdsgrupp som förslagsvis kan bestå av åtminstone rektor, studiehandledare, skolhälsovårdare

Skolan skall vid behov vägleda studerande med handikapp till nödvändiga tjänster. Studerande med särskilda behov på grund av fysiska, psykiska och sociala svårigheter skall erbjudas stöd och handledning i anslutning till studierna.

(Angående samarbetet mellan hem och skola se kap. 4.1)

Den verksamhet som skall främja hälsa och trygghet i studiemiljön beskrivs närmare i skolans elevvårdsplan.

De åtgärder som skall vidtas i problem-, olycksfalls- och krissituationer visavi till exempel mobbning, våld, den mentala hälsan, tobaksrökning, alkohol och narkotika, olika slags olyckor och dödsfall finns närmare beskrivet i skolans krisplan.

Syftet är att stödja individen och att upprätthålla skolans funktionsförmåga i situationer som hotar den fysiska och psykiska säkerheten och välbefinnandet.

4.3. *Studerande som är i behov av särskilt stöd*

Syftet med det särskilda stödet är att hjälpa och stödja den studerande så att han eller hon ges möjligheter att slutföra sina studier i gymnasiet. Särskilt stöd behövs för sådana studerande som tillfälligt har blivit efter i studierna eller vilkas studieförutsättningar har försvagats på grund av handikapp, sjukdom eller funktionshinder. Till samma målgrupp hör också de studerande som behöver psykiskt eller socialt stöd. En studerande kan också vara i behov av stöd på grund av problem med den mentala hälsan, på grund av social missanpassning eller på grund av problem i den aktuella livssituationen.

Studierna för en studerande kan enligt § 13 i gymnasielagen (629/1998, ändrad genom lagen 478/2003) delvis ordnas på annat sätt än vad som föreskrivs i gymnasielagen och gymnasieförordningen och i gymnasiets läroplan. Om en studerande befrias från studierna i ett läroämne, skall han eller hon i stället välja andra studier så att minimiantalet kurser uppfylls.

De inläringstillfällen och prov som avses i § 13 i gymnasielagen skall ordnas så att den studerandes individuella behov beaktas. En plan kan uppgöras för den studerande i vilken det antecknas hur de individuella åtgärderna kan genomföras.

Om en störning i språkutvecklingen hos en studerande upptäcks först i gymnasiet rekommenderas det att stödåtgärder så fort som möjligt planeras och sätts in.

Den studerande förväntas självständigt förete erforderliga intyg till skolan. Vid behov av stödundervisning rekommenderas att den studerande på eget initiativ kontakter skolan.

4.4.   *Undervisningen av särskilda språkliga och kulturella grupper*

4.4.1.   Samer

Följer läroplansgrunderna.

4.4.2.   Romer

Följer läroplansgrunderna.

4.4.3.   Teckenspråkiga studerande

Följer läroplansgrunderna.

4.4.4.   Invandrare och andra studerande som talar ett främmande språk

Följer läroplansgrunderna.

5. Mål och centralt innehåll

5.1. *Allmänna mål för undervisningen*

Undervisningen i gymnasiet har som mål att ge de studerande en bred allmänbildning och stärka intresset för livslångt lärande.

5.2. *Temaområden*

Vissa kurser i gymnasieundervisningen integreras via temaområden, vilket innebär att sådana kurser och ämnesområden som anknyter till och tidsmässigt står nära varandra, byggs upp till temahelheter över ämnesgränserna. Följaktligen kommer temaområdena att basera sig på kunskaper och färdigheter ur flera läroämnen. Temaområdena ger goda möjligheter att tänka över lärarrollen vilket i sin tur möjliggör att gymnasiet utvecklas till en lärande organisation.

En allmän uppslutning i skolan kring temaområdena förutsätter att man på återkommande lärar- och gruppmöten tar upp hur ämneslärarna kommer att behandla ett visst temaområde i sitt ämne. I det konkreta arbetet med temaområdena görs skolans verksamhetskultur synlig och de åtgärder som härvid vidtas finns inskrivna som förpliktande regler i skolans ordningsstadgar och trygghetsplan.

Gemensamma mål för gymnasiets temaområden är att de studerande skall kunna

- iaktta och analysera moderna företeelser och miljöer
- framföra motiverade uppfattningar om den framtid som eftersträvas
- bedöma den egna livsstilen och analysera och förklara rådande trender
- arbeta för en eftersträvansvärd framtid

I gymnasiets läroplan tas följande temaområden upp:

1. *Aktivt medborgarskap och entreprenörskap*
2. *Hälsa och trygghet*
3. *Hållbar utveckling*
4. *Kulturell identitet och kulturkänedom*
5. *Teknologi och samhälle*
6. *Informations- och mediekunskap*

I läroplanen för varje läroämne skall anges hur man tänkt införliva olika temaområden i sitt eget ämne samt hur man inom samma period kan avlägga vissa kurser, som har kopplingar till samma temaområde. Detta tas årligen upp i skolans läsårssplan.

1. *Aktivt medborgarskap och entreprenörskap*

Detta temaområde syftar till att fostra de studerande till aktiva, ansvarsställande och kritiska medborgare, med engagemang och vilja att vara med och påverka inom olika samhällsområden. Engagemanget kan ske på lokal och nationell nivå, men också på såväl europeisk som global nivå.

Målet är att den studerande skall

- fördjupa sig i hur ett demokratiskt samhälle fungerar
- kunna motivera sin egen uppfattning i olika frågor, diskutera dem med andra så att också deras åsikter respekteras
- känna till olika demokratiska system och hur de verkar
- delta i en verksamhet som syftar till att skapa allmänt välstånd i närmiljön och påverka beslutsfattandet för en positiv livsmiljö
- känna till olika former av företagsamhet och deras verksamhetsprinciper
- förstå arbetets betydelse för individen och samhället
- känna till hur man som konsument kan utnyttja sitt inflytande

När detta temaområde genomförs bör praktiska övningar och personliga erfarenheter betonas och ett samarbete med olika företag och instanser etableras.

2. *Hälsa och trygghet*

I gymnasiet bör man sträva efter att ge de studerande en känsla av trygghet och delaktighet i undervisningsprocessen så att de känner att de får stöd och blir rättvist behandlade. De studerande bör få känna såväl fysiskt som psykiskt välbefinnande. De bör få arbeta i en trygg miljö bland människor som visar hänsyn, vänskap och gemenskap.

Med eleverna bör man ta upp till diskussion vikten av att visa artighet, vänlighet och hänsyn samt vilken stor betydelse detta har i skolgemenskapen och över huvudtaget i umgänget mellan människor.

”Behandla din medmänniska så, som du själv vill bli behandlad och bemött”!

3. *Hållbar utveckling*

Syftet med strävan efter en hållbar utveckling är att trygga möjligheterna till ett gott liv både för dagens människor och för kommande generationer. Gymnasiet skall ge de studerande en grund för ett hållbart levnadssätt och lära dem att de i all verksamhet bör anpassa sig till naturens villkor samt inse gränserna för vad miljön och naturen tål.

Målet är att de studerande skall

- få baskunskaper om de ekologiska, ekonomiska, sociala och kulturella faktorer som gemensamt skapar en bärkraftig och hållbar utveckling.
- kunna bedöma och analysera förändringar i naturen och i den kulturella och sociala miljön samt skapa sig en uppfattning om vad dessa förändringar kan leda till
- reflektera över ett hållbart levnadssätt och en naturbevarande och ekologiskt bärkraftig produktion, som är ägnad att skydda naturens fortbestånd för kommande generationer
- ha förmåga att lokalt, nationellt och internationellt samarbeta för en bättre framtid

Metoder

Den hållbara utvecklingens betydelse för en individ och ett samhälle kan synliggöras i undervisningen samt skolarbetet genom:

- att ordna studiebesök till hemortens olika industrianläggningar, energikraftverk samt besöka olika anläggningar för återvinning och avfallshantering
- att organisera utställningar och arbetsveckor kring temaområdet
- att förse biblioteket, elevrestaurangen samt anslagstavlor med varierande broschyrer och nyaste forskningsresultat med anknytning till temaområdet
- att samarbeta över ämnesgränserna i samband med olika projekt
- att uppmärksamma allmänt vett och allmän etikett

4. *Kulturell identitet och kulturkännedom*

Gymnasieutbildningen skall ge de studerande möjligheter att bygga upp sin kulturidentitet med hjälp av sitt modersmål, sin gestaltning av det förflutna, sin religion samt genom konst- och naturupplevelser. De bör känna till gemensamma nordiska, europeiska och allmänmänskliga värderingar. De bör bibringas en positiv kulturell identitet och ges möjligheter att förstå och bevara sitt kulturarv.

Målet är att de studerande skall

- förstå begreppet kultur och kunna beskriva olika kulturella särdrag
- vara medvetna om sin kulturella identitet som speciellt för eleverna i vår skola omfattar såväl en finlandssvensk och finsk identitet som en tvåspråkig identitet
- värdesätta en kulturell mångfald som en källa till berikande upplevelser och skaparkraft
- kunna kommunicera och diskutera med människor som har en annorlunda kulturell bakgrund, också med människor med ett främmande språk.

Verksamhetskulturen kan förverkligas t.ex. genom fester, egna traditioner, elev- och lärarutbyte, klassresor och projektarbeten som behandlar kulturarvet i eget land, men också främmande kulturer.

5. *Teknologi och samhälle*

Utgångspunkten för den tekniska utvecklingen är människans behov att förbättra sin livskvalitet och underlätta sitt liv under arbete och fritid.

Målet är att de studerande skall

- kunna utnyttja naturvetenskaplig kunskap då de reflekterar över tekniska utvecklingsmöjligheter
- kunna kritiskt bedöma hur människan på ett vettigt sätt skall förhålla sig till den moderna teknologin
- kritiskt bedöma och ta ställning till hur tekniken skall användas för att inte skada miljön
- förstå växelverkan mellan teknik och ekonomi samt förstå teknikens inverkan på sysselsättningen
- lära sig om företagsamhet och bekanta sig med det lokala arbetslivet genom företags- och industribesök.

Detta temaområde skall vägleda de studerande till att kritiskt ta ställning till hur den tekniska utvecklingen förändrar samhället samt reflektera över vilka tekniska lösningar är oundgängliga och vilka som kan undvikas. Vidare kan temaområdet konkretiseras så, att man t.ex. genom exkursioner bekantar sig med tekniken och dess användning på olika områden såsom inom hälsovården, miljöskyddet, energiproduktionen, trafiken, lant- och skogsbruket m.m.

6. Informations- och mediekunskap

I gymnasiet skall de studerande erbjudas undervisning i vilken central roll medierna har i vår kultur. De skall lära sig att positivt och kritiskt ta ställning till mediernas roll och inflytande som informationsförmedlare och opinionsbildare i samhället. Vidare skall de lära sig att kritiskt iaktta och analysera hur det som medierna beskriver stämmer överens med verkligheten.

Målet är att de studerande skall

- lära sig att kritiskt använda den information som ges av tidningar, TV, radio, internet, reklam o.d.
- lära sig att kritiskt tolka och ta emot budskap ur reklam, texter och filmer samt att förstå etiken i medierna och hur man bör förhålla sig till upphovsmannarätten till den information medierna förmedlar
- lära sig att själva producera medietexter
- vänja sig vid att använda text och information i medierna som redskap i sina studier

Medierna skall i gymnasiet utgöra såväl studieobjekt som studieredskap. Medieföreläsningen skall hjälpa de studerande att utveckla sina verbala, visuella, auditiva och sociala färdigheter samt deras studieteknik. Detta förutsätter ett samarbete mellan olika läroämnen och i mån av möjligheter samarbete med olika medier såsom tidningar, radio och television.

5.3. Modersmål och litteratur

Modersmålet är av grundläggande betydelse för lärandet. Genom det gestaltar människan sin verklighet och kommunicerar med andra. Modersmålet stärker den personliga och kulturella identiteten samt utvecklar tänkande, kreativitet och en estetisk medvetenhet.

Modersmål och litteratur är som läroämne ett livskunskapsämne och ett centralt färdighets-, kunskaps- och kulturämne. Läroämnet baserar sig på ett vidgat textbegrepp som innefattar förutom skrivna och talade texter även medietexter och bilder av olika slag. Ämnet får sitt innehåll närmast från språk-, litteratur- och kommunikationsvetenskaperna samt från kulturforskningen. Genom läsande, skrivande och muntlig kommunikation tillägnas sig den studerande nya begrepp och lär sig att se sammanhang, tänka logiskt, reflektera, kritiskt granska, tolka och värdera. Genom litteratur och bildmedier får den studerande kunskap och möter förutom den västerländska kulturtraditionen även andra kulturer. Läsning av skönlitteratur bidrar också till personlighetsutvecklingen. En bred kommunikativ kompetens är grunden för lärande och för all samhällelig interaktion. Inom undervisningen i modersmål och

litteratur och även vid samarbete med andra ämnen strävar man efter en integration av flera olika färdigheter i ett funktionellt sammanhang.

Att i tal och skrift kunna använda modersmålet är en förutsättning för studier och för att aktivt kunna delta i samhällslivet. Därför är det viktigt att skolan skapar goda möjligheter för språkutveckling, både inom ämnet modersmål och litteratur och inom andra ämnen i gymnasiet.

Mål för undervisningen

Målet för undervisningen i modersmål och litteratur är att den studerande skall

- fördjupa sina kunskaper om språk, litteratur och kommunikation
- få en insikt om sambandet mellan språk, litteratur och lärande och kunna utnyttja relevanta begrepp då han läser, skriver, talar och lyssnar
- stimuleras till att söka sig till litteratur och bildmedier som en källa till glädje, kunskap och reflektion
- utveckla sin fantasi och lust att lära genom att tillägna sig skönlitteratur i olika former från olika tider och kulturer
- fördjupa sina kunskaper utifrån ett vidgat textbegrepp och kunna analysera och tolka olika slags texter
- med hjälp av sin kunskap om litteratur och kommunikation se samband mellan texter och deras sammanhang och genom olika texter och medier bli förtrogen med grundläggande demokratiska, humanistiska och etiska värden men också bli medveten om destruktiva krafter att reagera mot
- fördjupa och precisera sitt språkbruk och kunna anpassa det efter olika situationer, både privat och offentligt
- bli säkrare då det gäller att behärska normer för det talade och skrivna språket och förstå avsikten med språkvärden både ur ett samhälleligt perspektiv och för sitt eget språkbruk
- bli medveten om texters formspråk och retoriska medel och kunna analysera och värdera argumenterande text och själv utnyttja språket som medel för påverkan
- kunna använda informations- och kommunikationsteknik på ett funktionellt sätt i sina studier och i olika källor söka information samt genom att bearbeta, reflektera över och värdera denna information känna sig delaktig i olika kultursammanhang och ha förmåga att njuta av, använda och skapa kultur samt ha fördjupat sin förståelse för olika kulturer och för människor med andra levnadsförhållanden

Bedömning

Bedömningen av kurserna i modersmål och litteratur skall beakta läroämnets alla delområden. I kursvitsordet skall ingå bedömning av såväl muntlig och skriftlig produktion som graden av deltagande. Utvärderingen sker i form av en process där den studerande får respons både av läraren och av hela gruppen. Den studerande skall även ges möjlighet till självvärdering, som kan bli ett stöd för en positiv och samtidigt realistisk bild av honom eller henne som talare, läsare eller skribent. Grunden för självvärderingen är att den studerande känner till kursernas mål och innehåll och på detta sätt kan följa med sin egen utveckling.

OBLIGATORISKA KURSER

Kurserna är uppbyggda så att de integrerar de olika modersmålsfärdigheterna och bildar funktionella helheter. På alla kurser fördjupar den studerande sina kunskaper om språk och litteratur, utvecklar färdigheterna i muntlig och skriftlig kommunikation och läser rikligt med fiktion och fakta. Då den studerande har läst alla de obligatoriska lärokurserna har han eller hon fått en fördjupad språkkännedom och ökad språkfärdighet. Den studerande har också fått en bred kunskap om vårt litterära arv och de litterära genrerna i funktionella sammanhang samt fördjupat sin förmåga att analysera, producera och reflektera över olika textgenrer och deras funktion i samhället.

Ordningsföljd och deltagande

Samtliga 6 obligatoriska kurser avläggs lämpligen i ordningsföljd, jämnt fördelade under tre år. Ordningsföljden mellan de fördjupade kurserna är inte fastställd.

Kurserna 8 och 9 ger fördjupad skriv- och textkompetens och utvecklar kreativt/analytiskt tänkande. Rekommendabelt är att kurs 7 avläggs under det första eller andra året, eftersom den stimulerar de studerande till språklig interaktion och därigenom utvecklar sociala färdigheter.

De studerande har även möjlighet att avlägga ett frivilligt riksomfattande prov i *mundlig kommunikation*. Betyget ges i form av ett till studentbetyget bifogat diplom.

Förutsättning för deltagande i provet är avlagd kurs 7. Avläggande av kurs 10 ger ökad kompetens.

För samtliga kurser i modersmålet krävs aktivt deltagande på ort och ställe.

1. En värld av texter (MO 1)

Kursen introducerar modersmål och litteratur som ett ämne där språk, kommunikation, litterära texter och saktexter bildar en helhet som placeras in i ett teoretiskt sammanhang.

MÅL

Kursens mål är att den studerande skall

- förstå vad det vidgade textbegreppet innebär
- fördjupa sin medvetenhet om olika textgenrer
- känna till olika sätt att läsa, analysera, tolka och producera texter
- kunna välja stilnivå i sitt språk enligt situation
- kunna tolka episka texter
- kunna grundprinciperna för hur man skriftligt relaterar till annan skriven text
- delta konstruktivt i gruppdiskussioner

CENTRALT INNEHÅLL

- skillnader mellan tal- och skriftspråk och olika stilnivåer
- olika textgenrer och deras funktion i samhället
- reflektion kring det egna läsandet

- introduktion till de litterära genrernas historia med fokus på novellen och andra typer av kortprosa
- olika sätt att analysera skönlitterära texter
- grundprinciperna för materialbaserat skrivande
- grundprinciperna för gruppkommunikation

2. Epik och medietexter (MO 2)

Kursen fokuserar på hur man bygger upp texter av olika slag för att nå sina syften.

MÅL

Kursens mål är att den studerande skall

- kunna använda retorikens grundprinciper
- producera olika typer av medietexter
- kunna bearbeta och analysera längre episka texter
- planera, framföra och utvärdera ett muntligt anförande

CENTRALT INNEHÅLL

- retorikens grundprinciper som stöd för att disponera muntliga och skriftliga texter
- tidningstexter och andra medietexter
- bild- och filmanalys
- källkritik
- analys av språkets strukturer
- romanen som litterär genre
- gränser mellan fakta och fiktion med dokumentärromanen och populärkulturen som utgångspunkt
- recensioner

3. Texter, kultur och identitet (MO 3)

Kursen tar upp frågor kring språklig och kulturell identitet ur ett finlandssvenskt perspektiv. Den egna litteraturen och dess förhållande till omvärlden diskuteras.

MÅL

Kursens mål är att den studerande skall

- kunna uttrycka sina tankar, känslor och åsikter kring den egna identiteten i både tal och skrift
- förstå begreppet kulturell pluralism
- kunna diskutera frågor kring det finlandssvenska med utgångspunkt i tryckta och digitala källor av olika slag
- kunna diskutera och analysera texter av finlandssvenska författare från olika tidsperioder
- känna till de drag som kännetecknar det finlandssvenska språkbruket
- kunna utveckla sina texter och analysera språkets form utgående från den språkvårdsteori som behandlas

CENTRALT INNEHÅLL

- det svenska språkets ursprung och nuläge i Finland
- tvåspråkighet, dialekter, slang och andra språksociologiska fenomen

- begreppet språkvård både ur ett samhälleligt perspektiv och med utgångspunkt i de studerandes egna texter
- analys av text-, sats- och ordstrukturer
- den finlandssvenska litteraturen och dess historia
- förberedda diskussioner, till exempel paneldebatter med anknytning till kursinnehållet

4. Texter i Norden (MO 4)

Kursen behandlar de nordiska språkens och den nordiska litteraturens historia, nordiska texter, texter på nordiska språk samt nordisk kultur. Inom litteraturundervisningen fokuseras dramatiken.

MÅL

Kursens mål är att den studerande skall

- känna igen de olika nordiska språken i både talad och skriven form
- besitta grundläggande strategier för att kunna göra sig förstådd i Norden
- kunna läsa och tematisera medietexter på nordiska språk, närmast danska och norska
- behärska den grundläggande terminologin inom dramatiken
- kunna diskutera dramatiska texter både utgående från skriven text och dramatiska framföranden
- känna till principerna för välläsning

CENTRALT INNEHÅLL

- de nordiska språkens gemensamma bakgrund
- skillnader och likheter mellan de nordiska språken
- samtalsstrategier som underlättar umgänget i Norden
- produktion av texter i anslutning till teman i de nordiska texter som behandlats
- skönlitterära författarskap och texter i den nordiska litteraturen
- dramatikanalys och teaterbesök
- läsning, dramatisering och gestaltning av texter

5. Moderna texter (MO 5)

Kursen innehåller litteraturanalyser och tar upp grundläggande textanalytiska termer.

MÅL

Kursens mål är att den studerande skall

- känna till olika stilmedel och kunna kommentera bildspråket i en text, speciellt i lyriska texter
- kunna tolka, analysera och gestalta texter och relatera dem till den kulturella kontexten
- förstå hur man sett på litteraturen och dess uppgift under olika tidsperioder och strömningar under den moderna litteraturens historia

CENTRALT INNEHÅLL

- lyrikanalys: stil, struktur, reception
- produktion av reflekterande och analyserande texter
- 1900- och 2000-talets litteratur och litterära ismer

- litterära diskussioner inför publik

6. Textens makt (MO 6)

Kursen handlar om det maktbruk som kan ske genom språket

MÅL

Kursens mål är att den studerande skall

- kunna analysera argumentationen i en text både skriftligt och muntligt och kritiskt kunna värdera medietexter och andra slag av sakprosa
- producera både skriftliga och muntliga texter som innehåller en effektiv argumentation
- utveckla sin förmåga att analysera en skönlitterär text utgående från ett läsarorienterat perspektiv
- kunna diskutera hur författare använder språk, stil och innehåll som maktmedel
- kunna och våga uttrycka och motivera sina åsikter i en debatt
- utöka sin medvetenhet om hur bild- och textflödet påverkar samhället och den enskilda individen

CENTRALT INNEHÅLL

- argumentationsanalys
- analys av medietexter och olika trender i texternas innehåll, språk, stil och utformning
- reklamanalys
- källkritik
- skillnader mellan kvinnligt och manligt språk
- äldre och nyare tendenslitteratur
- teori och praktik kring hur man för en muntlig debatt

FÖRDJUPADE KURSER

7. Muntlig kommunikation (MO 7)

Kursen ger den studerande möjlighet att fördjupa sina kunskaper och färdigheter inom muntlig kommunikation samt insikt i den muntliga kommunikationens betydelse i alla sociala sammanhang

MÅL

Kursens mål är att den studerande skall

- fördjupa sina kunskaper om interaktion och muntlig kommunikation
- utveckla sin säkerhet att uttrycka sig samt utveckla sin förmåga att uppträda, lyssna och samtala
- känna till och kunna analysera faktorer som påverkar såväl talarens som budskapets trovärdighet

CENTRALT INNEHÅLL

- typiska drag i olika interaktionssituationer
- verbal och nonverbal kommunikation
- olika sätt att uppträda vid förhandlingar, på möten och i olika slags diskussioner

- kulturbundna, speciellt finlandssvenska, särdrag vid muntlig kommunikation

8. Fördjupad skriv- och textkompetens (MO 8)

Kursen handlar om att fördjupa och utveckla färdigheterna i att analysera, tolka, reflektera över samt producera texter

MÅL

Kursens mål är att den studerande skall

- fördjupa sin förmåga att läsa olika texter analytiskt och kritiskt
- bygga upp en till innehållet, strukturen och stilen enhetlig och logisk text

CENTRALT INNEHÅLL

Följande teman repeteras och fördjupas:

- textgenrer
- textanalys och textanalytiska begrepp
- textkomposition: att producera idéer, planera, välja synvinkel, disponera, bearbeta, rubricera och redigera texten i en slutlig form
- språkstruktur och språkriktighet

9. Litteratur som glädje och kunskap (MO 9)

Kursen ger den studerande möjlighet att utveckla sin kunskap, fantasi och lust att lära genom att tillägna sig skönlitteratur i olika former.

MÅL

Kursens mål är att den studerande skall

- hitta nya vägar för sitt kreativa tänkande genom läsning
- göra jämförelser mellan olika tiders sätt att behandla teman och motiv i skilda kulturer och relatera dem till sin egen tid och sin egen livssituation
- förstå att litteraturen belyser människans eviga frågeställningar
- fördjupa sin förmåga att använda sig av olika litteraturvetenskapliga perspektiv vid studiet av texter

CENTRALT INNEHÅLL

- tematisk läsning av litteratur från olika tider och/eller kulturer
- intertextualitet
- att skriva analytiskt om litteratur
- att gestalta och bearbeta litteratur genom dramatisering och kreativt skrivande

10. Kreativ svenska (MO 10)

Kursen är uppbyggd kring det talade språket, kroppsspråket och det vidgade textbegreppet. Kursen bedöms i skalan godkänd/icke godkänd.

MÅL

Kursen syftar till att utveckla den studerande till en dynamisk värtalare, som med alla till buds stående medel behärskar sin publik

Avsikten är att sänka tröskeln inför muntliga framträdanden och råda bot på tunghäfta och rampfeber.

Kursen, där det muntliga momentet betonas mest, ställer deltagarna inför situationer där det gäller att kommunicera, klargöra, påverka, medla och briljera verbalt!

Grundidén är att det krävs mod och övning för att klä tankar i ord, så att budskapet har avsedd verkan.

CENTRALT INNEHÅLL

- avslappning och vardagspsykologi
- kreativ visualisering
- talövning; artikulation, andning, tempo
- improvisation/rollspel
- kroppsspråk
- övning i plastik
- övertalningsstrategi
- försäljningsteknik; reklam, kundpsykologi
- bild- och musiktolkning
- meningsutbyte/slagfärdighet
- skröna och undanflykter
- orderformulering och rapportering

11. På slutrakan – skrivkurs inför studentskrivningar (MO 11)

Kursen är uppbyggd kring reflektion kring det egna skrivandet, analys av texter och en fördjupning av textkompetens. Kursen ger den studerande en möjlighet att utveckla sitt eget skrivande.

MÅL

Kursens mål är att den studerande skall

- hitta nya vägar för sitt skrivande och utveckla en säkerhet att uttrycka sig i skriftlig form
- jämföra sitt skrivande av idag med tidigare essäer och analyser
- kunna ge och ta emot konstruktiv kritik på sina essäer och analyser

CENTRALT INNEHÅLL

- skrivprocessen
- textkomposition
- bildanalys
- textkompetens

Lokala arbetsmetoder och didaktiska knep

Björneborgs svenska samskola är en språkö, där majoriteten av de studerande varken har svenska som modersmål eller hemspråk!

Även om den finlandssvenska skolan inte är en språkskola ”utan en institution som förmedlar och skapar kultur på svenska i Finland”, behövs intensiv, systematisk, kontinuerlig träning i ordkunskap, språkstruktur och fraseologi även på gymnasienivå

hos oss. Metodiken härvidlag är jämförbar med den som tillämpas i främmande språk. På grund av elevmaterialets ofta otillräckliga kunskaper i svenska språket och outvecklade känsla för nyanser tarvas och tillhandahålles språkliga modeller för varierande typer av uppgifter, speciellt i början av gymnasiestudierna.

De studerande utnyttjar vårt välförsedda skolbibliotek, stadsbiblioteket, Internet och lärare samt andra sakkunniga vid införskaffande av kunskap och information, parat med eget tänkande, ifrågasättande och egen analytisk förmåga. Uppgifter och arbeten görs i form av grupp- eller individuella arbeten, muntligt och skriftligt.

Vid korrigerings av skriftliga uppgifter ges i dag konsekvent två vitsord under de första kurserna, ett för innehåll och ett för språkdräkt. Detta i akt och mening att höja de studerandes självkänsla.

Läraren fungerar som budbärare, handledare, föreläsare, impulsgivare, inspirationskälla och levande lexikon och belyser genom egen synlig aktivitet att ”skrivande” är en positiv process, liksom avspänt muntligt framträdande en maktfaktor! Rekommendabelt är också, att modersmåls läraren håller sig à jour med aktuell pop- och subkultur. Då välkomnar de studerande lättare även högkultur och högspråk. Som *modeller* och exempel på ”äkta” finlandssvenskar excellerar understundom österbottniska gymnasister, vilka på grund av säsongspelande i Porin Ässät väljer vår skola. Sporadiskt förekommer även kontakt med Hedbergsskolan i Sundsvall.

Parallellt med audiovisuella hjälpmedel används *samtal* och *diskussion* samt *kreativ visualisering* som språkutvecklande och personlighetsdanande arbetsformer.

Språkprogram och portfoliomethodik har sin givna plats. Vid sidan av ordlistor och färdiga språkprogram brukas exempelvis följande enkla, fungerande metod:

- Ett finskt/engelskt ord (t.ex. substantiv) flimrar på den studerandes ”bildskärm”
- Den svenska motsvarigheten ringas in
- Genus och pluralform konstateras
- Synonymer uppspåras
- Besläktade adjektiv och verb aktualiseras
- Det aktuella ordet infogas i ett par olika satssammanhang

Som mnemotekniskt förstärkningsmedel används bl.a. *alliteration*: ”verbalitet via välvalda verb”, ”apropå pronomen” ...

Som speciellt impuls- och jämförelsematerial nyttjas det nyansrika, trendiga *engelska* språket, *humoristiska texter*, *färger* och *tillfällighetskonst*.

För att effektivt nå studerande med olika inlärningsprofil presenteras bastexter och uppgifter, i mån av möjlighet, även muntligt. Vårt spatiösa MO-rum möjliggör såväl scenframträdanden som lätt fysisk aktivitet under dubbeltimmar.

Kännetecknande för ett lyckat arbetspass anser vi vara, att både läraren och de studerande har fått nya kreativa/kognitiva infallsvinklar.

Att bibehålla svenskan som ett levande, nyansrikt, uttrycksfullt med glädje talat språk är den största utmaningen för vår skola just nu.

Temaområden med lokal anknytning

Aktivt medborgarskap och entreprenörskap poängteras speciellt i kurserna 6 och 7 genom teori, praktiska övningar i debatteknik och möteteknik samt presentation av förefintlig och tänkt framtida företagsverksamhet på den egna orten.

Integrering: historia/geografi

Hälsa och trygghet och speciellt psykiskt välbefinnande behandlas i kurs 10, genom bl.a. drama och inlevelseövningar.

Glädje som livselixir betonas i alla kurser, liksom att glädje och välbefinnande mera sällan varit utgångspunkten för litteraturens och bildkonstens mästerverk!

Integrering: hälsolära/psykologi

Hållbar utveckling aktualiseras i diskussionsform och via textbaserad uppsatsskrivning som uppföljning av kurser i geografi och samhällslära samt genom analys av staden Björneborgs industriella historia. Bas för faktabaserad diskussion och debatt ger årligen återkommande studiebesök på Olkiluoto kärnkraftverk, Kemira kemikaliefabrik, Hangassuo avstjälningsplats, Ekokems station för problemavfall och Porin energialaitos.

Integrering: historia/fysik/kemi/geografi

Kulturell identitet och kulturkännedom analyseras intensivt i speciellt kurserna 3 och 4, där skillnader och likheter mellan exempelvis finskt/finlandssvenskt/rikssvenskt utkristalliseras, kryddat med våra utbytesstudenters färskare rön från länder som Italien, Spanien, USA, Australien .

Staden Björneborgs gradvisa språkförbistring och också kulturförskjutning utgör ett tacksamt studieunderlag; ”från Rosenlew via Rauma-Repola till United Papermills”

Begreppen kulturmöten och kulturkrockar aktualiseras i samband med elev- och lärarutbyten och kartläggning av representanter för annan kultur på orten. Diskussion om identitetskras förs ständigt. Integrering: historia/geografi

Teknologi och samhälle och tekniska utvecklingsmöjligheter på gott och ont avspeglas i både fakta- och fiktionslitteratur.

Politikens betydelse för teknik och företagsetik upplevs som relevanta innefrågor i diskussion på klass.

Som inspirationskälla används exempelvis Illustrerad vetenskap. Lokal anknytning till temaområdet ger även här industri- och idrotts- och kulturstaden Björneborg, där hård konkurrens råder mellan stadsdelar och behovsprioritering.

Integrering: fysik/geografi/religion3

Informations- och mediekunskap inbakas osökt i samtliga kurser, till exempel i kurs 2, där filmanalys och källkritik står på programmet. I kurserna 6 och 7 ligger tyngdpunkten på övningar i kommunikation, samverkan och påverkan. Medieetik och upphovsrätt diskuteras. Färdiga svar och given information ifrågasätts. Svenska dagstidningar tillhandahålls och nagelfars. ”Tidningen i klassen” är ett begrepp, 2G:s egen tidning ”Enigheten” likaså.

I brist på svenskspråkig lokaltidning får studiebesök på ”Satakunnan Kansas” redaktion fungera som inkörsport till modern journalistik.

Radio Vega får förslagsvis ersätta avsaknaden av svensk lokalradio.

5.4. *Modersmålsinriktad finska*

Allmänna mål

Syftet med den modersmålsinriktade finskan är att ge tvåspråkiga studerande en möjlighet att förbättra och fördjupa sina kunskaper och färdigheter i finska och göra dem medvetna om sin tvåspråkighet och sitt dubbla kulturarv. Den modersmålsinriktade finskan betonar särskilt språkmedvetenhet, språkkänedom, språkriktighet och litteratur. Språkriktigheten tas upp i varje kurs t.ex. vid uppsatsskrivning. Målet med undervisningen är att studeranden klarar sig i samhällliga och mera formella språksituationer, fördjupar kännedomen om det finska samhället och språkliga särdrag typiska för det finska språket. Språkundervisningen ska ytterligare skapa en god grund för fortsatta studier och för arbetslivet i det finska samhället. Den studerande ska uppnå en medvetenhet om språkets betydelse och strukturer samt om skillnaden mellan talspråk och skriftspråk. Genom fackspråklig litteratur fördjupas den studerandes ordkänedom och uttrycksförmåga.

Bedömning

Kurserna bedöms på basis av prov, hör- och textförståelse, uppsatsskrivning och recensioner, muntlig framställning som föredrag, diskussion och argumentering, ordförhör, timaktivitet.

OBLIGATORISKA KURSER

1. Människans vardag och fritid (FIM 1)

MOTIVTEMAN

- **temaområde hållbar utveckling:** det finska språkets ställning i samhället
- skillnader i dialekt, slang samt tal- och skriftspråk
- den egna dialektens särdrag

STRUKTURER

- kausböjningen av substantiv, adjektiv och pronomen
- adjektivens och adverbens komparation
- användningen av pronomen
- possessivsuffix

2. Natur och miljö (FIM 2)

MOTIVTEMAN

- **temaområden hälsa och trygghet:** texter som anknyter till ämnet
- ord i anknytning till natur och miljö
- bli bekant med den egna närmiljön och naturen
- i mån av möjlighet studiebesök till naturmuseet Luontotalo Arkki

STRUKTURER

- räkneordens böjning
- bråktal och plurale tantum
- subjekt, predikat och objekt
- verbens olika modus
- verbböjningen i passiv
- unipersonella uttryck

3. Handel, teknik och kommunikation (FIM 3)

MOTIVTEMAN

- **temaområden teknologi och samhälle:** texter i anknytning till ämnet
- den tekniska och informationstekniska utvecklingen
- tekniska frågor och uppfinningar
- handel och teknik i närmiljön

STRUKTURER

- infinitiverna
- modalkonstruktion
- temporalkonstruktion I och II
- platsadverbial

4. Samhället och massmedia (FIM 4)

MOTIVTEMAN

- **temaområden informations- och mediekunskap**
- den finska dagspressen, tv, radio samt reklam och nyheter, Internet
- mediekritik
- filmanalys
- tyngdpunkten läggs på skriftlig framställning som reportage, artiklar, annonser o. dyl.
- i mån av möjlighet studiebesök till en redaktion eller till radion

STRUKTURER

- participerna
- finalkonstruktion, agentkonstruktion, participkonstruktion

5. Utbildning, yrkes- och näringsliv (FIM 5)

MOTIVTEMAN

- **temaområden aktivt medborgarskap och entreprenörskap**
- arbetsansökning, meritförteckning och arbetsintervjuer
- yrkesbenämningar
- i mån av möjlighet studiebesök till en utbildningsanstalt

STRUKTURER

- skiljetecken

- rumsadverbialet
- geografiska namn
- objektet

6. Finsk kultur och litteratur(FIM 6)

MOTIVTEMAN

- **temaområden kulturell identitet och kulturkännedom**
- finska författare i form av föredrag eller essä
- läsning av en finsk bok, som analyseras skriftligt eller muntligt
- finska kulturpersoner t.ex. inom konsten, musiken och design
- teaterbesök, konstutställning el. dyl. i mån av möjlighet

STRUKTURER

- namn och titlar
- förkortningar
- ordbildning

FÖRDJUPADE KURSER

7. Presentera och diskutera (FIM7) (ersätter Muntlig uttrycksförmåga (FIM 7))

MOTIVTEMAN

- att förkovra sig i att tala och uppträda på finska
- lära sig att kritiskt granska sin egen framställning i sitt språk
- vänja sig vid att både ge och ta emot feedback
- träning av interaktion
- egenskaper för en bra talare
- kulturella särdrag i vårt sätt att uppträda
- diskussioner, debatter, presentationer
- lära sig att övertyga, motivera, förhandla och medla
- arbetsintervju
- framförande av olika typer av texter: nyheter, prosa, dikt, saga, hålla ett tal
- rollspel och skådespel

Kursen bedöms med siffror enligt skalan 4-10. Över provet i muntlig språkfärdighet ges ett särskilt intyg som bilaga till avgångsbetyget.

8. Skrivandets konst (FIM 8)

MOTIVTEMAN

- analysering av texter av olika slag
- skrivprocessen från planering till redigering och korrekturläsning med hjälp av datateknik

- protokollskrivning, utredningar, kommentarer, essäer m.m. utifrån ett bestämt material
- författande av fiktiv text
- språkriktighet

A-lärokurs i finska (godkänd 16.12.2010)

Målen och ämnesområden i A-finska lärokursen motsvarar i huvuddrag den modersmålsinriktade lärokursen. För elever som följer A-lärokursen i finska beaktas följande vid undervisning och bedömning:

- timaktiviteten är viktig
- läxorna görs
- inlämningsuppgifterna görs och inlämnas inom utsatt tidpunkt
- studeranden deltar i de muntliga uppgifterna, dock vid behov genom att hålla längre anföranden för enbart läraren
- vid bokläsning väljs en kortare bok (ca. 100 sidor)
- skrivuppgifter bedöms i första hand som en helhet enligt huruvida uppgiften motsvarar uppgiftsbeskrivningen och studeranden lyckats med en kommunikativ helhet, samt ett uttrycksförråd väl lämpat för situationen. Mindre vikt läggs vid fel i de grammatikaliska strukturerna
- studeranden ska lära sig det grundläggande i grammatiken. För detta ändamål används Kasvotusten- bokens övningsuppgifter. Studeranden behöver inte göra de mera krävande uppgifterna i grammatikboken, som är markerade med tre bollar
- vid prov deltar studeranden i A-finska lärokursen i samma prov som studerandena i modersmålsinriktade finskan, när provet mäter uttrycksförrådet gällande kursens ämnesområden
- vid grammatikprov ordnar läraren vid behov ett lättare prov

8. Presentera och diskutera (FIM7) (ersätter Muntlig uttrycksförmåga (FIM 7))

MOTIVTEMAN

- att förkovra sig i att tala och uppträda på finska
- lära sig att kritiskt granska sin egen framställning i sitt språk
- vänja sig vid att både ge och ta emot feedback
- träning av interaktion
- egenskaper för en bra talare
- kulturella särdrag i vårt sätt att uppträda
- diskussioner, debatter, presentationer
- lära sig att övertyga, motivera, förhandla och medla
- arbetsintervju
- framförande av olika typer av texter: nyheter, prosa, dikt, saga, hålla ett tal
- rollspel och skådespel

Kursen bedöms med siffror enligt skalan 4-10. Över provet i muntlig språkfärdighet ges ett särskilt intyg som bilaga till avgångsbetyget.

A-lärokurs i finska

Målen och ämnesområden i A-finska lärokursen motsvarar i huvuddrag den modersmålsinriktade lärokursen. För elever som följer A-lärokursen i finska beaktas följande vid undervisning och bedömning:

- timaktiviteten är viktig
- läxorna görs
- inlämningsuppgifterna görs och inlämnas inom utsatt tidpunkt
- studeranden deltar i de muntliga uppgifterna, dock vid behov genom att hålla längre anföranden för enbart läraren
- vid bokläsning väljs en kortare bok (ca. 100 sidor)
- skrivuppgifter bedöms i första hand som en helhet enligt huruvida uppgiften motsvarar uppgiftsbeskrivningen och studeranden lyckats med en kommunikativ helhet, samt ett uttrycksförråd väl lämpat för situationen. Mindre vikt läggs vid fel i de grammatikaliska strukturerna
- studeranden ska lära sig det grundläggande i grammatiken. För detta ändamål används Kasvotusten- bokens övningsuppgifter. Studeranden behöver inte göra de mera krävande uppgifterna i grammatikboken, som är markerade med tre bollar
- vid prov deltar studeranden i A-finska lärokursen i samma prov som studerandena i modersmålsinriktade finskan, när provet mäter uttrycksförrådet gällande kursens ämnesområden
- vid grammatikprov ordnar läraren vid behov ett lättare prov

8.1. Främmande språk

8.1.1. Engelska A

Allmänna mål

Syftet med undervisningen i engelska är att utveckla de studerandes förmåga till interkulturell kommunikation. Undervisningen ska ge de studerande kunskaper i språket och dess användning i olika delar av den engelskspråkiga världen. Undervisningen ska också erbjuda förståelse för och uppskattning av den varierande engelskspråkiga kulturen och på detta sätt även utvidga de studerandes världsbild. Detta möjliggör ökad tolerans gentemot andra kulturer och ger färdigheter att verka i internationella miljöer, samtidigt som det kan leda till nya insikter om den egna finlandssvenska kulturidentiteten. Den europeiska identiteten, mångspråkigheten och mångkulturalismen

lyfts fram i jämförelse med den engelskspråkiga samt egna finländska och finlandssvenska identiteten.

De olika kurserna har några centrala temaområden som genomsyrar kursernas och materialets innehåll för varje enskild kurs. Dessutom kan vid behov och i mån av möjlighet andra ämnen tas upp med hänsyn till de studerandes intressen och till vad som är aktuellt. I varje kurs ska de olika delarna av språkfärdigheten (läsa, lyssna, skriva, tala) övas, även om prioriteringarna kan variera ämnesvis. Allmänt kan konstateras att i kurserna 1, 2 och 3 betonas de muntliga färdigheterna och i kurs 4, 5 och 6 betonas mera de skriftliga färdigheterna. Ordförrådet och strukturerna utökas och görs allt exaktare och mångsidigare i alla kurser. De studerande ska lära sig att bedöma sin egen språk- och studieförmåga så att de kan känna igen sina starka sidor och sina utvecklingsbehov.

Engelska vid Björneborgs svenska samskola studeras som A-språk, med början i årskurs 3 på lågstadiet, vilket betyder att målen kan ställas högt.

Bedömning

Kurserna bedöms utgående från olika delmoment beroende på de olika kurserna. Dessa delmoment kan bestå av timaktivitet, muntliga övningar (t.ex. diskussioner, dialoger och föredrag), inlämningsuppgifter, ordförhör, uppsatser, läs- och hörförståelser, projektarbeten samt prov.

OBLIGATORISKA KURSER

1. De unga och deras värld (EN A1)

Kursen är av inledande karaktär och sammanlänkar de studerandes kunskaper från den grundläggande undervisningen med språkundervisningen i gymnasiet. Ämnesområdena anknyter till det dagliga livet, personligt umgänge och människorelationer och språket är familjärt och informellt. Temaområdet ”hälsa och trygghet” betonas i kursen. I kursen betonas diskussion, förmåga att uttrycka åsikter och viktiga strategier vid muntlig kommunikation. Ordförrådet och de grundläggande strukturerna befästs. Speciell tonvikt läggs på verbets tidsformer, frågor och påhångsfrågor, konditionalis och ordföljd.

2. Kommunikation och fritid (EN A2)

Ämnesområdena berör fritid och intressen och de allmänna temaområdena ”hälsa och trygghet” samt ”informations- och mediekunskap” betonas. I kursen övas den muntliga förmågan mångsidigt och de studerandes säkerhet att uttrycka sig betonas. Även den skriftliga färdigheten övas med hjälp av kommunikativa uppgifter. Struktur: artiklar, substantiv, pronomen och att uttrycka ägande.

3. Studier och arbete (EN A3)

Kursens ämnesområden anknyter till studier och arbetsliv och i kursen övas både muntligt och skriftligt kommunikation som är typisk för dessa ämnesområden. Det allmänna temaområdet ”aktivt medborgarskap och entreprenörskap” poängteras. I

kursen ingår övningar i att förstå och använda språket i formella situationer (t.ex. brev, platsansökan, CV och jobbintervju). Strukturer: interrogativa pronomen, indirekt tal, adjektiv och adverb.

4. Samhället och omvärlden (EN A4)

Ämnesområdena i kursen är samhället i Finland och i de engelskspråkiga länderna. Bland annat politik, rättssystem, sjukvård och media behandlas och det allmänna temaområdet ”aktivt medborgarskap och entreprenörskap” samt ”informations- och mediekunskap” betonas. Övningar i muntlig och skriftlig språkfärdighet är på en mer krävande nivå, och speciellt övas olika strategier för läsförståelse. De skriftliga färdigheterna övas genom att skriva texter för olika ändamål. Strukturer: relativa pronomen, modala hjälpverb, kvantitetsord, nationalitetsord samt ordbildning.

5. Kultur (EN A5)

I kursen behandlas kultur i bred bemärkelse och det allmänna temaområdet ”kulturell identitet och kulturkännedom” ligger som grund för kursens innehåll. De studerande bekantar sig med konst, film, musik och olika litteraturgenrer inom det anglosaxiska kulturområdet. Under kursen läser och tolkar de studerande en engelskspråkig roman samt noveller och poesi. De studerande ska utföra ett större projektarbete om ett självvalt ämne och presentera det. Strukturer: artiklarna repeteras, tidsuttryck, kommatering och frasverb.

6. Vetenskap, ekonomi och teknik (EN A6)

Kursens ämnesområden innefattar olika vetenskapsgrenar (bl.a. rymden, datorvärlden, uppfinningar och utvecklingsläran), tekniska rön, olika former av kommunikation och näringslivet samt media. Det allmänna temaområdet ”teknologi och samhälle” sammanfattar innehållet i kursen. I kursen betonas de studerandes förmåga att förstå också mer krävande språkligt stoff. I kursen övas lässtrategier och den skriftliga uttrycksförmågan i och med att de studerande skriver texter för olika ändamål. Strukturer: satsförkortningar, infinitiver, knepiga verb och substantiv och sammansatta ord.

FÖRDJUPADE KURSER

7. Naturen och en hållbar utveckling (EN A7)

Kursens ämnesområden är olika miljöfrågor såsom skogen vattnet, återanvändning och nedsmutsning. Det allmänna temaområdet ”hållbar utveckling” ger uppslag till kursinnehållet. De studerande ska ha färdigheter i att förstå och kunna använda språket som anknyter till kursens ämnesområden. Kursen strävar efter att mångsidigt utveckla den studerandes språkfärdighet (både muntlig och skriftlig). Kursen fungerar som en repetitionskurs inför studentskrivningarna och därför repeteras de centrala strukturerna.

8. Globalisering och internationalisering (EN A8)

I kursen behandlas ämnesområden som berör globala utvecklingslinjer, humanitära och aktuella händelser och olika världsbilder. Kursen strävar efter att mångsidigt utveckla

den studerandes språkfärdighet (både muntlig och skriftlig). Kursen fungerar som en repetitionskurs inför studentskrivningarna och därför repeteras de centrala strukturerna.

9. Muntlig kommunikation (EN A9)

I kursen övas strategier för att tala och använda språket muntligt i olika formella och informella situationer. Ämnesområden är mycket varierande. Övningarna kan exempelvis omfatta berättaruppgifter, referat, diskussion, argumentation, beskrivningar, intervjuer, tal, recensioner, rollspel och uttal.

Kursen resulterar i ett kursvitsord och ett särskilt intyg över muntlig språkfärdighet, vilket ges som bilaga till avgångsbetyget. Intyget baserar sig på Utbildningsstyrelsens prov i muntlig språkfärdighet och är obligatoriskt för kursdeltagare.

Kursvitsordet baserar sig på det obligatoriska muntliga provet, övriga prestationer samt visad aktivitet under kursen. Kurserna 1-3 bör vara genomförda.

8.1.2. Tyska B2

Allmänna mål

Syftet med undervisningen i tyska i gymnasiet är att utveckla den studerandes förmåga till interkulturell kommunikation. Studeranden ska förstå och delta i diskussioner om de motivteman som de enskilda kurserna innehåller samt förstå innehållet i texterna. Undervisningen ska betona den europeiska identiteten och den europeiska mångspråkigheten samt mångkulturalismen. Studeranden ska lära sig att berätta om Finland och de egna kulturella särdragen. Språkundervisningen ska ge kännedom om de tyskspråkiga länderna och en fördjupad kännedom i språkets strukturer. Studeranden ska kunna återge det väsentliga i en text eller ett samtal och kunna skriva en kort berättande eller ställningstagande text. Undervisningen ska ge studeranden en god grund för fortsatta studier i språket. Slutmålen binds av den europeiska nivåskalan som utarbetats på basis av Europarådets rekommendationer.

Kurserna följer både den nya och den gamla läroplanens innehåll p.g.a. läromedlets uppbyggnad.

Tyska B3 börjar med kurs B2 1 (fritid och intressen) efter kurs B 3 3 och sammanfaller således med B2.

Bedömning

Kurserna bedöms på basis av muntlig framställning som pardialoger, föredrag och diskussion, timaktivitet, ordförhör, uppsatsskrivning och mindre skrivuppgifter, mindre projektarbeten, text- och hörförståelse samt prov.

FÖRDJUPADE KURSER

1. Fritid och intressen (TY B21)

MOTIVTEMAN

- **temaområden: hälsa och trygghet**
- att som utbyteselev lära känna en ny kulturkrets
- de ungas dagliga liv
- tyskt vardagsliv och den tyska skolvärlden
- ord för hem och skola
- hobbyer
- väder
- hälsotillstånd

STRUKTURER

- repetition av redan inlärd strukturer
- reflexiva verb

2. Världen och vi (TY B22)

MOTIVTEMAN

- **temaområden: hälsa och trygghet**

- geografi, historia och sevärdheter i Finland
- vardagsrutiner
- boendemiljön
- boendet på landet och i stan
- heminredning
- vardag och fest i Tyskland
- Maträtter, drycker, restaurangbesök
- beställning av biljetter

STRUKTURER

- grundstrukturerna befästs
- komparativ
- imperfekt och pluskvamperfekt
- was für ein och welcher
- genitiv
- prepositioner med dativ eller ackusativ
- ordningstal

3. Förr och nu (TY B23)

MOTIVTEMAN

- **temaområden: kulturidentitet och kulturkännedom; hållbar utveckling; hälsa och trygghet**
- livet förr och nu ur individens och samhällets synvinkel
- Finland ur eget och utlänningars perspektiv
- typiska finländska fenomen
- jämförelse mellan finländsk och tysk livsstil
- beskrivning av miljö

STRUKTURER

- indirekta frågesatser
- adjektivens svaga och starka böjning
- substantiverade adjektiv
- relativa pronomen
- superlativ

4. Studier och framtidsplaner (TY B24)

MOTIVTEMAN

- **temaområden: aktivt medborgarskap och entreprenörskap**
- studier efter gymnasiet; de ungas framtidsplaner
- arbetslivet
- skötande av ärenden hos myndigheter
- uttryckande av känslor och åsikter
- de tysktalande länderna, livsstil, seder och bruk

STRUKTURER

- ordföljden

- infinitivmärket zu
- um zu, ohne zu, anstatt zu
- geografiska namn
- verb med olika kasusformer och prepositioner

5. Kultur (TY B25)

MOTIVTEMAN

- **temaområden: kulturell identitet och kulturkännedom**
- texter i anknytning till t.ex. bildkonst, musik, film, teater eller idrott
- människorelationer
- vänskap, levnadsöden, pinsamma situationer, utseende
- knyta kontakter
- mångkulturalismen i Tyskland
- konditionalis och konjunktiv imperfekt samt konjunktiv pluskvamperfekt
- självständiga pronomen

6. Vår gemensamma jord (TY B26)

MOTIVTEMAN

- **temaområden: hållbar utveckling; aktivt medborgarskap och entreprenörskap**
- den samhällseliga verksamheten i Finland och i de tyskspråkiga länderna
- medietexter
- jordens tillstånd
- framtiden
- studier, yrkesval och förvärvsarbete, framtiden

STRUKTURER

- futurum
- passiv
- pronominaladverb
- dubbelinfinitiv

7. Vetenskap och teknik (TY B27)

- texter från olika vetenskapsområden
- olika former av kommunikation
- tysk kultur, litteratur och historia

8. Naturen och en hållbar utveckling (TY B28)

- mångsidig textbehandling och textproduktion
- naturen, naturfenomen och människans förhållande till naturen i Finland och i de tyskspråkiga länderna
- miljöskydd
- aktuella teman

TILLÄMPADE KURSER

9. Repetition (TY B29)

- de centrala strukturerna inom den tyska grammatiken
- studentskrivningsövningar

10. Kommunikation (TY B210)

- muntlig framställning i olika former: situationsövningar och diskussion i smågrupper, rollspel, föredrag

I samband med kursen avläggs utbildningsstyrelsens muntliga prov i tyska för vilket den studerande får ett separat intyg på både tyska och svenska

8.1.3. Tyska B3

FÖRDJUPADE KURSER

1. God dag, trevligt att träffas (TY B31)

MOTIVTEMAN

- alldagliga språksituationer
- hälsningar och presentation
- familjen
- närmiljön
- Tyskland

STRUKTURER

- presensböjningen
- frågeord och frågor
- räkneord
- bestämda och obestämda artikeln
- modala hjälpverb

2. Så ska saker och ting skötas(TY B32)

MOTIVTEMAN

- mänskliga relationer
- praktisk färdighet i att göra uppköp, uträtta ärenden på bank, i posten, hos läkare
- förmåga att utnyttja trafikmedel och inkvarteringstjänster
- väder och månader
- utseende och egenskaper hos olika personer
- hobbyer och fritid

STRUKTURER

- skiljbara verb
- imperativ

- akkusativ
- prepositioner
- war/ hatte – böjningen

TILLÄMPAD KURS

3. (TY B33)

MOTIVTEMAN

- uttrycka känslor
- skriva brev
- sevärdheter
- intervjuer

STRUKTURER

- dativ
- possessiva pronomen
- perfekt av svaga och starka verb
- bisatser med dass, wenn eller weil

8.1.4. Franska B2

Allmänna mål

Syftet med undervisningen i franska i gymnasiet är att utveckla den studerandes förmåga till interkulturell kommunikation. Studeranden ska förstå och delta i diskussioner om de motivteman som de enskilda kurserna innehåller samt förstå innehållet i texterna. Undervisningen ska betona den europeiska identiteten och den europeiska mångspråkigheten samt mångkulturalismen. Detta möjliggör ökad tolerans gentemot andra kulturer och ger färdigheter för att verka i internationella miljöer, samtidigt som det kan leda till nya insikter om den egna finlandssvenska kulturidentiteten. Språkundervisningen ska ge kännedom om de franskspråkiga länderna och kulturerna. Studeranden lär sig även presentera sin egen kultur ur ett jämförande perspektiv med den franska. I varje kurs ska de olika delarna av språkfärdigheten (läsa, lyssna, skriva, tala) övas, även om prioriteterna kan variera ämnesvis. De mångsidiga övningarna och de autentiska hörförståelserna ska ge en god grogrund för en bred språkkunskap.

Efter kurs B33 sammanfaller B3 och B2.

Bedömning

Studerandes inläring och arbete bedöms mångsidigt. Kurserna bedöms på basis av muntliga övningar (diskussioner, dialoger, föredrag), timaktivitet, inlämningsuppgifter, uppsatser, läs- och hörförståelser samt prov.

1. Fritid och intressen (FR B21)

MOTIVTEMAN

- **temaområden: aktivt medborgarskap och entreprenörskap**
- presentation av sig själv
- de ungas dagliga liv
- fritidsaktiviteter
- personbeskrivningar
- känslouttryck

STRUKTURER

- repetition av verb: -er, -ir, -re -verben och de vanligaste oregelbundna verben (presens, passé composé)
- futurum med aller
- imperfekt
- pronomen: akkusativ- och dativobjekt, relativa pronomen, betonade pronomen
- adjektiv

2. Världen och vi (FR B22)

MOTIVTEMAN

- **temaområden: aktivt medborgarskap och entreprenörskap**
- diskussion om arbetsplatser
- problemlösning, gräl
- träff med ”arbetsgivaren”
- beröm

STRUKTURER

- skillnad mellan imperfekt och passé composé
- pronominaladverben en och y
- uttryck med tout
- pluskvamperfekt

3. Förr och nu

MOTIVTEMAN

- **temaområden: kulturell identitet och kulturkännedom**
- Finland och den finländska kulturen ur eget och fransmäns perspektiv; stereotyper
- typiska finländska fenomen
- den finländska livsstilen

STRUKTURER

- repetition av imperfekt/passé composé, futurum med aller, en/y
- komparation
- konjunktiv (le subjonctif)

4. Studier och framtidsplaner (FR B24)

MOTIVTEMAN

- **temaområden: hållbar utveckling, hälsa och trygghet**
- diskussion om sport och filosofi
- diskussion om mat och kokkonst
- diskussion om litteratur och läsning
- skildring av ens eget liv

STRUKTURER

- repetition av komparation och konjunktiv
- repetition av passé composé/imperfekt/pluskvamperfekt
- betonade possessiva pronomen
- konditionalis
- indirekt frågesats

5. Kultur (FR B25)

MOTIVTEMAN

- **temaområden: kulturell identitet och kulturkänedom**
- den fransktalande världen: Belgien, Schweiz, Nordafrika
- kulturella särdrag
- musik- och matkultur

STRUKTURER

- repetition av komparation och konjunktiv
- repetition av passé composé/imperfekt
- konditionalis i förfluten tid
- futurum i villkorssatser
- passiv

6. Vår gemensamma jord

MOTIVTEMAN

- **temaområden: hållbar utveckling, kulturell identitet och kulturkänedom**
- franska språkets ställning
- La Martinique, Senegal, Kanada som fransktalande länder
- Monaco

STRUKTURER

- demonstrativa pronomen
- villkorssatser
- passiv
- relativa pronomen
- indirekt fråga

7. Vetenskap och teknik (FR B27)

MOTIVTEMAN

- **temaområden: teknologi och samhälle, informations- och mediekunskap**
- olika vetenskapsområden
- olika former av kommunikation

8. Naturen och en hållbar utveckling (FR B28)

MOTIVTEMAN

- **temaområden: hållbar utveckling, hälsa och trygghet**
- naturen och människans förhållande till naturen i Finland och i Frankrike
- miljöskydd
- aktuella teman

9. TILLÄMPADE KURSER

9 Repetition (FR B29)

- repetition av centrala strukturer
- studentskrivningsövningar

10. Kommunikation (FR B210)

- muntlig framställning i olika former: dialoger, diskussioner, argumentationer, rollspel m.m.

8.1.5. Franska B3

FÖRDJUPADE KURSER

1. Goddag, trevligt att träffas (FR B31)

MOTIVTEMAN

- **temaområden: kulturell identitet och kulturkännedom**
- presentation
- vägbeskrivning
- artighet och avsked
- väder
- diskussion om vänner och hemort
- uttryck av känslor

STRUKTURER

- det oregelbundna verbet être och avoir
- intonationsfrågor
- negationer
- possessiva pronomen
- genitiv
- imperativ
- demonstrativa pronomen, adjektiv

- regelbundna och oregelbundna verb

2. Så ska saker och ting skötas (FR B32)

MOTIVTEMAN

- **temaområden: aktivt medborgarskap och entreprenörskap**
- livsmedel och måltider
- tidningsannonser
- brevskrivning
- telefonsamtal
- rådgivning
- restaurangbesök
- biblioteksbesök
- arbetsliv

STRUKTURER

- regelbundna och oregelbundna verb
- pronomen: ackusativ- och dativobjekt
- passé composé
- betonade pronomen

TILLÄMPAD KURS

3. (FR B33)

MOTIVTEMAN

- miljöbeskrivning
- personbeskrivning
- personuppgifter
- olika yrken

STRUKTURER

- passé composé
- negationer
- objektsformernas plats
- oregelbundna verb

8.2. *Matematik*

8.2.1. Den långa lärokursen i matematik

Kursernas ordningsföljd:

1, 2 resp. 7, 8, 10 i följd; 3, 4, 5, 6, 9 fristående

Rekommendation:

1G: 1, 2, 3, 4, 11

2G: 5, 6, 7, 8, 12

3G: 9, 10, 14, 13

OBLIGATORISKA KURSER

1. Funktioner och ekvationer (MAA 1)

CENTRALT INNEHÅLL

- procenträkning
- funktioner
- ekvationer
- kvadratrötter

2. Polynomfunktioner (MAA 2)

CENTRALT INNEHÅLL

- polynomfunktioner
- polynomekvationer
- polynomolikheter
- faktorisering av polynom

3. Geometri (MAA 3)

CENTRALT INNEHÅLL

- Pythagoras sats
- typtrianglarna
- trigonometri
- sinus- och cosinussatsen, areaformeln
- likformighet
- bisektrissatsen

4. Analytisk geometri (MAA 4)

CENTRALT INNEHÅLL

- räta linjen
- parabeln
- cirkeln
- ekvationer och olikheter med absolutbelopp

5. Vektorer (MAA 5)

CENTRALT INNEHÅLL

- vektorernas egenskaper
- addition och subtraktion av vektorer
- produkten av en skalär och en vektor
- vektorer i koordinatsystemet
- skalär produkt av vektorer
- tillämpningar

6. Sannolikhetslära och statistik (MAA 6)

CENTRALT INNEHÅLL

- karakteristikor: typvärde, median, medelvärde och standardavvikelse
- kombinatorik
- klassisk och statistisk sannolikhet
- väntevärde och standardavvikelse
- binomialfördelning
- normalfördelning

7. Derivata (MAA 7)

CENTRALT INNEHÅLL

- derivering av polynomfunktioner
- derivering av produkter och kvoter av funktioner
- rationella funktioner
- undersökning av funktioners förlopp och sökning av extremvärden

8: Rot-, exponential- och logaritmfunktioner (Derivata II) (MAA 8)

CENTRALT INNEHÅLL

- rotfunktioner och –ekvationer
- exponentialfunktionen och –ekvationer
- logaritmfunktionen och –ekvationer
- sammansatta funktioner och derivering av dessa
- derivering av exponential-, logaritm- och trigonometriska funktioner

9. Trigonometri och talföljder (MAA 9)

CENTRALT INNEHÅLL

- trigonometriska funktioner i enhetscirkeln
- trigonometriska ekvationer
- talföljder: definitionssätt
- aritmetiska och geometriska talföljder och summor
- rekursion

10. Integralkalkyl (MAA 10)

CENTRALT INNEHÅLL

- primitiv funktion
- integrering av elementära funktioner
- beräkning av areor och volymer

FÖRDJUPADE KURSER

11. Logik och talteori (MAA 11)

CENTRALT INNEHÅLL

- delbarhet
- primtal
- Euklides algoritm
- aritmetikens grundsats

12. Numeriska och algebraiska metoder (MAA 12)

CENTRALT INNEHÅLL

- iteration
- Newtons metod
- övriga numeriska lösningsmetoder

13. Analys: differential- och integralkalkyl (MAA 13)

CENTRALT INNEHÅLL

- kontinuitet och deriverbarhet
- gränsvärden då x går mot oändligheten
- generaliserade integraler

14. Repetition (MAA 14)

CENTRALT INNEHÅLL

- problemlösningsmetodik
- repetition inför studentskrivningarna

8.2.2. Den korta lärokursen i matematik

Syftet med den korta lärokursen i matematik är att ge de studerande förmåga att skaffa, behandla och förstå matematisk information samt att utnyttja matematiken i olika livssituationer och i fortsatta studier.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i den korta lärokursen i matematik är att de studerande skall kunna utnyttja matematiken som hjälpmedel i det dagliga livet och i samhällslig verksamhet

- få positiva inlärningserfarenheter när de sysslar med matematik och lära sig att lita på sin kapacitet, sina färdigheter och sin förmåga att tänka, uppmuntras att lära sig nytt genom experiment, undersökningar och upptäckter
- skaffa sig sådana kunskaper och färdigheter som behövs för fortsatta studier
- anamma matematiken som ett redskap med vars hjälp man kan beskriva, förklara och bygga upp modeller av fenomen samt dra slutsatser
- få en uppfattning om den matematiska kunskapens natur och dess logiska struktur
- tränas i att ta emot och analysera den information som massmedierna ger i matematisk form och förmå bedöma uppgifternas tillförlitlighet
- bli införstådd med matematikens betydelse för den kulturella utvecklingen
- lära sig att använda figurer, scheman och modeller som tankeredskap.

Temahelheter

Aktivt medborgarskap och entreprenörskap

Ett viktigt mål i matematikundervisningen är att utveckla elevernas problemlösningsförmåga, lära sig att klart och redigt motivera sina egna tankar samt förbättra sin förmåga att kritiskt läsa och tolka statistik mm. En stor del av uppgifterna inom matematiken har att göra med praktiska problemsituationer. Matematiska tillvägagångssätt är en viktig del av korta matematiken. Matematiska studier kräver såväl tålamod och långsiktigt arbete som initiativtagande och företagsamhet. På så sätt lär sig den studerande bl.a. att försöka och bära ansvar för sina egna prestationer. Temahelheten tas i praktiken upp i samband med t.ex. procenträkning, ekonomisk matematik, geometri, differentialkalkyl och statistik.

Hälsa och trygghet

Målet med matematikundervisningen är att de studerande lär sig att stöda och utveckla även andra studerandes och gruppens inläring. Målet är att utveckla en bred förståelse för vad som är rätt och fel. Den studerande fördjupar sig bl.a. i bemätrandet av den egna ekonomin.

Hållbar utveckling

Med hjälp av exempel och uppgifter i matematiken kan man synliggöra människans påverkan på omgivningen under en lång tid. Målet är att matematiken ska hjälpa den studerande att göra väl övervägda val som befrämjar hållbar utveckling. Temahelheten omfattar bl.a. kurserna MAB3 och MAB7.

Kulturell identitet och kulturkännedom

Matematik har använts och utvecklats i tusentals år. Man kan hitta exempel på matematiska problem och nyttan av matematiken i alla kulturer i olika tider. Internationellt sett är matematiken känd som en grundpelare inom den lokala kulturen såväl som den globala. Målet är att den studerande förstår att matematiken är en del av den kulturella utvecklingen: näringslivet, konsten och byggandet m.m. samt grunden för mänsklig och samhällelig kultur: tänkande, sökande av sanning och bevisföring m.m. Den studerande lär sig även att matematiken är ett internationellt språk som är det samma oberoende av kulturbakgrund. Kulturkännedomen ökas speciellt i kurserna MAB2 och MAB5.

Teknologi och samhälle

Med hjälp av matematiken ska eleven bli van vid att gestalta samhället som ett föränderligt och ständigt i utveckling ställt fenomen. Samhällets utveckling konkretiseras bl.a. med hjälp av tekniska hjälpmedel som räknare, dataprogram och informationsteknologi. De studerande lär sig att mänskligt tänkande är många gånger viktigare än teknologiska hjälpmedel.

Informations- och mediekunskap

Den studerande övar sig i att skaffa, jämföra och välja information samt att redovisa det i form av tabeller och diagram. Den studerande lär sig ett exakt och logiskt matematiskt språk. Den studerande lär sig att kritiskt granska mediernas matematiska information. Informations- och mediekunskap tas upp i bl.a. MAB5 och MAB7.

Bedömning

Kurserna B1-B8 innehåller alla ett kursprov. Kurs B9 innehåller flera delförhör. Alla kurserna i kort matematik bedöms med vitsorden 4 – 10.

OBLIGATORISKA KURSER

1. Uttryck och ekvationer (MAB 1)

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- bli vana att använda matematik när det gäller att lösa vardagliga problem och lära sig att lita på sin matematiska förmåga
- förstå begreppen linjärt samband, proportionalitet och polynomfunktioner av andra graden
- befästa sin förmåga att lösa ekvationer och lära sig att lösa ekvationer av andra graden.

CENTRALT INNEHÅLL

- linjära samband och proportionalitet mellan storheter
- uppställning av ekvationer
- grafisk och algebraisk lösning av ekvationer utifrån problem 128
- tolkning och prövning av lösningar
- polynomfunktioner av andra graden samt andragradsekvationer

2. Geometri (MAB 2)

Förkunskaper: MAB 1

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- träna sig i att göra iakttagelser och dra slutsatser om geometriska egenskaper hos figurer och kroppar
- bli skickligare i att rita plana figurer och tredimensionella kroppar
- kunna lösa praktiska problem med hjälp av geometri.

CENTRALT INNEHÅLL

- figurers likformighet
- en rätvinklig triangels trigonometri
- Pythagoras sats
- area och volym hos figurer och kroppar

- bruk av geometriska metoder i koordinatsystemet

3. Matematiska modeller I (MAB 3)

Förkunskaper: MAB 1

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- se regelbundenheter hos och samband mellan fenomen i den reella världen och kunna beskriva dessa med matematiska modeller
- vänja sig vid att bedöma olika modellers lämplighet och användbarhet.

CENTRALT INNEHÅLL

- tillämpning av linjära och exponentiella modeller
- potensekvationer
- lösning av exponentialekvationer med hjälp av logaritmer

4. Matematisk analys (MAB 4)

Förkunskaper: MAB1, MAB 2

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- kunna undersöka förändringshastighet hos funktioner med hjälp av grafiska och numeriska metoder
- förstå begreppet derivata som ett mått på förändringshastigheten
- kunna undersöka polynomfunktioners förlopp med hjälp av derivatan
- lära sig fastställa det största och minsta värdet för en polynomfunktion i tillämpningsuppgifter.

CENTRALT INNEHÅLL

- derivatan för en polynomfunktion
- analys av polynomfunktioners tecken och förlopp
- det största och minsta värdet för en polynomfunktion
- grafiska och numeriska metoder

5. Statistik och sannolikhet (MAB 5)

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- bli vana att handskas med och tolka statistiskt material
- bekanta sig med hur fickräknare och datorer används i statistiska uppgifter
- bli insatta i sannolikhetslärans grunder.

CENTRALT INNEHÅLL

- karakteristika för kontinuerliga och diskreta statistiska fördelningar
- normalfördelningen och normeringen av den
- kombinatorik
- sannolikhetsbegreppet

- formler för sannolikhet och användning av modeller som åskådliggör dem

6. Matematiska modeller II (MAB 6)

Förkunskaper: MAB 1, MAB 3

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- få en säkrare och allsidigare förmåga att lösa ekvationer
- kunna lösa linjära optimeringsproblem i praktiska situationer
- förstå begreppet talföljd
- kunna lösa praktiska problem med hjälp av aritmetiska och geometriska talföljder och summor.

CENTRALT INNEHÅLL

- linjära ekvationer med två variabler
- linjära ekvationssystem
- grafisk lösning av olikheter med två variabler
- linjär optimering
- talföljder
- aritmetiska och geometriska talföljder och summor

FÖRDJUPADE KURSER

7. Ekonomisk matematik (MAB 7)

Förkunskaper: MAB 1, MAB 3, MAB 6

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- lära sig att förstå begrepp som används i det ekonomiska livet
- tillägna sig matematiska färdigheter för att kunna planera sin egen ekonomi
- få matematiska grunder för studier i företagsekonomi
- kunna tillämpa statistiska metoder.

CENTRALT INNEHÅLL

- index-, kostnads-, transaktions-, kredit- och skattekalculer och andra liknande beräkningar
- matematiska modeller i ekonomiska sammanhang med hjälp av talföljder och summor

8. Matematiska modeller III (MAB 8)

Förkunskaper: MAB 1, MAB 3, MAB 6

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- fördjupa sina insikter i den matematik som behövs i ett alltmer tekniskt samhälle
- få hjälpmedel för att bearbeta periodiska fenomen matematiskt.

CENTRALT INNEHÅLL

- trigonometriska funktioner med hjälp av enhetscirkeln
- radianbegreppet
- trigonometriska ekvationer av typen $f(x) = a$
- grafiskt framställda funktioner av formen $f(x) = A \sin(bx)$ som modell för periodiska fenomen
- vektorbegreppet och principerna för grundläggande beräkningar med vektorer
- framställning i komponentform och skalär produkt av vektorer i koordinatsystemet
- undersökning av punkter och vinklar i två- och tredimensionella koordinatsystem med hjälp av vektorer

9. Repetitionskursen (MAB 9)

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- förstärka de matematiska kunskaperna på alla delområden
- repetera innehållet i de obligatoriska kurserna
- bekanta sig med studentuppgifter

8.3. *Biologi*

Biologi är en naturvetenskap som utforskar den levande naturens uppbyggnad, funktioner och växelverkan allt från molekyl- och cellnivå till biosfären. För biologin som vetenskap är det karaktäristiskt att man når fram till ny kunskap genom observation och experiment. Biovetenskaperna är kunskapsområden som utvecklas snabbt och som kan tillämpas på många områden i samhället. Biologin förser oss med nya fakta om den levande naturens mångfald och om hur man kan främja en hållbar utveckling.

Syftet med undervisningen i biologi är att den studerande skall förstå hur den organiska världen är uppbyggd, hur den fungerar, hur den har utvecklats och kan se människan som en del av den. Det är viktigt att inse hur människan genom sin verksamhet påverkar miljön. Gymnasiets biologi skall även skapa en grund för att förstå de möjligheter som biovetenskaperna ger då det gäller att förbättra människosläktets, övriga organismers och ekosystemens välbefinnande. Undervisningen skall uppmuntra ett naturvetenskapligt tankesätt hos de studerande, väcka deras intresse för biovetenskaper och hos dem främja ett sådant handlingsmönster som bevarar naturens mångfald och utvecklar ansvar för miljön.

Mål för undervisningen

Biologiundervisningens mål är att de studerande skall

- behärska de centrala begreppen inom biologin
- kunna identifiera kännetecknen på liv och strukturera livets fenomen
- lära sig att sätta värde på mångfalden av organismer och förstå hur dessa har anpassat sig i olika miljöer
- förstå arvsmassans och evolutionens betydelse för organismernas utveckling

- bli förtrogna med olika metoder för att få fram biologisk kunskap och bedriva biologisk forskning samt kritiskt kunna bedöma biologisk information från olika källor
- kunna planera och genomföra ett enkelt biologiskt experiment och tolka dess resultat
- känna till biovetenskapernas, till exempel bioteknikens tillämpningar
- känna till grunddragen i människans anatomi
- förstå arvs- och miljöfaktorernas betydelse för hälsan både ur individens och mänsklighetens synvinkel
- bli medvetna om nödvändigheten av en hållbar utveckling och inse att de har ett eget ansvar för ekosystemens framtid

Bedömning

I biologin bedöms de studerandes förmåga att behärska och använda centrala begrepp inom biologin samt att tillämpa biologisk kunskap. Vid bedömningen skall läraren fästa uppmärksamhet vid de studerandes förmåga att förstå naturvetenskapliga lagbundenheter, orsak och verkan, insikten om växelverkans betydelse samt helhetsuppfattningen. Vid bedömningen av färdigheterna betonas de studerandes naturvetenskapliga skicklighet, deras förmåga att arbeta i grupp och deras förmåga att utnyttja olika källor och kritiskt bedöma fakta. Man kan också ta hänsyn till visat intresse för biologins olika delområden.

Temahelheter

Hållbar utveckling och aktivt medborgarskap

I undervisningen i biologi fäster man speciell uppmärksamhet vid betydelsen av den hållbara ekologiska utvecklingen angående människans och naturens välförmående och trygghet. En lokal anknytning är till exempel studiebesök och gästföreläsare.

Teknologi och samhälle

Man betraktar speciellt den nyttiga och den onyttiga teknologins inverkan på människan och miljön. I fördjupande kurser lär man sig känna den nyaste teknologins tillämpningar i biovetenskaperna. Studiebesök ingår.

Informations- och mediekunskap

De studerande får färdigheter att söka och ta emot samt tolka medietexter kritiskt till exempel i samband med grupparbeten eller i en egen undersökning.

Kulturell identitet och kulturkännedom

De studerandes egen kulturidentitet förstärks då de lär sig känna den inhemska naturen och dess biologiska forskning. Den lokala synvinkeln betonas i alla kurser genom att exemplifiera biologiska processer och fenomen utgående från egen hemort och Satakunda.

OBLIGATORISKA KURSER

1. Organismernas värld (BI 1)

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- känna till karakteristika och grundförutsättningar för liv samt veta hur man undersöker livsfunktionerna
- förstå vad diversitet innebär inom biosystem på olika nivåer
- förstår evolutionens kontinuitet, mekanismer och betydelse
- känna till vad variation, anpassning och relationerna mellan arterna betyder för livets utveckling
- kunna gestalta strukturen hos biosfären i dag och tyda dess utveckling
- känna till de centrala principerna för ekosystemens funktion

CENTRALT INNEHÅLL

Biologin som vetenskap

- livets egenskaper och grundförutsättningar
- biologiska vetenskaper och forskningsmetoder

Hur biodiversiteten kommer till synes

- ekosystemens och arternas mångfald
- djurens beteende som uttryck för mångfalden
- den genetiska mångfalden

Evolutionen – livets utveckling

- livets ursprung
- förökningsstrategier och evolutionskrafter
- arternas uppkomst och undergång
- biosfären i dag

Hur naturen fungerar

- växelverkan mellan levande och icke-levande natur
- ekosystemens struktur och funktion
- egenskaper i populationer
- förhållanden mellan arter
- organismernas anpassning till omgivningen och deras utbredning

Temaområdet hållbar utveckling.

2. Cellen och ärftligheten (BI 2)

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå cellens betydelse som livets grundenhet, känna igen olika celler och deras strukturer
- förstå hur cellstrukturerna har utvecklats och deras betydelse samt evolutionsprocessen som en helhet
- kunna redogöra för cellens kemiska byggnad och funktion samt koppla dessa till hur individen fungerar
- behärska processerna i cellens energihushållning och inse dessa processers betydelse
- känna till den genetiska informationsstrukturen och informationsöverföringen från cell till cell och generation till generation

- veta hur generna styr cellens funktioner
- kunna grundprinciperna för ärftlighetens lagbundenheter
- veta hur man undersöker celler och behärska experimentella arbetsätt

CENTRALT INNEHÅLL

Cellen som grundenhet för livet

- hur celler undersöks
- olika slags celler
- cellens byggnad och funktion

Cellens energihushållning

- bindningen av energi
- frigörelse av energi

Hur cellfunktionerna styrs

- DNA-strukturen och DNA:s funktion
- proteinsyntesen

Cellförökningen

- mitosen och dess betydelse
- cellens delning, tillväxt och differentiering

Ärftlighetens grunder

- gener och alleler
- könscellerna och deras uppkomst genom meios
- ärftlighetsmekanismerna

Populationsgenetiken och den syntetiska evolutionsteorin

FÖRDJUPADE KURSER

3. Miljöekologi (BI 3)

Förkunskaper: BI 1

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- kunna ekologins grunder och förstå hur den mänskliga verksamheten inverkar på den levande naturen
- förstå biodiversitetens betydelse för mänsklighetens framtid
- gestalta orsaker till miljöproblemen och se deras följder i ekosystemen
- stifta bekantskap med de finländska ekosystemen och deras särdrag samt vara insatta även i de ekosystem som människan bearbetat
- känna till och kunna bedöma metoder med vilka man kan analysera miljöns tillstånd och lösa de problem som uppkommit
- kunna planera och genomföra en liten undersökning om miljöns tillstånd och presentera resultaten av den
- utveckla sin förmåga att avläsa miljön, inse sitt ansvar för miljöns tillstånd och kunna handla enligt principerna för en hållbar utveckling

CENTRALT INNEHÅLL

Ekologisk forskning

- fördjupning av de ekologiska grundbegreppen
- den ekologiska forskningens syfte
- indikatorer över miljöns tillstånd
- planering och genomförande av en egen undersökning

Biodiversiteten och dess betydelse

- biodiversiteten som en naturresurs
- utrotningshotade organismarter och skyddet av dem
- biodiversitetens minskning

De ekologiska miljöproblemen, orsaker och tänkbara lösningar

- problem i anslutning till ämnenas kretslopp
- lokala miljöproblem

Den finländska naturens ömtålighet

- skogarna i norr
- kärren
- sjöarna och vattendragen
- Östersjön

En hållbar framtid

- ekologiskt hållbar utveckling och individens val
- den byggda miljön och stadsekologi
- ekologiskt hållbar produktion
- miljöteknikens möjligheter

4. Människans biologi (BI 4)

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- kunna redogöra för huvuddragen i människocellens differentieringsprocess samt för vävnadernas och organens byggnad och för hur de fungerar
- förstå regleringsmekanismerna i den kemiska jämvikten och hur de påverkas av yttre och inre faktorer
- inse betydelsen av nervsystemets verksamhet och hormonsignaler som reglerare av individens funktioner
- förstå de fysiologiska förändringar som sammanhänger med förökningen och människans livscykel samt det sociala umgängets betydelse för människans hälsa
- kunna förklara organismens förmåga att anpassa sig till förändringar och försvara sig mot yttre hot och känna till hur de viktigaste sjukdomarna uppstår
- förstå människans utveckling som art och inse hur arvsmassan och miljön tillsammans bidrar till hälsan
- kunna åskådliggöra vad de lärt sig med exempel ur vardagslivet, bekanta sig med nyheter på området och bedöma dem kritiskt

CENTRALT INNEHÅLL

Särdragen hos människans celler och vävnader

- cellernas uppkomst, tillväxt och differentiering i vävnader samt stamcellernas betydelse
- hur cellerna åldras och dör
- cancer

Organismernas byggnad, funktion och betydelse

- matsmältningen och födan
- andningsorganen och regleringen av andningen
- blodet och blodomloppet
- sekretionsorganen och den kemiska jämvikten
- det muskuloskeletala systemet

Regleringen av livsfunktionerna

- de inresekretoriska körtlarna och hormonerna
- nervsystemet och sinnena
- värmeregleringen

Människans förökning

- könsutvecklingen och sexualiteten
- befruktning, graviditet och förlossning

Människans livscykel och sociala natur

Genotypens betydelse

- människans evolution och människan som art
- ärftlighet och hälsa

Organismernas anpassningsförmåga och försvarsmekanismer

- organismens försvvarssystem
- människan och mikroberna
- giftiga ämnen och mutagener

I kursen kan lokala studiebesök ingå. Ett temaområde är hälsa och trygghet.

5. Bioteknologi (BI 5)

Förkunskaper: BI 2

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- få djupare insikter i cellens finstruktur och i hur de olika celldelarna fungerar
- förstå hur de molekyler som är viktiga för liv är uppbyggda och hur de inverkar på cellfunktionerna
- behärska strukturen hos de viktigaste mikrobgrupperna, som hos bakterier och virus, samt principerna för deras funktion och förökning
- känna till hur en gen fungerar och hur dess funktion regleras

- känna till metoder för att söka upp och identifiera gener, kunna redogöra i huvuddrag för tekniken inom genöverföring och behärska de viktigaste begreppen inom gen- och bioteknik
- vara införstådda med de tillämpningsmöjligheter som biotekniken erbjuder i olika biovetenskaper och i industrin
- kunna bedöma de möjligheter, risker och etiska problem som den biotekniska utvecklingen för med sig och utifrån dem kunna träffa motiverade val i vardagslivet

CENTRALT INNEHÅLL

Cellens finstruktur och kommunikationen mellan cellerna

Cellerna som proteintillverkare

- strukturen hos DNA, genen och genom
- enzymerna som redskap för cellen och biotekniken

Genfunktionerna

- hur en gen fungerar och hur dess funktion regleras
- mutationer

Genteknologin och dess möjligheter

- gentekniska metoder och kartläggning av gener
- genforskning inom medicinska vetenskaper
- genforskning som ett sätt att identifiera individer

Mikroberna och deras betydelse

- bakteriernas och virusens struktur, funktion och förökning
- bakterieodling och bakteriebehandling
- mikroberna i naturen och i människans tjänst

Biotekniken i industrin

Växt- och djurförädling

Etik och lagstiftning inom gentekniken

I kursen kan laborationer och studiebesök ingå. Temaområden är hälsa och trygghet samt teknologi och samhälle.

TILLÄMPAD KURS

6. Laborationer i biologi (BI 6)

- en halvkurs i djurens anatomi

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall känna till djurens anatomi

CENTRALT INNEHÅLL

- dissektioner av olika organ och försöksdjur

- rapportskrivning

8.4. Geografi

I geografin undersöks hur den livlösa och levande naturen samt de system som människan har skapat utifrån den är uppbyggda och hur de fungerar. Undervisningen i geografi skall vägleda de studerande så att de blir medvetna om växelverkan mellan naturen och den mänskliga verksamheten och så att de ser världen som en föränderlig och kulturellt flerformig livsmiljö. I studierna i geografi integreras naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga element. Syftet med undervisningen är att de studerande skall bli kapabla att gestalta regionala miljöfrågor och kunna sträva efter lösningar i enlighet med principerna för en bärkraftig utveckling.

Undervisningen i geografi i gymnasiet skall hjälpa de studerande att förstå globala, regionala och lokala företeelser och problem och ge dem en inblick i hur problemen kan lösas. De studerande skall lära sig hur man med geografisk kunskap bättre kan se de faktorer som bidrar till att världen förändras. De skall lära sig att formulera motiverade åsikter, att ta ställning till de förändringar som pågår både nära inpå och i hela världen samt att medverka aktivt till att främja välbefindandet för naturen och människan.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i geografi är att de studerande skall

- kunna skaffa sig, tolka och kritiskt bedöma geografisk kunskap med hjälp av kartor, statistik och skriftliga, digitala och andra mediala källor och allsidigt utnyttja datatekniken för förmedling av geografiska uppgifter
- förstå vad regioner, lägen och orter innebär i geografisk kontext
- kunna beskriva regionala fenomen, strukturer och växelverkan i naturen och i den mänskliga verksamheten och kritiskt kunna ta ställning till det som sker i världen
- förmå gestalta, analysera och bedöma tillståndet i den naturliga och byggda miljön och de förändringar som pågår i den, samt se hur det står till med den mänskliga välfärden lokalt och globalt
- förstå begreppet regional utveckling och kunna diskutera olika möjligheter att lösa ekonomiska och sociala jämlikhetsproblem
- känna till och förstå olika slags kulturer och lära sig att tolerera och respektera olikhet
- känna till planeringsförfaranden på olika nivåer och veta hur man kan inverka på utformningen av den egna miljön
- kunna ta ställning till olika frågor som berör omvärlden och handla som aktiva världsmedborgare till förmån för en bärkraftig utveckling.

Bedömning

I geografin bedöms hur förmågan att tänka geografiskt har utvecklats visavi kunskaper och färdigheter. Bedömningen skall inriktas på behärsknigen av grundbegreppen, på skickligheten i att motivera geografiska påståenden och ställningstaganden samt förmågan att se regionala samband. Vid bedömningen beaktas dessutom förmågan att tolka och bedöma geografiskt kunskapsstoff och att tillämpa geografisk kunskap i olika

situationer. Färdigheter som skall bedömas är förmågan att analysera, behandla och lägga fram geografiska uppgifter såsom att läsa kartor och annan grafisk framställning samt förmågan att samarbeta.

Temahelheter

Hållbar utveckling

Den hållbara utvecklingen är ett centralt temaområde i all undervisning i geografi. Geografin betraktar den regionala växelverkan mellan människan och hennes miljö. Målet är att de studerande förstår det som avses med jordens bärförmåga och lär sig att uppbygga framtiden genom samarbete och rätta val.

Kulturell identitet och kulturkänedom

Den kulturella identiteten byggs upp av de erfarenheter som ens närmiljö erbjuder. Lokal synvinkel får man genom att använda exempel på olika temaområden utgående från hemortens kultur utan att glömma skolans speciella status som en finlandssvensk minoritetsö i ett finskspråkigt område.

Teknologi och samhälle

Teknologi och samhälle är en väsentlig del i all undervisning i geografi. Centralt är människans basbehov i förhållande till nyttig och onyttig teknologi. Valet av eget livssätt och dess inverkan på närmiljön och vidare till hela världen betonas.

Informations- och mediekunskap

Användning av olika informationskällor som studieobjekt och studieredskap är viktig. Den studerande skall få färdigheter till att söka och kritiskt tolka olika texter samt lära sig att märka ut faktakällor i sina arbeten.

OBLIGATORISKA KURSER

1. Den blå planeten (GE 1)

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- kunna använda naturgeografiska grundbegrepp
- förstå de fenomen som beror på jordklotets planetarism
- kunna beskriva atmosfärens, hydrosfärens och litosfärens struktur och funktioner
- förstå hur och varför naturlandskap förändras och kunna utläsa landskapens struktur, uppkomst och utveckling ur kartor och bilder
- förstå indelningen av den livlösa och levande naturen på jordklotet i zoner
- kunna tillämpa den geografiska kunskap de fått både lokalt och globalt.

CENTRALT INNEHÅLL

Det geografiska tänkesättet

- begreppet geografi
- geografin som naturvetenskap

- geografiskt kunskapsstoff, geografiska forskningsmetoder och undersökningsförlopp
- förändringar i världsbilden och kartbildens utveckling

Jordens planetariska karaktär

- solsystemets uppkomst och grundläggande struktur
- solen och dess inverkan på jordklotet
- jordens planetariska rörelser och de fenomen som beror på dem

Atmosfären i rörelse

- atmosfärens struktur och betydelse
- vindarna och deras uppkomst, planetariska och regionala vindar samt lokala vindfenomen

Hydrosfären i rörelse

- vattnets kretslopp i naturen
- regnens uppkomst och spridning
- havsvattnets rörelser och rörelsernas betydelse

Vädret och klimatet

- väder och väderprognostisering
- värme- och klimatzoner
- väderförändringar

Jordklotets föränderliga ytformationer

- jordens struktur
- endogena och exogena processer som bearbetar jordens yta

Jordklotets växtzoner

- växtzonernas läge och avbildningar av dem
- förutsättningarna för mänsklig verksamhet och verksamhetens inverkan i olika växtzoner

Tolkning av naturlandskap med hjälp av kartor och bilder. I kursen betonas allmänna geografiska fenomen också på lokal nivå.

2. En gemensam värld (GE 2)

Förkunskaper: GE 1

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- kunna använda kulturgeografiska begrepp och tolka fenomen och strukturer som har att göra med mänsklig verksamhet med hjälp av kulturgeografiska teorier och modeller
- känna till olika kulturer och kunna analysera faktorer som bidragit till deras uppkomst
- kunna analysera den demografiska utvecklingen och kolonisationen i olika regioner samt orsakerna till och följderna av urbaniseringen

- kunna bedöma verkningarna av de möjligheter som naturresurserna och miljön erbjuder på olika områden av mänsklig verksamhet och inse betydelsen av en ekologiskt och ekonomiskt bärkraftig utveckling
- känna till målen för regional planering och olika möjligheter att påverka den
- känna till de olika uttrycksformerna för olika samhälleliga utvecklingsstadier
- kunna bedöma det mänskliga väståndet, miljöns tillstånd och hur kulturellt och socialt hållbar utvecklingen är nu och i framtiden i jordklotets olika regioner.

CENTRALT INNEHÅLL

Kulturgeografins väsen och uppgifter

- betraktelsesätt och infallsvinklar
- geografisk uppfattning och mentala kartor
- platsupplevelser och regional identitet

Befolkningen och bosättningen

- befolkningens utveckling och tillväxt
- bosättningens regionala fördelning, flyttningsrörelser och urbanisering
- kulturerna och kulturernas förändring samt minoritetskulturer

Naturtillgångar

- klassificering och tillgång på resurser

Primärproduktionen och miljön

- livsmedelsproduktion och tillgång på livsmedel samt hållbart jordbruk och fiske
- jordbruksformer
- skogarna som en naturresurs och hållbar skogshushållning

Industrin och energin

- råvaror och energitillgångar
- industrins lokalisering
- principerna för en bärkraftig industri och energihushållning

Rörelser och växelverkan

- trafiksystem
- turismen och dess betydelse på olika områden
- världshandeln
- regionala spridningsfenomen – geografisk diffusion

Den mänskliga verksamhetens regionala struktur

- centrum och periferier
- markanvändningen på landsbygden och i städerna
- centralorter och influensområden
- tolkning av kulturlandskap med hjälp av kartor och bilder

Dirigering av utvecklingen och hållbar utveckling

- regionplanering och principerna för delaktighet i planeringen
- utvecklingskillnader på olika plan
- internationellt samarbete

- globaliseringen

I kursen ingår kartanalyser och tolkning av diagram. Kulturkännedom och hållbar utveckling är centrala temaområden.

FÖRDJUPADE KURSER

3. Riskernas värld (GE 3)

Förkunskaper: GE 1 och GE 2

MÅL

Kursen mål är att de studerande skall

- känna till de risker som ansluter sig till naturfenomen, till människans verksamhet samt till växelverkan mellan natur och människa på jorden och kunna bedöma deras betydelse ur människans och miljöns synvinkel
- veta hurdana risker som förekommer i olika områden på jorden och kunna jämföra och bedöma riskfylldheten både globalt och lokalt
- kunna bedöma sambandet mellan graden av utveckling i olika områden och de risker som förekommer där
- kunna följa med och kritiskt bedöma aktuella nyheter i olika medier angående risker och kunna tillämpa det de lärt sig när det gäller att analysera och bedöma sådana nyheter
- känna till på vilket sätt man kan lösa och undvika risktillstånd eller lindra deras skadeverkningar
- inse att människan med sin verksamhet påverkar vår planets livsduglighet, vårt välstånd och vår trygghet
- vet vilka möjligheter det finns att förutsäga och gardera sig mot hot, reglera konflikter och verka enligt principerna för hållbar utveckling.

CENTRALT INNEHÅLL

Riskernas geografi, klassificering av risker och riskernas betydelse

Risker och riskfyllda områden i anslutning till naturföreteelser

- risker relaterade till rymden, endogena risker, stormar, översvämningar, torka och risker som härstammar från organismer
- att gardera sig mot risker i naturen

Miljörisker och riskfyllda områden som beror på förhållandet mellan människan och naturen

- risker på grund av exploateringen av naturen: energifrågor och naturresurser, tillgången på rent vatten, erosion och uppkomsten av öknar, klimatförändringar, föroreningar och utarmningen av biodiversiteten
- möjligheter att förhindra och minska miljöriskerna med metoder för hållbar utveckling

Mänsklighetens risker och riskfyllda områden

- befolkningstillväxt och hunger, urbanisering, riskerna med globalisering, samhälleliga och politiska spänningar, krig, flyktingströmmar och social ojämlikhet

- möjligheter att reglera konflikter

Tekniska risker

Viktigaste temaområden är hälsa och trygghet, hållbar utveckling samt informations- och mediakultur.

4. Regionstudier (GE 4)

Förkunskaper: GE1 och GE 2

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- kunna grunderna i kartografi
- känna till principerna för geografiska informationssystem (GIS) och olika möjligheter att tillämpa dem
- kunna samla in uppgifter om ett område med hjälp av fältobservationer, enkäter och intervjuer och genom att undersöka kartverk, kartor, statistik och andra källor
- kunna utnyttja datanät i insamlingen av materialet, vid bearbetningen av det i samverkan med andra och vid publiceringen av resultatet
- kunna visualisera uppgifter från området i form av kartor, diagram och fotografier
- kunna analysera och tolka materialet och utifrån det utarbeta en beskrivning av området ifråga
- känna till grunderna för vetenskapligt skrivande, som vikten av att kritiskt utnyttja källor och utarbeta hänvisningar, och vara medvetna om upphovsrättsliga frågor.

CENTRALT INNEHÅLL

Kartografins grunder och geografiska källor

- fältobservationer, enkäter och intervjuer
- kartor, kartskalor, kartprojektioner och karttyper, flygfoton och satellitbilder
- numeriska källor och visualisering av dem i form av kartor och diagram
- tryckt källlitteratur och källor i digital form som datanät och CD-ROM-databaser

Geografiska informationssystem

- grunderna för geografisk information och informationssystemens tillämpningar
- exempel på behandling av geografiskt källmaterial, tolkning och visualisering av områden på olika nivåer med hjälp av GIS-program

En egen undersökning av ett område

- val av ett område för undersökningen
- insamling av material med hjälp av kartor, statistik, digitalt GIS-material eller annat källmaterial, behandling och tolkning av materialet samt en mindre områdesrapport
- ämnesområden: det undersökta områdets läge som en del av större områden, områdets storlek, dess naturförhållanden, befolkning och bosättning, naturtillgångar och markanvändning, näringar, trafik och tjänster, indelning av området i delområden samt områdets problem och utvecklingsmöjligheter

Centralt temaområde är informations- och mediekunskap.

8.5. Fysik

Fysiken är en empirisk naturvetenskap, inom vilken man försöker förstå och förklara naturens grundstruktur och -fenomen med hjälp av information som fås genom experiment. Målet är att kunna ställa upp allmängiltiga lagbundenheter och lägga fram dem i form av matematiska modeller.

Den experimentella sidan av undervisningen kan beroende på ämnesområdet, i vilket skede undervisningen befinner sig i och på vilken utrustning som är tillgänglig, bestå av självständigt arbete som de studerande utför eller av lärardemonstrationer. Den kan också åskådliggöras genom studiebesök och videoframställningar eller enbart genom föreläsningar. Genom experiment leds den studerande fram till nya naturvetenskapliga begrepp, principer och modeller. Undervisningen i fysik skall utveckla de studerandes förmåga att arbeta experimentellt tillsammans med andra. Den experimentella verksamheten utvecklar även förmågan att visualisera naturvetenskapens karaktär och tänka naturvetenskapligt.

De studerande skall lära sig att observera strukturer och fenomen i naturen utgående från sina tidigare erfarenheter och uppfattningar. De skall lära sig att bli medvetna om tidigare uppfattningar, ifrågasätta dem och förtydliga den egna världsbilden via nyinlärda kunskaper. De studerande skall lära sig att planera experiment tillsammans, diskutera information eller material som framställts experimentellt, hur detta skall bearbetas och uttryckas samt hur pålitligt det är. Gruppen lär sig på så sätt att dela med sig av ny kunskap.

I naturvetenskapliga studier används experimentella metoder, olika kunskapskällor samt olika sätt att bearbeta information. Den främsta kunskapskällan i fysiken är själva naturen. I skolan tillkommer läro- och uppslagsböcker, digital utrustning och ämnesexperter.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i fysik är att de studerande skall

- se människan som en del av naturen och förstå fysikens roll när det gäller att beskriva naturen
- inse betydelsen av experimentell verksamhet och teoretiska resonemang då naturvetenskaplig kunskap byggs upp
- uppfatta fysikens betydelse inom vetenskap, konst, teknik, kommunikation och näringsliv samt i människans vardagsmiljö
- verka aktivt och ansvarsfullt för en hälsosam och trygg miljö
- strukturera sin uppfattning om naturens byggstenar och fenomen med hjälp av fysikaliska begrepp och principer
- kunna lösa naturvetenskapliga och tekniska problem kreativt med de verktyg fysikens
- lagar och begrepp erbjuder
- kunna skaffa och bearbeta information i samarbete med andra studerande på samma sätt som i en expertgrupp
- lära sig planera och utföra enkla mätningar och att tolka, bedöma och tillämpa resultaten

- kunna utnyttja olika kunskapskällor och mångsidigt presentera och publicera fakta, även med hjälp av teknisk utrustning
- förmå analysera fysikens betydelse för individen och samhället som nyttjare av kunskaper i fysik, bli bekanta med fysikaliska tillämpningar och en ändamålsenlig, etisk och kontrollerad användning av dem när man tillverkar produkter för att underlätta vardagslivet; det är viktigt att uppöva förmågan att se vilka följer tekniska tillämpningar kan få.

Temaområdena

Aktivt medborgarskap och entreprenörskap

Fysikalisk information om naturen får man genom att göra iakttagelser och mätningar. Fysikstudier ger beredskap för ett tankesätt där slutsatser görs utgående från verkliga, genom mätningar erhållna fakta. Sådan slutledningsförmåga behövs för beslutsfattande inom samhällets och företagsvärdens alla områden. För att människan skall kunna leva på jorden behövs gynnsamma förhållanden på vilka många av människans handlingar inverkar. Inom ett demokratiskt beslutsfattande måste alla ta ställning till t.ex. energiproduktion, höjning av levnadsstandarden och miljöfrågor. Att själv bilda sig en motiverad åsikt om energiproduktionen och att försvara sin åsikt inför andra övas i kurserna FY 1, FY 2 och FY 8. Av arbetsmetoderna hjälper framför allt laboration i grupp att uppnå detta mål.

Hälsa och trygghet

Ekonomisk välfärd är en del av välmåendet inom dagens samhälle. Industrialismen och teknologins utveckling har för sin del möjliggjort den ekonomiska tillväxten i västländerna. Inom fysiken studerar man sådana tekniska innovationer som har förändrat ett jord- och skogsbrukssamhälle till dagens högteknologiska samhälle. Säkerhetstemat behandlas speciellt inom rörelsefysiken (FY 4) och energiproduktionen (FY 2 och FY 8).

Hållbar utveckling

En av mänsklighetens största utmaningar är att börja använda sig av en energiproduktion som är naturbevarande och ekologiskt bärkraftig. Klimatförändringarna kan bromsas t.ex. genom att utvidga användningen av förnyelsebara energikällor och genom att förbättra verkningsgraden inom energiproduktionen. Dessa teman behandlas inom kurserna FY 2 och FY 8.

Kulturell identitet och kulturkännedom

Människan har alltid bildat sig en uppfattning om världen genom observationer, tradition och insikter. Den mytiska världsbilden har bytts till en religiös och vidare till en vetenskaplig. Kulturen återspeglar sin tids bild av världen. Fysiken som vetenskap har en stor betydelse för att världsbildens förändras. Till de största insikterna kan räknas uppfinningen av ångmaskinen och elektriciteten samt utvecklingen av den moderna världsbilden. Den historiska utvecklingen kommer fram i alla fysikkurser men speciellt i kurserna FY 1, FY 2, FY 6 och FY 8. Genom att uppmärksamma sin egen kulturella identitet kan man föra vidare dagens värderingar till kommande generationer.

Teknologi och samhälle

I dagens samhälle använder man sig av energiteknik, kommunikationsmedel, el-, vatten-, och avloppsnät och dataöverföring vilka alla är självklara för oss. Vid planeringen, uppbyggnaden och underhållet av alla dessa system har det behövts och behövs fortfarande kunskaper i fysik. I alla fysikkurser bekantar man sig med teknologi inom olika grenar men speciellt i kurserna FY 1, FY 2, FY 7 och FY 8.

Informations- och mediekunskap

Inom varje fysikkurs uppövar de studerande sina informations- och mediekunskaper. För det mesta görs inom kurserna elevlaborationer och laborationsrapporter över dessa. Studier i fysik hjälper också att observera och urskilja vilken relation till verkligheten den världsbild som medierna förmedlar har. Kunskaper i fysik används ju förutom i teknik och inom industrin också bl.a. i sport, väderleksrapporter, brottsutredning, arkeologi, underhållning och krigföring. I och med att kunskaperna i fysik växer blir det också möjligt att känna igen felaktig vardagskunskap som förekommer i medierna.

Bedömning

I fysiken bedöms hur väl de studerande lärt sig att behärska och tillämpa faktainnehållet i de olika kurserna i läroplanen speciellt med hjälp av matematiska modeller. I bedömningen skall också iaktas deras skicklighet i informationsteknik och experimentellt arbete samt utvärderas hur väl andra nödvändiga färdigheter, som att beskriva fysikaliska problemlösningsprocesser, har utvecklats.

OBLIGATORISK KURS

1. Fysiken som naturvetenskap (FY 1)

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- uppfylla sitt behov av kunskap och förståelse och ta emot intryck som väcker och fördjupar intresset för fysik
- bekanta sig med grundbegrepp om materiens och universums struktur och kunna bilda sig en uppfattning om naturens grundelement och fenomen via fysikaliska begrepp och principer
- förstå hur naturvetenskapliga teorier byggs upp genom experimentell verksamhet och genom modeller som ställs upp med hjälp av experimentresultat
- kunna planera och utföra enkla naturvetenskapliga experiment, tolka och bedöma empiriska resultat och presentera dem för andra
- kunna tolka och framställa experimentresultat i grafisk form
- kunna använda sig av informations- och kommunikationsteknik i studierna.

CENTRALT INNEHÅLL

- fysikens betydelse under olika historiska tidsperioder samt i våra dagar
- materiens och universums grundstruktur och grundformerna för växelverkan
- energins bindning och frigörelse, speciellt strålning, i både naturliga och artificiella processer

- betydelsen av experiment och modeller då fysikaliska teorier byggs upp, mätningar, presentation av mätresultaten och uppskattning av deras tillförlitlighet
- kraft som orsak till att en rörelse förändras
- de grundbegrepp som behövs för att beskriva rörelser samt grafisk avbildning av rörelser

FÖRDJUPADE KURSER

Målen för de fördjupade kurserna är att de studerande skall

- bli kapabla att bedriva studier i naturvetenskapliga ämnen och på områden som tillämpar naturvetenskap
- kunna undersöka fenomen i naturen, ställa upp modeller och beskriva fenomenen med hjälp av matematiska och grafiska metoder
- förmå konstruera fysikaliska modeller och använda dem för att göra förutsägelser
- undersöka och åskådliggöra modeller med hjälp av informations- och kommunikationsteknik
- bekanta sig med den klassiska fysikens deldiscipliner och med grunderna för modern fysik
- bekanta sig med fysikens tekniska tillämpningar
- bekanta sig med fysikens betydelse inom olika samhällssektorer
- bekanta sig med fysikaliska tillämpningar och med de riskfaktorer som de medför.

2. Värme (FY 2)

Förkunskaper: FY 1

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- lära sig känna värmefenomen
- kunna undersöka fenomen som hör samman med värmelärans huvudsatser eller ämnens termodynamiska tillstånd
- bli kapabla att delta i kritiska diskussioner och i beslutsprocesser som gäller miljö och teknologi.

CENTRALT INNEHÅLL

- gasers tillståndsförändringar och värmeutvidgning
- tryck, hydrostatiskt tryck
- uppvärmning och avkyllning av kroppar, fasförändringar och värmeenergi
- mekanisk energi, arbete, effekt och verkningsgrad
- värmelärans huvudsatser, energi i slutna system
- energikällor

3. Vågrörelse (FY 3)

Förkunskaper: FY 1, FY2

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- få en allmän bild av periodiska fenomen i naturen och bekanta sig med de centrala principer som förklarar dessa
- göra sig förtrogena med vibrationsrörelsens och vågrörelsens grunder genom att undersöka mekanisk vibration, ljud eller elektromagnetiska vågrörelser.

CENTRALT INNEHÅLL

- harmoniska krafter och vibrationsrörelser
- vågrörelsers uppkomst och utbredning
- vågrörelsers interferens, diffraktion och polarisation
- reflexion, brytning och totalreflexion
- ljus, speglar och linser
- ljud, hälsoeffekter av buller och olika sätt att skydda sig mot kraftigt ljud

4. Rörelselagarna (FY 4)

Förkunskaper: FY 1, FY 2

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå rörelsefenomen och kunna bearbeta modeller som beskriver dem
- kunna undersöka translationsfenomen experimentellt och med hjälp av dem förstå Newtons lagar
- förstå konserveringslagarnas betydelse i fysiken.

CENTRALT INNEHÅLL

- rörelsemodeller och Newtons lagar
- distans- och kontaktkrafter, speciellt krafter som motverkar rörelse, samt lyftkraft
- rörelsemängdens konstans och impulsprincipen
- kinetisk och potentiell energi samt begreppet arbete
- vibrationsrörelsens energi

5. Rotation och gravitation (FY 5)

Förkunskaper: FY 1, FY 2, FY 4

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- fördjupa sitt kunnande i mekanik och sin förmåga att numeriskt kalkylera med fenomen som sammanhänger med statik och rotation
- fördjupa sina kunskaper om den mekaniska världsbilden.

CENTRALT INNEHÅLL

- kraftmoment och rotationsjämvikt
- modeller för rotationsrörelse, likformig och likformigt accelererad rotationsrörelse
- ekvationen för rotationsrörelse
- rörelsemängdsmomentets konstans
- rotationsrörelsens energi
- cirkelrörelse och dess acceleration
- gravitation och rörelser som påverkas av gravitation

- kaströrelser och planeternas rörelser
- satelliter och deras användning

6. Elektricitet (FY 6)

Förkunskaper: FY 1, FY 2

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå elektricitetens grundbegrepp och bekanta sig med mätteknik
- kunna utföra grundläggande elmätningar samt konstruera och undersöka enkla strömkretsar.

CENTRALT INNEHÅLL

- galvaniska element, elström i metalliska ledare
- mätning av ström och spänning
- Ohms lag
- Joules lag
- motstånd, koppling av motstånd och Kirchhoffs lagar
- Coulombs lag, homogena elfält och materia i elfält
- kondensatorer, kopplingar och energi
- elström i halvledare, till exempel i dioder

7. Elektromagnetism (FY 7)

Förkunskaper: FY 1, FY 2, FY 3, FY 4, FY 5, FY 6

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- fördjupa sina kunskaper om elektromagnetiska fenomen
- bli förtrogna med elsäkerhet
- fördjupa sina kunskaper om betydelsen av elektromagnetiska fenomen i samhället.

CENTRALT INNEHÅLL

- magnetisk kraft, magnetfält och materia i magnetfält
- laddade partiklar i homogena el- och magnetfält
- induktionslagen och Lenz lag
- induktionsfenomen: virvelströmmar, generatorer och självinduktion
- energitransport med hjälp av elström
- mätning av effektiv spänning och ström samt bestämning av impedansens frekvensberoende
- svängningskretsar och antenner, elektromagnetisk kommunikation
- elsäkerhet
- energiindustrin

8. Materia och strålning (FY 8)

Förkunskaper: FY 1, FY 2, FY 3, FY 6

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- bekanta sig med kvantfenomen, dualism och ekvivalensen mellan materia och energi som de principer som styr materiens struktur och dynamiken hos dess beståndsdelar
- fördjupa sin helhetsbild av fysikens utveckling och dess tillämpbarhet vid tolkning av naturfenomen.

CENTRALT INNEHÅLL

- elektromagnetisk strålning
- röntgenstrålning
- svarta kroppars strålning
- den fotoelektriska effekten
- strålningens partikelkaraktär och partiklars vågkaraktär
- atommodeller med Bohrs atommodell som exempel
- kvantfenomen, linjespektrum, atomens energitillstånd och energinivådiagram
- atomkärnans byggnad
- radioaktivitet och strålsäkerhet
- ekvivalensen mellan massa och energi
- kärnreaktioner och kärnenergi
- materiens minsta beståndsdelar och klassificeringen av dem

TILLÄMPADE KURSER

9. Repetitionskurs (FY 9)

MÅL

- Att skapa ”en världsbild”, en fysikalisk/ vetenskaplig helhetsbild
- Att förbereda de studerande för fysikuppgifterna i studentexamens realprov

8.6. *Kemi*

Syftet med undervisningen i kemi är att stödja utvecklingen av ett naturvetenskapligt tänkande och av en modern världsbild som en del av en mångsidig allmänbildning. Undervisningen skall gestalta kemin som en central naturvetenskap som strävar efter att undersöka och utveckla material, produkter, metoder och processer enligt principerna för en hållbar utveckling. Genom att undersöka olika ämnen, deras strukturer, egenskaper och reaktioner med andra ämnen skall de studerande lära sig att förstå vardagslivet, naturen och teknologin samt kemins betydelse för människans och naturens välbefinnande.

Karaktäristiskt för kemiundervisningen är att observera och undersöka egenskaper hos kemiska fenomen och ämnen med hjälp av experiment, att undersöka och förklara fenomen med hjälp av modeller och strukturer, att beskriva fenomen med kemins symbolspråk samt att konstruera modeller av kemiska fenomen och bearbeta dem matematiskt. De studerande vägleds med mångsidiga undervisnings- och bedömningsmetoder att utveckla sina kunskaper och färdigheter i kemi samt alla

områden av sin personlighet. I kemiundervisningen skall man beakta de studerandes studiefärdigheter och skapa en positiv bild av kemi och kemistudier.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i kemi är att de studerande skall

- förstå kemins viktigaste grundbegrepp och känna till kemins samband med alldagliga företeelser samt kemins betydelse för människans och naturens välfärd
- via experiment och på andra sätt aktivt kunna ta fram och bearbeta information om kemiska fenomen och ämnen som är viktiga för livet och miljön samt bedöma informationens tillförlitlighet och betydelse
- kunna planera och genomföra experiment som belyser olika fenomen samt beakta arbetssäkerheten
- kunna tolka, värdera, presentera och diskutera den information som de skaffat sig experimentellt eller med andra metoder
- bli insatta i informations- och kommunikationsteknikens möjligheter som verktyg vid informationssökning och vid uppställandet av modeller
- bli insatta i modern industri- och miljöteknik
- kunna utnyttja sina kunskaper i kemi i diskussioner och beslut som gäller naturen, miljön och teknologin samt i egenskap av konsument främja ett hälsosamt liv och en hållbar utveckling
- få erfarenheter som väcker och fördjupar intresset för kemi och kemistudier.

Temaområdena

Aktivt medborgarskap och entreprenörskap

Målet med temahelheten är att under kemikurserna fostra de studerande till aktiva, ansvars-kännande och kritiska medborgare. De studerande får lära sig kemins betydelse för individen, företagen och samhället.

Hälsa och trygghet

Studier i kemi hjälper till att förstå olika ämnens verkningar och utgör på så sätt grunden för en trygg livsmiljö.

Hållbar utveckling

Syftet med strävan till en hållbar utveckling är att använda naturresurserna måttligt och på ett förnuftigt sätt samt att begränsa utsläppen. Genom att minska och rationalisera konsumtionen kan man minska användningen av ämnen som är farliga för naturen. Målet med undervisningen är att av de studerande fostra aktiva förespråkare för en hållbar utveckling.

Kulturell identitet och kulturkännedom

Målet med undervisningen är att få de studerande att förstå betydelsen av vår omfattande kemiska industri. Under kurserna kan man bekanta sig med den finländska kemiska industrins historia och nutid. Utvecklingen från den tidiga

träförädlingsindustrin till dagens kunnande inom biokemin utgör grunden för finländarnas kulturidentitet som sakkunniga inom know-how.

Teknologi och samhälle

Ibruktagandet av nya råvaror och utvecklingen av ersättande ämnen har en viktig roll i dagens samhälle. Nya betydelsefulla produkter har utvecklats bl a inom textilproduktionen och inom produktionen av kolfiber och keramer som ersättare för metaller. Kemisk forskning och kemiska produkter är också betydelsefulla inom jordbruket. Kemistuderandena uppmuntras till att ta ställning till teknologins utveckling och att delta som individer och samhällsmedlemmar i beslutsfattande inom området.

Informations- och mediekunskap

Under kemikurserna övar sig de studerande i informations- och mediekunskap. De studerande gör elevarbeten och arbetsbeskrivningar över dessa. Studier i kemi hjälper individen att kritiskt iaktta den värld som medierna beskriver.

Bedömning

I bedömningen poängteras de studerandes förmåga att förstå och tillämpa kemiska fakta. Dessutom skall man bedöma deras förmåga att experimentellt söka fram och på olika sätt bearbeta information, det vill säga

- att göra observationer och att planera och genomföra mätningar och experiment
- att använda redskap och kemikalier på ett tryggt sätt
- att presentera resultaten både muntligt och skriftligt
- att tolka och bedöma resultaten och ställa upp formler
- att dra slutsatser och att tillämpa dem.

De studerandes kunskaper och färdigheter i kemi skall bedömas genom kurstentamina samt genom iakttagelser av deras aktivitet, experiment, arbetsbeskrivningar, projekt, föredrag och rapporter. Dessutom iakttas kontinuerligt hur deras begreppsliga och metodiska kunskaper och färdigheter utvecklas.

Kursernas ordningsföljd

Kemikurserna bör läsas i den ordningsföljden att KE 1 läses först och sedan KE 2 som följs av KE 3. Efter dessa tre kurser kan man läsa KE 4 och KE 5 i valfri ordning.

OBLIGATORISK KURS

1. Människans kemi och kemin i livsmiljön (KE 1)

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- få en bild av kemin, dess möjligheter och betydelse
- fördjupa sina insikter i kemins grunder i samband med genomgången av kursens stoff
- kunna redogöra för organiska föreningars struktur, egenskaper och reaktioner och förstå deras betydelse för människan och hennes livsmiljö

- känna till olika blandningar och begrepp i anslutning till dem
- utveckla de färdigheter som behövs för att presentera och diskutera kemiska fakta och företeelser
- lära sig ett undersökande arbetssätt och att kritiskt söka efter och bearbeta fakta
- kunna undersöka organiska föreningars egenskaper och reaktioner experimentellt, känna till separations- och identifieringsmetoder och kunna framställa lösningar.

CENTRALT INNEHÅLL

- organiska ämnesgrupper som kolväten, organiska syreföreningar, organiska kväveföreningar samt deras egenskaper och tillämpningar
- bindningar i och polaritet hos organiska föreningar
- olika slags blandningar, substansmängder och halter
- organiska föreningars redoxreaktioner och reaktioner med protonöverföringar

FÖRDJUPADE KURSER

2. Kemins mikrovärld (KE 2)

Förkunskaper: KE 1

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- känna till sambanden mellan ämnens struktur och deras egenskaper
- kunna utnyttja kemiska formler, tabeller och system för att klarlägga egenskaper hos kemiska föreningar
- förstå organiska föreningars strukturer och känna till metoder som används för att bestämma dem
- med hjälp av olika experiment och modeller kunna undersöka fenomen som hör samman med ämnens strukturer, egenskaper och reaktioner.

CENTRALT INNEHÅLL

- grundämnenas egenskaper och det periodiska systemet
- elektronhöljets strukturer och atomorbitaler
- bestämning av oxidationstal och föreningsformler
- kemisk bindning, bindningsenergi och kemiska ämnens egenskaper
- hybridisering av atomorbitaler och organiska föreningars bindnings- och rymdstrukturer
- isomeri

3. Reaktioner och energi (KE 3)

Förkunskaper: KE 1, KE 2

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå de faktorer som påverkar förloppet av kemiska reaktioner samt inse faktorernas betydelse för livsmiljön (industrin)
- förstår bindning och den frigörelse av energi som sker vid kemiska reaktioner och inse förändringarnas betydelse i samhället

- kunna skriva reaktionsformler och bearbeta reaktionslikheter matematiskt
- kunna undersöka fenomen med hjälp av experiment och olika modeller vid reaktioner, reaktionshastigheter och reaktionsmekanismer.

CENTRALT INNEHÅLL

- symbolspråket för kemiska reaktioner
- organiska och oorganiska reaktionstyper, mekanismer och tillämpningar
- stökiometriska beräkningar och den allmänna gaslagen
- energiförändringar i kemiska reaktioner
- reaktionshastigheter och de faktorer som påverkar hastigheterna

4. Metaller och material (KE 4)

Förkunskaper: KE 1, KE 2, KE 3

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- känna till viktiga industriella råvaror och förädlingen av dem
- känna till olika oxidations- och reduktionsmedel och kunna skriva redoxreaktioner
- kunna principerna för elektrokemiska fenomen och kunna redogöra för kvantitativa tillämpningar av dem
- känna till olika material och deras sammansättning, egenskaper och framställningsmetoder och kunna redogöra för metoder för utvärdering av konsumtionsvarornas inverkan på miljön
- kunna undersöka fenomen som berör metaller och elektrokemi med hjälp av experiment och modeller.

CENTRALT INNEHÅLL

- metallernas elektrokemiska spänningsserie, normalpotential, kemiska element och elektrolys
- redoxreaktioner
- metaller, icke-metaller och deras syre- och väteföreningar
- biopolymerer, syntetiska polymerer och kompositer

5. Reaktioner och jämvikt (KE 5)

Förkunskaper: KE 1, KE 2, KE 3

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå hur reaktionsjämvikt inställer sig och förstå matematiska tillämpningar utifrån den
- förstå betydelsen av jämvikt och känna till vilken roll jämvikten spelar i industriprocesser och naturfenomen
- kunna undersöka fenomen som gäller kemisk jämvikt med hjälp av experiment och modeller.

CENTRALT INNEHÅLL

- reaktionsjämvikt

- jämvikt mellan syror och baser, starka och svaga protolyter, buffertlösningar och deras betydelse
- löslighet och mättad lösning
- grafisk framställning av jämvikt

8.7. Religion

8.7.1. Evangelisk-luthersk religion

Läroämnets karaktär

Den viktigaste uppgiften för undervisningen i religion är att fördjupa de studerandes förtroendet med den egna religionen och dess kulturarv samt med den livssyn och det etiska tänkande som växer fram ur religionen. Med övriga religioner skall de bekanta sig utifrån religionernas egna utgångspunkter. I religionsundervisningen skall religionen granskas ur ett brett perspektiv som en del av kulturen och samhället och som en del av grupper och individers liv.

I religionsundervisningen skall olika synsätt och den enskildes övertygelse respekteras. Vid genomgången av lärostoffet skall den senaste teologiska och religionsvetenskapliga forskningen utnyttjas. Eftersom religionen utgör en del av kulturen och samhället, har religionsundervisningen naturliga kopplingar även till de humanistisk-samhälleliga vetenskaperna och till konstämnen.

Religionsundervisningen skapar förutsättningar för att förstå olika religioner och att använda denna insikt för att analysera världsåskådningar, kultur och samhälle och till att främja kulturell växelverkan. I undervisningen utnyttjas religionernas egna källor, ny forskning och aktuellt material ur olika medier. I undervisningen betonas aktiverande arbetssätt så att lärostoffet kopplas till de studerandes erfarenhetsvärld och de uppmuntras att bearbeta och tillägna sig kursernas innehåll och utvecklas i riktning mot målen.

Mål för undervisningen

Målen för religionsundervisningen är att de studerande skall tillägna sig kulturell läsförmåga i anslutning till olika religioner så att de förstår religionens betydelse och inflytande på den enskilda människan och på grupper samt på samhället och kulturen. De studerande bör behärska begrepp, kunskaper och färdigheter med vilkas hjälp de kan reflektera över och analysera olika religiösa frågor. Det är viktigt att de studerande lär sig bygga upp, gestalta och bedöma sin världsåskådning och kulturidentitet och värdesätta den religiösa traditionen i sin egen kultur och i andra kulturer samt respektera människor med en annan övertygelse och kunna leva och verka i ett mångkulturellt samhälle och en mångkulturell värld tillsammans med människor som kommer från andra kulturer och har ett annat tänkesätt och en annan tro. Förståelsen för betydelsen av ett personligt ansvar och medvetenheten om de värderingar som ligger bakom olika etiska ställningstaganden samt om värderingarnas betydelse är viktiga att nå. De studerande skall vara kapabla att diskutera och reflektera över religiösa och moraliska frågor och på egen hand kunna söka fram och kritiskt bedöma fakta om religion.

Bedömning

I religionsundervisningen skall bedömningen inriktas på hur väl de studerande kan tänka och uttrycka sig i religiösa termer, vilket innebär förmåga att jämföra, analysera och bedöma religioner och den växelverkan som sker mellan religionen, kulturen och samhället. De skall handledas i att själva bedöma hur väl de uppnått sina mål. Studiernas omfattning och kvalitet samt de studerandes individuella färdigheter skall beaktas. Bedömningen skall sporra de studerande till att planera, utvärdera och utveckla sitt arbete.

Temaområden

Aktivt medborgarskap och entreprenörskap behandlas inom ramen för sociala etiska frågor. Frågor som berör en bättre och mer rättvis värld diskuteras, bland annat civil olydnad och mänskliga rättigheter. (RE3)

Hälsa och trygghet diskuteras i samband med diskussion om den individuella livshållningen och världsåskådningen. Frågor som dyker upp är Vad är livskvalitet?, Vad är ett värdigt liv? och Vad strävar vi efter? Diskussion kring tystnadsplikt och läkareetik förs också. (RE1, RE3)

Hållbar utveckling hänger tätt samman med etiken och världsreligionernas läror. Diskussion kring den globala etiken, dess möjligheter och problem, förs. Också miljöetiska frågor behandlas. (RE3, RE4)

Kulturell identitet och kulturkänedom ligger till grund för religionsundervisningen. Genom att få kunskap om övriga kulturer och religioner stärks den egna identiteten. Förhållandet mellan kultur och religion analyseras och kristendomens inflytande på den finländska kulturen behandlas. (RE1, RE2, RE3, RE4, RE5)

Teknologi och samhälle behandlas utgående från den etiska diskussionen. Värderingar, hot och möjligheter inom teknologin dryftas. Också förhållandet mellan tro och vetande i historia och nutid behandlas. (RE1, RE2, RE3)

Informations- och mediekunskap är viktigt att behandla inom ramen för religionsundervisningen. Idag växer och sprids nya religiösa rörelser via internet och andra medier. Det är viktigt att de studerande lär sig analysera och tolka dessa medier. Också internetetiken är en fråga som bör lyftas fram. (RE1, RE2, RE3, RE4, RE5)

OBLIGATORISKA KURSER

1. Religionens natur och betydelse (RE 1)

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- få kunskap om religionen som fenomen
- förstå religionens globala natur samt se hur religionen är integrerad i samhället
- få verktyg till att kunna analysera och diskutera sin egen världsåskådning
- genom insikter kunna respektera personer med en annan övertygelse
- känna till Bibelns inflytelse på den västerländska kulturen

- känna till Bibelns särart som representant för den sakrala litteraturen
- lära känna bibelforskningen som en del av religionsforskningen

CENTRALT INNEHÅLL

- religionsbegreppet och religionsforskning
- religiösa kärnfrågor
- religionen i ett samfund och som en personlig upplevelse
- Bibeln som helig litteratur
- Bibelns tillkomst och innehåll i stora drag
- olika sätt att undersöka och tolka Bibeln
- Bibelns inflytande på världsbilden och kulturen

2. Kyrkan, kulturen och samhället (RE2)

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå hur den kristna kyrkan vuxit fram, utbretts och utvecklats och hur kyrkan och samhället stått i växelverkan med varandra ända fram till nutid
- känna till hur kyrkans lära är uppbyggd
- känna till hur kyrkan och kulturen påverkat varandra inte minst inom gudstjänstlivet och konsten
- kunna redogöra för kyrkans politiska och sociala betydelse under olika historiska skeden
- förstå hur kristendomen verkar i form av olika kyrkosamfund på olika håll i världen
- kunna analysera uttryck för olika kristna traditioner i våra dagar och förstå den gemensamma ekumeniska grunden

CENTRALT INNEHÅLL

- den kristna kyrkans uppkomst
- från urkyrkan till separationen mellan den östra och västra kyrkan
- den katolska kyrkan under medeltiden
- utvecklingen inom den ortodoxa kyrkan
- reformationen och kyrkornas utveckling under nya tiden
- den moderna kristenheten och kyrkornas roll i dagens värld
- dialogen mellan olika kyrkor och religioner
- besök i den ortodoxa kyrkan i Björneborg eller Keski-Pori kyrka i mån av möjlighet.

3. Människans liv samt etik (RE3)

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- kunna ställa etiska frågor och förstå betydelsen av livsfrågorna och av etisk reflexion
- få begreppsliga verktyg för att kunna diskutera etiska frågor
- förstå att de ställs inför moraliska val varje dag och veta att de ansvarar för sina beslut
- få baskunskap om människans livsfrågor och aktuella etiska teman och kunna koppla dem till frågeställningar som är centrala ur religiös synvinkel
- förstå hur Bibeln ansluter sig till livsfrågorna och etiken

- förstå sambandet mellan kristendom och etik, det viktigaste innehållet särskilt i den lutherska etiken och de teologiska motiveringar som ligger bakom kyrkornas etiska ställningstaganden

CENTRALT INNEHÅLL

- de centrala livsfrågorna: livets mening, lidandet, döden
- den kristna synen på Gud, människan, naturen och frälsningen
- begreppen gott och ont
- den kristna etiken och etiska teorier
- individuetiska frågor
- samhällsetiska frågor
- besök av sjukhusprästen på ortens centralsjukhus i mån av möjlighet

FÖRDJUPADE KURSER

4. Religionens värld (RE 4)

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- känna till samhällsetiska frågor
- lära känna de utmärkande dragen för världsreligionerna
- förstå den inre mångfalden i religionerna och deras inflytande på tänkandet, kulturen och samhället
- förstå hur likartade de grundläggande frågorna om människans liv är i olika religioner
- lära sig att uppskatta den religiösa och etiska traditionen i andra religioner.

CENTRALT INNEHÅLL

Under kursen behandlas hinduismen, buddhismen, de kinesiska och japanska religionerna, judendomen och islam enligt nedanstående teman. Dessutom granskas de drag som är gemensamma för naturfolkens religioner.

- religionernas utbredning och antalet anhängare
- religionernas heliga skrifter och läror
- religionernas etiska regler
- religiösa kulter och ritualer
- religiösa inriktningar
- religionerna och samhället
- besök till Satakunnan monikultuuriyhdistys i mån av möjlighet

5. Vad tror finländaren på? (RE 5)

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- känna till de uttryck som religionen har tagit sig i Finland från forntidens religion till religiositeten i våra dagar
- förstå den diskussion om världsåskådningar och religiösa frågor som har förts i Finland och de faktorer som ligger bakom diskussionerna
- kunna analysera de religiösa rörelserna i Finland på basis av deras verksamhet och viktiga lärofrågor

CENTRALT INNEHÅLL

- den fornfinnska och fornnordiska religionen
- huvudlinjer i den finländska kyrkohistorien
- den lutherska kyrkan och övriga kristna kyrkor i dagens Finland
- icke-kristna rörelser i Finland
- kristendomens inflytande på den finländska kulturen och det finländska samhället
- besök till den medeltida kyrkan i Ulfsby i mån av möjlighet
- studiebesök till Jehovas vittnen eller Pingstkyrkan i Björneborg i mån av möjlighet

8.7.2. Ortodox religion

Följer läroplansgrunderna.

8.8. *Livsåskådningskunskap*

Följer läroplansgrunderna.

8.9. *Filosofi*

Det filosofiska tänkandet gäller hela verkligheten, det gestaltar världens mångfald och människans verksamhet i den. Filosofins särdrag ligger i dess sätt att strukturera problemen begreppsligt, rationellt och i diskuterande form. Studierna i filosofi i gymnasiet skall stödja elevernas individuella utveckling och främja den allmänna förmåga till inläring och reflektion som behövs i ett föränderligt och komplext samhälle. De temaområden som studeras i filosofin är nödvändiga för att man skall förstå kulturarvet och den nutida kulturen. I mån av möjlighet kan studiebesök, gästföreläsningar ingå i kurserna.

Filosofin erbjuder möjligheter till integrering med många andra ämnen, t.ex. samhällslära, fysik m.m.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i filosofi är att de studerande skall

- lära sig gestalta filosofiska problem och se olika tänkbara lösningar på dem
- förmå strukturera sina tankar begreppsligt i tal och skrift och identifiera påståenden och motiveringar som stöder dem
- begripa motiveringarna för olika filosofiska uppfattningar och kunna diskutera dem följdriktigt och förnuftigt
- lära sig behärska grundläggande allmänbildande fakta ur filosofins historia och nutida strömningar och kunna relatera dem till samhällsliga och kulturella företeelser.

Bedömning

I filosofin bedöms med vilken framgång de studerande tillägnat sig begrepp och argument samt hur väl de kan uttrycka egna filosofiska tankar. De studerandes

förhållande till filosofiska frågor är individuellt, men som grund för en filosofisk diskussion bör ligga tänkandets kritik, konsekvens, entydighet och systematik. Dessa färdigheter bedöms i anslutning till kurserna med mångsidiga provuppgifter eller andra bedömningsgrunder.

OBLIGATORISK KURS

1. Introduktion i filosofiskt tänkande (FF 1)

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- kunna gestalta filosofiska problem och olika tänkbara lösningar på dem och förstå hur man inom filosofin försöker strukturera verkligheten, kunskap, verksamhet och värderingar begreppsligt
- känna till olika slags filosofiska, vetenskapliga och all dagliga uppfattningar om verkligheten, uppfattningar om vår kunskap om den och om vårt handlande i den
- kunna se skillnader mellan deskriptiva och normativa påståenden och kunna motivera olika uppfattningar om det goda och det rätta.

CENTRALT INNEHÅLL

- vad filosofi är, de filosofiska frågornas natur och deras förhållande till praktiska, vetenskapliga och religiösa spörsmål; filosofins centrala delområden
- filosofiska grundtankar om verklighetens natur: förhållandet mellan ande och materia, mellan frihet och tvång
- grundläggande filosofiska uppfattningar om kunskap och vetande samt om hur de förhåller sig till vetenskapliga och all dagliga synsätt: kunskap, sanning och argumentering, förhållandet mellan teori och erfarenhet när kunskapen utformas
- förhållandet mellan individen och samhället som en filosofisk fråga, begreppen rättvisa och frihet
- det goda och det rätta som filosofiska begrepp, arten av de moraliska värderingar som styr människans handlande, dessa värderingars förhållande till fakta och andra värdeomdömen; filosofiska uppfattningar om skönhet, om ett gott liv och om lycka.

Temahelhet: T.ex. hållbar utveckling

FÖRDJUPADE KURSER

2. Filosofisk etik (FF 2)

Förkunskaper: FF 1

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- bli insatta i den filosofiska etikens viktigaste problem, begrepp och teorier
- kunna bedöma livet och handlandet ur moraliska synvinklar och motivera sina omdömen med etiska begrepp
- försöka strukturera sina egna moraliska avgöranden och motiveringar utifrån den filosofiska etiken
- lära sig ett kritiskt förhållningssätt gentemot sig själva och andra.

CENTRALT INNEHÅLL

- tillämpande och normativ etik angående moralfrågor samt metaetik
- grunden för olika moraliska värderingar och normer, moralens förhållande till rätt och religion, förnufts och känslornas andel i moralisk övertygelse
- objektivitet och subjektivitet i moraliska värderingar och normer, fakta i etiska grundfrågor samt våra möjligheter att nå fram till etiska sanningar
- grunderna för den klassiska dygdetiken samt för konsekvens- och pliktetiken
- filosofisk etik och frågan om ett gott liv

Temahelheter: T.ex. teknologi och samhälle, informations- och mediekunskap

3. Kunskap och verklighet i filosofin (FF 3)

Förkunskaper: FF 1

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- kunna gestalta vad kunskap och vetande innebär i filosofi, i vetenskap och i dagligt liv
- kunna bedöma hurdana bilder av verklighetens grundläggande väsen som uppstår i filosofin, i vetenskap och i olika världsåskådningar
- lära sig att analysera och kritiskt bedöma tankeföreställningar och påståenden
- lära sig att se den vetenskapliga forskningens och härledningens natur.

CENTRALT INNEHÅLL

- metafysikens centrala frågor och grundbegrepp, olika uppfattningar om metafysikens väsen samt verklighetens natur i ljuset av naturvetenskaplig, humanistisk och praktisk kunskap
- det sannas natur och sanningsteorierna
- kunskapens möjligheter och gränser; underbyggande av kunskap
- att veta, förstå och tolka; skillnader och likheter mellan praktisk och vetenskaplig kunskap; naturvetenskaplig och humanistisk kunskap
- den vetenskapliga forskningens natur och metodiska grundbegrepp
- grunderna i argumentation och härledning

Temahelheter: T.ex. informations- och mediekunskap, teknologi och samhälle

4. Samhällsfilosofi (FF 4)

Förkunskaper: FF 1

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- bli förtrogna med de viktigaste begreppen och inriktningarna inom samhällsfilosofin
- lära sig att gestalta samhällets natur och de centrala samhällsinstitutionernas verksamhet
- kunna bedöma samhällsordningens legitimitet
- kunna analysera förhållandet mellan samhället och individen samt den samhälleliga och politiska verksamheten.

CENTRALT INNEHÅLL

- samhällelig rättvisa
- individens rättigheter och skyldigheter, brott och straff
- det berättigade i samhällsordningen, makten och ägandet: teorier om samhällsfördrag, anarkism och samhälleliga utopier
- politisk filosofi: grundtankarna i konservatismen, liberalismen och socialismen samt nutida samhällsfilosofiska tolkningar av dem
- filosofiska frågor i den moderna kulturen: kön och könsroller, identiteten och uppbyggnaden av den, utanförskap, främlingskap och mångkulturalism

Temahelheter: T.ex. Teknologi och samhälle, kulturell identitet och kulturkänedom

8.10. Historia

Undervisningen i historia i gymnasiet ger de studerande förutsättningar att känna till olika tidsperioders karaktär, problem och förändringsprocesser i vår tid och stöder dem i att bilda sig en uppfattning om världen internationellt sett. Historia är ett läroämne som skapar en individuell, nationell och europeisk identitet.

Undervisningen utgår från historien som vetenskap. Därför bör man fästa uppmärksamhet vid hur historiska fakta analyseras och tolkas kritiskt och sträva efter att betrakta företeelserna ur olika perspektiv. Tid, förändring och kontinuitet samt orsakssammanhang utgör centrala historiska begrepp. I egenskap av ett läroämne där analys av förändringar betonas, skapar historien möjligheter att diskutera framtiden och att försöka bedöma vilka möjligheter den för med sig. Förhållandet mellan människan och miljön, förståelse för kulturella olikheter samt betydelsen av internationellt samförstånd betonas i undervisningen. Det egna landets förflutna granskas mot den världshistoriska bakgrunden.

Historieämnet erbjuder möjligheter till integrering med många andra ämnen, t.ex. fysik, geografi, bildkonst och samhällslära. Studiebesök, museibesök på det lokala och nationella planet, studieresor m.m. genomförs i mån av möjlighet.

Temahelheter:

Aktivt medborgarskap och entreprenörskap

Aktivt medborgarskap, demokratins utveckling och betydelse är viktiga teman då vi behandlar 1900-talets historia. Mot bakgrunden av idéhistoria kan frågor som berör mänskliga rättigheter och medborgerliga rättigheter och skyldigheter behandlas. Kursen, som gjordes våren 2003, om jedeförföljelserna med studiebesök till koncentrationsläger är ett utomordentligt exempel på hur temahelheten kan konkretiseras hos de studerande, (HI 2, HI 3, HI 4). I mån av möjlighet görs studiebesök till museer, medborgarorganisationer, studieresor m.m.

Hälsa och välfärd

I historia analyserar vi särskilt välfärdsstatens, rättsstatens och säkerhetspolitikens framväxt och utveckling, (HI 3, HI 4). I mån av möjlighet samarbetar vi med olika offentliga samfund.

Hållbar utveckling

Vi begrundar hur människan har format sin omgivning och miljö under århundradenas lopp. Historia som läroämne hjälper de studerande att förstå betydelsen av en hållbar utveckling både på det nationella och lokala planet, (HI 1, HI3, HI 6). Ett samarbete med olika miljöorganisationer m.m. kan genomföras.

Kulturell identitet och kulturkänedom

Kulturhistoria hjälper eleven att skapa sin egen identitet och hjälper de studerande att förstå främmande kulturer, (HI 2, HI 5, HI 6). Exempelvis kan studiebesök till museer, arkiv m.m. både på det lokala och på det nationella planet göras samt samarbete med olika kulturella organisationer, arkiv. De studerande kan också delta i olika nationella projekt som tangerar innehållet i temahelheten. I mån av möjlighet görs studieresor.

Internationalism

Internationalism är ett av de centrala tyngdpunktsområdena för historia som läroämne. Det handlar framför allt om att förstå och känna till främmande kulturer. Kunskap om främmande kulturer hjälper också de studerande att klara sig på den internationella arbetsmarknaden, att stärka sin egen identitet och att hitta sin egen plats i samhället. Internationalism är skolans tyngdpunktsområde. (HI 1, HI 2, HI 3, HI 4, HI 5, HI 6).

De studerande kommer att i mån av möjlighet att samarbeta med olika internationella organisationer, museer, göra studiebesök m.m.

Teknologi och samhälle

I historieundervisningen är den tekniska utvecklingen och dess samhällliga betydelse centralt. Vår hemstad ger oss också möjligheter att bekanta oss med industrins utveckling genom århundradenas lopp. Eventuellt kan samarbete göras med museer samt studiebesök genomföras.

Informations- och mediekunskap

I undervisningen använder vi olika slags källor. Det är därför viktigt att eleverna ska lära sig källkritik och att kritiskt granska olika former av media. I historia är det också möjligt att tolka ett historiskt fenomen på olika sätt. (HI 3, HI 4). I mån av möjlighet kan vi samarbeta med media, och undersöka t.ex. nyheter källkritiskt.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i historia är att de studerande skall

- lära känna huvudlinjerna och de viktigaste historiska händelserna i Finlands historia och i världshistorien samt händelsernas bakgrund och följder
- se nuet som ett resultat av den historiska utvecklingen och som utgångspunkt för framtiden, kunna relatera sin egen tid och sig själv till det historiska skeendet och på så sätt bygga upp sin medvetenhet om historien
- kunna skaffa sig kunskap om det förflutna och bedöma kunskapen kritiskt samt förstå att historiska fakta kan tolkas på olika sätt
- kunna bedöma människans handlande i förgångna tid och betrakta historiska företeelser både utifrån respektive epok och utifrån vår tid
- förstå kulturens olika uttrycksformer och se hur dessa skiljer sig från varandra
- ges möjligheter att skapa sig en världsbild som värdesätter mänskliga rättigheter och demokrati för att kunna handla som ansvarsmedvetna medborgare

Bedömning

Utgångspunkter för bedömningen är kunskaper och tänkesätt vilka är typiska för historieämnet. Stor vikt fästs också vid hur den studerandes kunskaper i centrala innehållet i lärokursen. Vid bedömningen skall speciell vikt fästas vid den studerandes förmåga att bygga upp väl strukturerade helheter, att skilja på väsentliga och oväsentliga fakta, att överblicka tidsförlopp och orsakssammanhang och att kritiskt bedöma historiska fenomen och källor. Kurserna bör bedömas allsidigt: i stället för prov kan man ty sig till olika slag av instuderingsuppgifter, till projektarbeten och andra alternativa bedömningsmetoder.

OBLIGATORISKA KURSER

1. Människan, miljön och kulturen (HI 1)

Kursen behandlar växelverkan mellan människan och naturen samt den uppbyggnad och utveckling av kulturmiljön som skett som ett resultat av denna växelverkan från förhistorisk tid till nu.

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå beroendeförhållandet mellan människan och naturen som en del av en hållbar utveckling
- inse hur människan använder naturresurserna som utkomställa och hur detta inverkar på miljön och samhällsstrukturen
- kunna ange produktionsekonomin utvecklingslinjer och inverkan på levnadssättet
- känna till huvuddragen i befolkningstillväxten och de faktorer som bidragit till den

CENTRALT INNEHÅLL

Förhistorien – fångstkulturens tid

- människans utvecklingsskeden
- samlarnas och jägarnas levnadssätt

Jordbruket och de förändringar som det medförde

- arbetsfördelningen och kulturens uppkomst

- kulturerna i de stora floddalarna

Medelhavets ekonomiska sfär under antiken

- näringslivet i Grekland
- Rom – en miljonstad och ett imperium
- slaveriet och antikens teknik

Det ekonomiska systemet och samhällssystemet under medeltiden

- feodalsamhället
- befolkningen, handeln och städerna under medeltiden

Upptäcktsfärderna

- förutsättningarna för upptäcktsfärderna och följderna av dem
- uppkomsten av en världsekonomi

Den industrialiserade världen

- tekniska innovationer och verkstadsindustrins första skeden
- förändringarna i arbetsfördelningen mellan könen
- samhällsförändringarna och miljökonsekvenserna
- städernas utveckling

Det globala konsumtionssamhället

- uppdelningen av råvaror och marknader
- massproduktionen och konsumtionssamhället
- den socialistiska planekonomin
- utformningen av den tredje världen
- tillväxtens gränser och nya utmaningar

2. Den europeiska människan (HI 2)

Kursen behandlar centrala vinnningar inom den europeiska kulturen samt förändringarna i den europeiska människans världsbild och den vetenskapliga och idéhistoriska utveckling som ligger bakom förändringarna. De studerande skall bekanta sig med det europeiska kulturarvet med hjälp av olika slags historiskt källmaterial. Kulturen bör förstås som ett övergripande begrepp.

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå vad europeiskheten grundar sig på genom att bekanta sig med Europas centrala kulturarv
- inse betydelsen av vetenskapliga rön för människans världsbild
- kunna analysera olika kulturföreteelser som uttryck för sin tid
- känna till de idéhistoriska strömningarna bakom samhällsutvecklingen
- bli förtrogna med levnadssätten och världsbilden under olika tidsperioder.

CENTRALT INNEHÅLL

Antiken

- demokratins uppkomst

- kulturen under antiken

Enhetskulturen under medeltiden

- den medeltida människans världsbild och sedvänjor
- religionens inflytande på kulturen

Den nya tidens genombrott

- renässansen och kunskapsrevolutionen
- reformationen
- barocken som ett uttryck för envælde och motreformation
- uppkomsten av en naturvetenskaplig världsbild

Upplysningens tidevarv

- upplysningsfilosofin och dess inverkan på samhället och konsten
- det ideologiska arvet från Förenta staternas frigörelse och från franska revolutionen

Idéernas århundrade

- centrala ideella inriktningar och strömningar i konsten
- vetenskapen som utmanare av religionen
- borgerskapets århundrade

Nutiden

- kulturens splittring
- populärkulturen som massunderhållning

3. Internationella relationer (HI 3)

Kursen behandlar de viktigaste händelserna och förändringarna inom den internationella politiken från och med slutet av 1800-talet och deras bakgrund. Företeelserna analyseras utgående från den ekonomiska, ideologiska och maktpolitiska infallsvinkeln. En central infallsvinkel är demokrati kontra diktatur.

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- känna till den internationella politiken
- förstå hur det internationella samarbetet i huvudsak är uppbyggt och vilka motsättningar som finns
- förstå vilken inverkan ideologiska och ekonomiska intressekonflikter har haft på de internationella relationerna

CENTRALT INNEHÅLL

Stormakternas strävan efter dominans

- grundläggande begrepp inom den internationella politiken
- huvuddragen inom imperialismen
- första världskriget och dess inverkan på den internationella politiken

Tiden mellan världskrigen samt andra världskriget

- europeiska ytterlighetsrörelser, demokratins kris och brott mot mänskliga rättigheter

- andra världskriget och dess följdfenomen

Det kalla kriget

- det kalla kriget: Förenta staterna och Sovjetunionen som ledare i en bipolar värld
- det kalla krigets ideologiska, ekonomiska och militära fronter
- krisernas karaktär under det kalla krigets tid
- Tyskland som arena för det kalla kriget
- Kinas roll i den internationella politiken

En ny tid av osäkerhet

- Sovjetunionens splittring och det kalla krigets slut
- internationella fredssträvanden
- tredje världen som en del av den internationella politiken
- Mellanöstern som ett problemområde
- förändringen i Förenta staternas ställning i den internationella politiken
- nya internationella strukturer

4. Vändpunkter i Finlands historia (HI 4)

Kursens syfte är att analysera viktiga förändringsprocesser och utvecklingslinjer i Finlands historia från 1800-talet till nutiden. Centrala frågor är förändringarna i Finlands statliga och internationella ställning, kriser i anslutning till dem, övergången från ståndssamhälle till medborgarsamhälle samt ekonomiska och kulturella brytningar.

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- känna till de viktigaste samhälleliga och ekonomiska förändringarna
- kunna ställa den politiska utvecklingen i Finland i relation till den allmänneuropeiska och världspolitiska bakgrunden
- förstå sambanden mellan olika företeelser i det ekonomiska, sociala, kulturella, ideologiska och politiska livet

CENTRALT INNEHÅLL

Arvet från den svenska tiden

Maktskiftet

- Finlands införlivande med Ryssland
- autonomins uppkomst

Finskhetsrörelsens uppkomst och den nationella väckelsen

- den ideella grunden och centralgestalterna

Samhällelig och ekonomisk brytning

- näringsstrukturens förändring och industrialiseringen av Finland
- ståndssamhällets upplösning och medborgarsamhällets framväxt
- förtrycksperioderna och demokratins uppkomst

Finlands självständighetsprocess

- Finlands frigörelse
- inbördeskriget
- regeringsformen

Från tudelning till enande

- högerradikalismens uppkomst
- levnadsstandardens uppsving
- kulturen som konsumtionsvara

Andra världskriget och dess följder

- kriget och återuppbyggandet
- omläggning av utrikespolitiken

Välfärdsstatens uppkomst

- strukturella förändringar
- de kulturella och samhällliga förändringarna på 1960- och 1970-talet

Finlands nya internationella ställning

- anslutning till den internationella integrationen kulturellt, ekonomiskt och politiskt
- finländarnas framtid som en del av ett globalt system

FÖRDJUPADE KURSER

5. Finland från förhistorien till autonomi (HI 5)

Kursen behandlar de viktigaste utvecklingslinjerna i Finlands historia före år 1809 och det finländska kulturarvet.

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- känna till de historiska utvecklingslinjerna i vårt land och deras beroende av Östersjöområdet
- känna till befolkningens, de sociala förhållandenas och ekonomins utveckling i Finland
- inse sambanden mellan den finländska bildningen och den västerländska kulturen
- lära sig att värdesätta det finländska kulturarvet
- lära sig att förknippa de historiska utvecklingslinjerna med sin hembygds historia och kunna se utvecklingen också ur den enskilda människans synvinkel

CENTRALT INNEHÅLL

Förhistorien

- förhistorien och olika tolkningar av finnarnas och samernas härstamning
- bosättning, levnadsvillkor, religion och föreställningar samt yttre förbindelser

Finlands anslutning till den västeuropeiska kulturgemenskapen på medeltiden

- Finland i gränsområdet mellan öst och väst
- ståndssamhällets uppkomst
- bosättning, näringsgrenar, religiösa och politiska förändringar

Den nya tidens nya vindar

- reformationen och centralmaktens allt starkare ställning

Stormaktstiden

- stormaktstidens spår i Finland
- ekonomi, befolkning, utbildning

Frihetens och nyttans tid

- den kulturella och ekonomiska utvecklingen
- reformerna under den gustavianska tiden
- de första stegen till en nationell medvetenhet

6. Kulturmöten (HI 6)

Under kursen behandlas valfritt särdragen och nuläget i någon eller några kulturkretsar samt kulturell växelverkan. Kulturen bör uppfattas som ett övergripande begrepp. De kulturområden som behandlas skall ligga utanför Europa.

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- bli förtrogna med kulturella grundbegrepp och lära sig att förstå värderingar och levnadssätt i en kultur som avviker från den egna kulturen
- förstå sambanden mellan andlig kultur, samhällsstruktur, näringsliv och naturförhållanden
- känna till den historiska utvecklingen i den kultur som behandlas och dess växelverkan med andra kulturer
- lära sig att analysera olika uttrycksformer för kulturen i fråga, till exempel i konsten, religionen och de sociala strukturerna
- kunna beakta olikheter i den kulturella bakgrunden i interaktionssituationer

CENTRALT INNEHÅLL

Ett eller flera av följande kulturområden skall behandlas:

- Afrika
- arktiska kulturer
- ursprungskulturerna i Australien och Oceanien
- Indien
- den islamska världen
- Japan
- Kina
- Korea
- Latinamerika
- Nordamerikas ursprungskulturer

7. Det aktuella världsläget (Hi7)

Kursen behandlar den aktuella situationen i världen idag ur ett globalt perspektiv. Kursen kan eventuellt utformas som projektbaserad. I mån av möjlighet kan gästföreläsare inbjudas.

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- lära sig att tolka och förstå information från olika media samt att förhålla sig kritiskt till dessa
- vidga sin förståelse för olika kriser och konflikter samt aktuella händelser samt bakgrunden till dessa
- lära sig att förstå de begränsningar som finns för att vi skall nå en hållbar utveckling

Centralt innehåll

- grunderna i att kritiskt granska information från olika källor
- granska valbara aktuella konflikter och kriser i världen
- globaliseringens problematik, miljöfrågor, humanitära problem

Temahelheter: Hållbar utveckling, kulturell identitet och kulturkänedom

8. Antikens Grekland och Rom (HI 8)

Kursen behandlar antikens Grekland och Rom ur en ekonomisk, politisk och social synvinkel. Kursen kan eventuellt utformas som projektbaserad. I anslutning till kursen kan gästföreläsare eller museibesök ingå

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- känna till antiken som en historisk tidsperiod
- lära sig att förstå hur antiken påverkat eftervärlden
- förstå vilka förutsättningar och drivkrafter som styr människor och samhällen i antikens värld

Centralt innehåll

- källor till kunskapen om antiken, källäget och källproblematiken
- granska den samhällsliga utvecklingen fram till medeltidens början
- fördjupning i viktiga vändpunkter under antiken

Temahelheter: Kulturell identitet och kulturkänedom

9. Repetitionskurs i historia (HI 9)

Planerar du att skriva realprovet i historia? Repetitionskursen i historia hjälper dig att förbereda dig inför realprovet. Vi repeterar det centrala innehållet i de olika kurserna i

historia, bekantar oss med gamla realprovsfrågor samt övar oss i att besvara olika typer av frågeuppgifter. I kursen ingår inget prov. Kravet för att bli godkänd är att alla kursens uppgifter är utförda.

Mål

Kursens mål är att de studerande skall

- behärska det centrala innehållet i kurserna i historia
- i skrift öva realprovsskrivande

Centralt innehåll

- Information om realprovet i historia, studieteknik
- Repetition på centrala avsnitt i de olika kurserna
- Övningar i att skriva realprovet
- Avslutning: prep inför läsandet

Tillämpade kurser

HIRY - Projektkurs kring Finlands anslutning till det ryska kejsardömet 1809.

Kursbeskrivning

För 200 år sedan blev vårt land en del av det ryska riket efter att i flere århundraden ha hört till Sverige. Det här kom att medföra många förändringar för människorna här i det som kom att kallas Storfurstendömet Finland. Vi kommer under kursen att bekanta oss med det ryska kejsardömet historia, sedd ur finländsk synvinkel, vilken vi blev en del av genom föreläsningar och projekt. I kursen är det tänkt att en studieresa till St. Petersburg ingår. Under hela kursen kommer vi att samarbeta med elever och lärare från någon eller några andra skolor.. Resan till St.Petersburg gör vi även tillsammans med dem.

9. Samhällslära

Undervisningen i samhällslära syftar till att fördjupa de studerandes uppfattning om det omgivande samhället. Samhällets struktur och centrala företeelser, makt, ekonomi och medborgarinflytande granskas ur finländsk, europeisk och global synvinkel. Samhällsläran bygger på innehållet i samhällsvetenskaper och juridik. Den skall skapa förutsättningar för de studerande att aktivt och kritiskt undersöka aktuella företeelser och delta i samhällsrelaterad verksamhet.

Undervisningen utgår från centrala samhällsetiska värderingar som rättvisa och jämlikhet, socialt ansvar, respekt för mänskliga rättigheter, uppskattning av arbete och entreprenörskap samt ett aktivt medborgarskap.

Samhällslära erbjuder möjligheter till integrering med många andra skolämnen, t.ex. filosofi, geografi och historia. Studiebesök, studieresor m.m. genomförs i mån av möjlighet.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i samhällskunskap är att de studerande skall

- uppfatta samhällets karaktär som ett resultat av den historiska utvecklingen
- känna till grunderna för och förfaringssätten i samhällssystemet och näringslivet i Finland och kunna sätta in dem i europeiska och internationella sammanhang
- behärska de centrala begreppen inom samhälle och ekonomi
- få klart för sig vilka möjligheter att påverka och delta som finns i ett demokratiskt samhälle och också kunna utnyttja dem
- kunna skaffa sig aktuella fakta ur olika källor och kritiskt kunna bedöma verbal, visuell och statistisk information
- kunna bilda sig en motiverad åsikt om kontroversiella sociala och ekonomiska frågor som är knutna till värderingar
- bli kapabla att bilda sig en samhällsuppfattning som bygger på ansvarskänsla, tolerans och respekt för jämlikhet.

Bedömning

Vid bedömningen av de studerandes insikter i samhällslära fästs vikt vid hur väl de behärskar lärokursens sakinnehåll och centrala begrepp och vid hur väl de kan uttrycka sina kunskaper strukturerat och kritiskt bedöma och tolka samhällsföreteelser samt verbal, statistisk och grafisk information i olika form. Dessa färdigheter bedöms i anslutning till kurserna med mångsidiga provuppgifter eller genom andra bedömningsmetoder.

Temahelheter

Aktivt medborgarskap och entreprenörskap

Betydelsen av aktivt medborgarskap betraktas ur ett lokalt och globalt perspektiv (SL1, SL 4). De studerande blir förtrogna med olika former för samhällspåverkan t.ex. genom att bekanta sig med olika medborgarorganisationer, EU. Information om företagsvärlden får de studerande genom att i mån av möjlighet samarbeta med olika företagarorganisationer o.s.v.

Hälsa och välfärd

Betydelsen av att ha ett fungerande välfärdssystem, rättsväsen o.s.v. lär vi oss genom att göra studiebesök till sociala och rättsliga instanser. (SL 1, SL 2, SL 3, SL 4)

Hållbar utveckling

De studerande lär sig att påverka beslutsfattandet både på den lokala och på den globala nivån. Temaområdet betonas i samhällslära genom t.ex. samarbete med medborgarorganisationer av olika slag o.s.v. (SL 1, SL 4).

Kulturell identitet och kulturkännedom

Samhällslära ökar de studerandes medvetenhet om olika värden som styr vår vardag. Ämnet formar också de studerandes kulturella identitet genom möjligheter till samarbete med museer, olika medborgarorganisationer, arkiv m.m. (SL 1, SL 4).

Teknologi och samhälle

Vi bekantar oss med teknologins inverkan på vår livsstil och vår ekonomi, Temahelheten kan förverkligas genom t.ex. samarbete med företag på orten, museer på det lokala och det nationella planet. (SL 1, SL 2)

Informations- och mediekunskap

De studerande ska lära sig att kunna använda, tolka och analysera olika källor och använda kunskapen i sammanhang där den behövs. I mån av möjlighet görs samarbete med media, studiebesök m.m.

OBLIGATORISKA KURSER

1. Samhällskunskap (SL 1)

Under kursen orienteras de studerande i politik och samhällssystem med tonvikt på det finländska samhället, som analyseras med hjälp av begrepp och teorier i statskunskap, socialpolitik och sociologi. Utvecklingen av samhällets grundstrukturer, makt och inflytande utgör centrala perspektiv. I mån av möjlighet görs studiebesök till den egna kommunens eller statliga förvaltningsenheter.

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- lära sig förstå grundstrukturerna i det finländska samhället
- känna till medborgarnas grundläggande rättigheter och vilka tillvägagångssätt och möjligheter de har för att påverka samhället
- tillägna sig ett balanserat och analytiskt synsätt på samhället
- känna till grunderna för välfärdssamhället

CENTRALT INNEHÅLL

Det finländska samhällets utveckling

- befolkningsstrukturen i Finland
- välfärdsstatens tillkomst
- välfärdsstatens möjligheter

Makt

- maktbegreppet och former för maktutövning
- olika politiska system

Inflytande

- demokratin och medborgarsamhället
- global påverkan
- utmaningar för medborgarinflytandet

Rättsstaten och säkerhetssystemen

- grundläggande rättigheter
- rättsväsendet och ordningsmakten
- säkerhetspolitik och varierande hotbilder

Socialpolitiken

- syfte, uppgift och former

2. Ekonomisk kunskap (SL 2)

Kursen utgör en introduktion i näringslivets verksamhetsprinciper. Den grundar sig på de ekonomiska vetenskaperna. I den behandlas mikro- och makroekonomiska frågor ur konsumentens, företagets och staternas synvinkel. De studerande ges en inblick i näringslivet med hjälp av olika typer av statistik och andra källor. Under kursen kan i mån av möjlighet göras studiebesök till t ex företag i närområdet.

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- bli insatta i nationalekonomins grunder, dess viktigaste begrepp och teorier
- få en inblick i Finlands och det internationella näringslivets nuläge och framtidsutsikter
- bli kapabla att fatta dagliga ekonomiska beslut och granska ekonomiska frågor också ur etisk synvinkel
- känna till arbetets och företagsamhetens betydelse för samhällsekonomin.

CENTRALT INNEHÅLL

Finländarnas näringsgrenar

- primärproduktionen
- teknologin och industrialiseringen
- servicesamhället

Den ekonomiska verksamheten och företagen

- grundläggande ekonomiska begrepp
- efterfrågan, utbud och jämvikt i marknadsekonomin
- olika former av konkurrens

- företagsverksamhet och konsumtion

Fluktuationer och rubbningar i det ekonomiska livet

- ekonomisk tillväxt
- keynesianism och monetarism som alternativa utvägar ur ekonomiska kriser

Penningpolitiken och finansmarknaden

- avregleringen av marknaden
- finansmarknadens struktur
- penningpolitik och ränta

Den offentliga ekonomin och den ekonomiska politiken

- beskattning och finanspolitik
- politiken och marknadskrafterna
- inkomspolitik

Finland i den internationella handeln

- den internationaliserade ekonomin och Finland
- globaliseringens effekter

Finlands ekonomiska framtidsutsikter

- riskfaktorer, möjligheter och tillväxtgränser

FÖRDJUPADE KURSER

3. Medborgarens lagkunskap (SL 3)

Kursen skall ge studerande grundläggande kunskaper om Finlands rättsordning och lära dem att bevaka sina rättigheter samt att själva utföra enkla rättshandlingar.

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- lära sig grundläggande fakta om Finlands rättsordning och de viktigaste principerna för den
- få baskunskaper om domstolsväsendet i Finland och om internationella domstolar som har betydelse för medborgarna
- lära sig att själva sköta de vanligaste rättsärendena
- lära känna sina rättigheter, förmåner och skyldigheter som medborgare, arbetstagare och konsumenter
- kunna hitta och använda viktiga juridiska källor
- vilja handla rätt och lagenligt.

CENTRALT INNEHÅLL

Grunderna i lagkunskap

- Finlands rättshistoria
- rättsordningen och domstolsväsendet
- grundläggande begrepp
- källor för juridisk information

Medborgarens vanligaste rättshandlingar

- familjerätt
- arbetsrätt
- konsumentskydd
- skuld, borgen och bristande betalningsförmåga
- boende
- överklagande av myndigheters beslut

Straff- och processrätt

- rättegångar och alternativ till dem
- straffformerna
- internationell rätt och åberopande av den

4. Europeiskhet och Europeiska unionen (SL 4)

Kursen orienterar de studerande i Europeiska unionens verksamhet och i den enskilda medborgarens ställning i ett integrerat Europa samt uppmuntrar dem att delta i den aktuella debatten om unionen.

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- få allsidig och fördjupad information om Europeiska unionen och dess verksamhet
- lära sig att agera som medborgare i Europeiska unionen
- lära sig se fördelar och nackdelar, möjligheter och risker som den europeiska integrationen medför
- kunna skaffa sig information om Europeiska unionen och dess medborgare i olika medlemsländer.
- förstå betydelsen av den europeiska integrationen för sitt eget liv och för det politiska systemet.

CENTRALT INNEHÅLL

Den europeiska identiteten

- gemensamma europeiska värderingar
- medborgarskap i Europeiska unionen

Påverkan och inflytande inom Europeiska unionen

- beslutsprocessen i Europeiska unionen
- finländarnas ställning inom Europeiska unionens beslutsprocess
- olika slags medlemmar

Europeiska unionens regionala verkningar

- de ungas möjligheter att studera och arbeta inom EU
- regionernas EU ur medborgarens synvinkel

Europeiska unionens utmaningar

- utvidgningen av EU
- den gemensamma säkerhetspolitiken

- EU och de globala systemen

9.1. Psykologi

I egenskap av en vetenskap som undersöker människans handlande skall psykologin ge de studerande förmåga att allsidigt iaktta och förstå människan och de faktorer som påverkar hennes beteende. Med hjälp av psykologisk kunskap och psykologiska begrepp kan de studerande personligen bli medvetna om och bearbeta psykologiska fenomen. Kunskaper och färdigheter i psykologi stöder självkänslan, självutvecklingen och det psykiska välbefinnandet. Psykologins dels empiriska, dels reflekterande grepp ger de studerande möjlighet att utveckla sitt kritiska tänkande. Undervisningen skall skapa förutsättningar för de studerande att förstå psykologisk kunskap och personligen kunna tillämpa den. De får hjälp att inse sambandet mellan psykologisk kunskap och sociala, kulturella och aktuella frågor samt att förstå psykiska, biologiska och sociala faktorerers växelverkan och inbördes beroende.

I undervisningen behandlas den psykologiska kunskapens karaktär och dess uppkomst med betoning på centrala frågor i aktuell forskning och i forskningstraditionen.

De studerande kan i mån av möjlighet göra studiebesök till sociala inrättningar av olika slag, t.ex. daghem m.m. Det kan eventuellt bli aktuellt att inbjuda experter på olika områden inom psykologin.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i psykologi är att de studerande skall

- på basis av vetenskapliga fakta lära sig se människans verksamhet som en helhet som grundar sig på växelverkan mellan psykiska, biologiska och sociala faktorer
- behärska psykologins centrala begrepp, frågeställningar och metoder att skaffa sig information samt känna till psykologiska forskningsresultat och utifrån dem kunna bedöma den vetenskapliga kunskapens möjligheter och begränsningar
- förstå psykologisk teori så att de kan anpassa den till sin egen livssituation och sina möjligheter, främja sin psykiska tillväxt och sitt välbefinnande, samt kunna studera och utveckla sitt tänkande, sina människorelationer och sin interaktionsförmåga
- kunna skaffa sig psykologisk kunskap ur olika informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet
- bli mogna för social och samhällelig verksamhet, lära sig se och möta samhälleliga och kulturella förändringar - som den tekniska utvecklingen - och lära sig förstå agerandet hos människor med olika kulturell och social bakgrund.

Bedömning

Vid bedömningen fästs vikt vid förmågan att förstå, bearbeta och tillämpa det inlärd. Behärskning av helheter i stället för enskilda fakta betonas. Metoder som kan användas är t.ex. diskussioner, grupparbeten, små forskningsrapporter m.m.

OBLIGATORISK KURS

1. Psykisk aktivitet, lärande och interaktion (PS 1)

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- bekanta sig med psykologin som vetenskap och med psykologins tillämpning på olika områden i samhället
- förstå olika sätt att undersöka och förklara människans handlande
- känna till psykologins centrala områden som emotion, motivation och kognitiva funktioner samt kunna iaktta och reflektera över människans handlande utgående från dessa
- med stöd av psykologisk kunskap förstå vad lärande innebär och med hjälp av denna kunskap kunna reflektera över sina studier
- kunna tillämpa socialpsykologisk kunskap, iakttaga hur människor fungerar i växelverkan med varandra och kunna uppfatta sig själva som medlem av en grupp.

CENTRALT INNEHÅLL

- psykologin som vetenskap: forskningsobjekt och tillämpningsområden inom psykologin, uppkomsten av psykologisk kunskap, centrala tillvägagångssätt när det gäller att förklara psykologiska fenomen
- den psykiska verksamhetens karaktär: psykologiska grundbegrepp, psykiska, biologiska och sociala faktorer som styr handlandet
- inlärningspsykologins grunder och tillämpningar
- socialpsykologins grunder, som gruppdynamik, roller och normer

Temahelhet: T.ex. hälsa och trygghet

FÖRDJUPADE KURSER

2. Människans psykiska utveckling (PS 2)

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå de psykologiska, biologiska och sociala faktorer som utgör grunden för individens psykiska utveckling och inse dessa faktorerens beroende av varandra
- känna till centrala utvecklingspsykologiska teorier och kunna tillämpa utvecklingspsykologisk kunskap på sitt eget liv
- förstå att människans psykiska utveckling fortsätter i många former under hela livet
- förstå eventuella problem i anslutning till människans utveckling och vara medvetna om att man kan påverka utvecklingen
- känna till hur den psykiska utvecklingen undersöks.

CENTRALT INNEHÅLL

- individens psykiska utveckling i livets olika skeden
- den psykiska utvecklingens delområden i ljuset av utvecklingspsykologiska teorier
- den psykiska utvecklingens samband med biologiska faktorer, till exempel med arvsfaktorerna och nervsystemets utveckling
- den sociala interaktionens och kulturens betydelse för människans psykiska utveckling
- problem i den psykiska utvecklingen och hur man kan påverka dem

- forskningen om den psykiska utvecklingen

Temahelhet: T.ex. hälsa och trygghet

3. Grunderna för människans informationsbehandling (PS 3)

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- lära sig förstå principerna för de grundläggande kognitiva processerna, som uppmärksamheten, perceptionen och minnesfunktionerna
- förstå hur aktiviteten kan regleras och inse dess betydelse för människans välmående
- lära sig grundprinciperna för nervsystemets byggnad och funktion samt känna till nervsystemets samband med de grundläggande kognitiva funktionerna
- veta hur de grundläggande kognitiva processerna och nervsystemets funktioner utforskas.

CENTRALT INNEHÅLL

- grundläggande kognitiva processer
- reglering av aktiviteten, sömn och dröm
- nervsystemets struktur, nervcellens och nervsystemets funktion och deras samband med psykiska funktioner
- störningar i den kognitiva aktiviteten, hjärnskador och rehabilitering
- forskning i och tillämpning av kognitiv psykologi och neuropsykologi

Temahelhet: T.ex. hälsa och trygghet, teknologi och samhälle

4. Motivation, känslor och intelligent aktivitet (PS 4)

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå att människans aktivitet styrs medvetet, men också påverkas av omedvetna faktorer
- sätta sig in i grundläggande teorier om motivation och emotioner och förstå hur vetenskaplig forskning bedrivs utgående från dessa teorier
- begripa hur motivationen, emotionerna och de kognitiva funktionerna bildar en dynamisk helhet som styr handlandet
- förstå vilket samband motivationen och emotionerna har med individens och samhällets välmående
- förstå medvetandets, tänkandets och språkets betydelse för människans handlande
- förstå förutsättningarna och utvecklingsmöjligheterna för avancerat tänkande, intelligens och kreativitet ur individens och samhällets synvinkel.

CENTRALT INNEHÅLL

- motiv på olika nivåer och olika sätt att utveckla och upprätthålla motivationen
- känslor som flerdimensionella processer samt deras uppkomst, uttrycksformer och betydelse
- grundläggande teorier och forskning om motivation och emotioner

- motivationens, emotionernas och de kognitiva funktionernas inbördes inverkan på människans handlande
- betydelsen av motivation, emotioner och reglering av dem för välbefinnande på individuell och samhällelig nivå
- motivationens och känslornas samband med sociala och kulturella faktorer samt den biopsykiska grunden för dem
- högtstående kognitiv verksamhet som tänkande, problemlösning och beslutsfattande

Temahelhet: T.ex. kulturell identitet och kulturkänedom

5. Personligheten och den mentala hälsan (PS 5)

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- förstå vidden av personlighetsbegreppet och känna till hurdana forskningsmetoder som använts för att komma fram till kunskap om personligheten
- känna till olika sätt att beskriva personligheten
- inse svårigheterna när det gäller att definiera mental hälsa och förstå sambandet mellan den mentala hälsan och psykiska, biologiska, sociala och kulturella faktorer
- känna till centrala störningar i den mentala hälsan och olika behandlingsmetoder för dem
- känna till metoder för att upprätthålla den psykiska hälsan.

CENTRALT INNEHÅLL

- centrala begrepp inom personlighetspsykologin, till exempel jaget och identiteten
- definitioner på och förklaringar av personligheten ur olika synvinklar inom psykologin
- personlighetsforskning
- faktorer som påverkar den mentala hälsan samt psykiska störningar
- psykoterapi och medicinering vid behandling av psykiska problem
- upprätthållande av den psykiska hälsan

Temahelhet: T.ex. kulturell identitet och kulturkänedom

9.2. Musik

OBLIGATORISKA KURSER

Av de två obligatoriska kurserna i musik kan den studerande välja en eller båda kurserna.

1. Musiken och jag (MU 1)

Den studerande finner sitt eget sätt att verka på musikens område. Den studerande undersöker sina möjligheter att göra musik och att växelverka med andra människor på musikens språk.

Bedömning:

- aktivitet under lektionerna
- projektarbete – presentation
- ett teoretiskt prov
- ett praktiskt spel- och/ eller sångprov

2. Ett flerstämmigt Finland (MU 2)

Den kulturella identiteten stärks. Typiska drag för den finländska musiken. Vi bekantar oss med olika musikkulturer i Finland: konstmusik, folkmusik och popmusik. Den europeiska konstmusikens inflytande på den finländska musikkulturen granskas. Praktiskt musicerande med målet att varje studerande lär sig att lyssna och kommunicera, var och en finner ett eget musikaliskt uttryckssätt – ett språk.

Bedömning:

- lyssningsuppgifter
- spelövningar
- avslutande kursprov ev. med lyssningsuppgifter
- ett konsertbesök med recension

FÖRDJUPADE KURSER

3. Tekniken och musiken (MU 3)

Användningen av dator och syntar som arbetsredskap i musiken. Användning av mikrofoner, effekter, PA-anläggningar och inspelningsutrustning. Notskrift, arrangering, komposition och musikproduktion/ inspelning med hjälp av dator.

Bedömning:

- slutprodukt: CD med egna musikproduktioner/ inspelningar - egna arrangemang och kompositioner

4. Den afroamerikanska musiken (MU 4)

Vi bekantar oss med den afroamerikanska musikens rötter och utveckling. Rötterna utforskas: blues, gospel, afrikansk musik, europeisk konstmusik m.m.

- U.S.A. (New York): swing, bebop
- Brasilien: bossa nova, samba
- Cuba: den afrokubanska musiken
- viktiga nyskapare och stilbildare inom jazzen: Louis Armstrong, Charlie Parker, Miles Davis, John Coltrane, Bill Evans, Thelonious Monk, Wes Montgomery, Sonny Rollins m.fl.
- improvisation
- inövning av en repertoar – konsert/ uppträdande

Bedömning:

- deltagande i övningar och uppträdanden
- ett teoriprov
- inlämningsuppgifter: transkriptioner, exempelsolon, arrangemang/ komposition

Deltagande i kursen förutsätter grundläggande kunskaper i

- att spela ett instrument
- notläsning och -skrift

5. Musikverkstad (MU 5)

Vi spelar tillsammans. Beroende på antalet kursdeltagare bildas ett eller flera band.

- arrangemang
- inövning av en repertoar
- improvisation
- konserter/ uppträdanden

Bedömning:

- aktivt deltagande i övningar och övriga förberedelser
- avslutande konsert/uppträdanden

Deltagande i kursen förutsätter grundläggande kunskaper i

- att spela ett instrument
- notläsning och -skrift

9.3. Bildkonst

Temaområden i bildkonstens studieplanering

Aktivt medborgarskap och entreprenörskap

Inom bildkonsten finns det möjlighet att följa med, reagera på och ta ställning till det som händer i vårt samhälle. Med konstens medel finns det också möjlighet att få den studerande uppmärksam på miljön han lever i och att det går att påverka och utveckla den. Bildkonsten utvecklar den kreativa problemlösningsförmågan. Att arbeta med konst stöder processen att utveckla de egna idéerna och planerna till konkreta verk. Etiska och estetiska värden är viktiga att analysera med hjälp av bildkonstens medel. Det är också viktigt att upptäcka de visuella symbolernas betydelse och påverkan.

De studerande bekantar sig med den aktuella nutidskonsten och med olika yrken inom det visuella yrkesfältet.

Hälsa och trygghet

Bildkonsten ger den studerande möjligheten att komma närmare sina egna tankar och känslor. Det är också möjligt att utveckla sin medkänsla med hjälp av bl.a. bild- och filmanalys.

De studerande får lära sig att arbeta ergonomiskt, använda material ekonomiskt och följa arbetsskyddslagen.

Hållbar utveckling

I bildkonstundervisningen är miljöuppföstran en viktig del som tas upp bl.a. via arkitektur och miljökonst. Främst närmiljön studeras och bearbetas ur nutida och historiska perspektiv. Den studerande blir medveten om föränderligheten i sin levnadsmiljö och han blir också medveten om vad som påverkar vår trivsel. Miljövården är en naturlig del av undervisningen bl.a. genom att vi sorterar vårt avfall.

Kulturell identitet och kulturkännedom

Delområden inom bildkonstkurserna, så som konsthistoria och nutidskonst, formgivning och prylkultur, media och reklam, arkitektur och omgivningestetik bygger upp den kulturella identiteten och utökar kulturkännedomen också på ett internationellt plan.

Teknologi och samhälle

Ett centralt mål inom bildkonstundervisningen är att analysera, studera och skapa bild inom olika medier. Därigenom skapas ett medvetet, fördjupat och kritiskt förstående för de olika mediernas synliga och dolda signaler.

Lokal aspekt

Bildkonstundervisningen arbetar för ett aktivt samarbete med olika instanser i samhället som stöder undervisningen i de olika kurserna. På lokal front står Björneborgs konstmuseum, Satakunda museum och olika gallerier högst på listan. Det finns också möjligheter till samarbete med t.ex. olika konstnärer, reklambyråer, Satakunnan taidetoimikunta, Björneborgs teater och Björneborgs konstskola. Björneborg med omnejd har ett rikt utbud av unika miljöer som ger en rik grogrund för olika delar av undervisningen.

Nationell och internationell aspekt

I mån av möjlighet görs studiebesök till bl.a. Ateneum och Kiasma, också studiebesök utomlands kan göras. Dörren hålls öppen för samarbete med andra skolor både inom landets gränser och utanför.

Samarbete med andra ämnen

Bildkonstens starka sida är möjligheten till samarbete med så gott som vilket annat ämne som helst. I bästa fall är kurserna integrerade så att lärarna kan undervisa hela klassen samtidigt i två olika ämnen.

OBLIGATORISKA KURSER

1. Jag, bilden och kulturen (KO 1)

MÅL

De studerande skall:

- känna till den visuella kulturens innehåll och grunder
- lära sig att uttrycka sig med bildkonstens medel och att komma med personliga idéer

- lära sig att utnyttja konstnärliga begrepp för att iaktta och bedöma sina egna och andra studerandes bilder samt konstnärliga och mediala bilder
- lära sig att kritiskt reflektera över problem i den visuella kulturen och tolka företeelsernas innehåll, former och betydelser ur individens och samhällets synvinkel samt att i sitt eget arbete tillämpa det som de har lärt sig
- förstå bildkonstens och den övriga visuella kulturens betydelse i sitt eget liv och i samhället.

CENTRALT INNEHÅLL

- konstens väsen: konsten ur individens och samhällets synvinkel samt olika konstuppfattningar
- bildens makt och bilder av makten i kulturen
- konsten som tolk för kulturen: finländsk, nordisk och europeisk kultur samt utom-europeiska kulturer
- det egna konstnärliga uttrycket: att rita och måla, att arbeta tredimensionellt, att använda digitala bilder
- olika medel för att bygga upp en bild: komposition, färger, rörelse, rum och tid
- bildtolkning och bildanalys visuellt och verbalt, introduktion i olika sätt att analysera konst, t.ex. formalistisk, semiotisk, ikonografisk och receptionsanalytisk tolkning.

2. Miljö, plats och rum (KO 2)

MÅL

De studerande skall:

- lära sig grunderna inom formgivning och arkitektur, uttryckssätt, materialkänedom, estetik och planeringsprocesser
- lära sig att i miljöplanering och formgivning göra iakttagelser ur olika synvinklar, t.ex. ur estetisk och etisk synvinkel, samt att se vad som socialt och kulturellt sett främjar en hållbar utveckling
- lära sig att iaktta miljön i dess olika former: naturmiljön, den byggda miljön, den sociala och psykiska miljön samt se dem som kulturella yttringar
- förstå samhällskonstens och miljökonstens betydelse i miljöplaneringen och i den visuella kulturen i vidare mening.

CENTRALT INNEHÅLL

- rummet som begrepp: att erfara rummet som en psykisk, fysisk och social plats
- grundbegreppen inom arkitektur och formgivning: skala, rörelse, rum, proportions-system, struktur, färg, form och material
- landskap, byggnader, föremål och konstverk som materiella, andliga och estetiska yttringar av respektive tids kulturhistoria
- arkitektur och formgivning ur miljöns och näringslivets synvinklar
- modeller, reliefer, miniatyrer och experiment med olika material

FÖRDJUPADE KURSER

3. Medierna och bildernas budskap (KO 3)

MÅL

De studerande skall

- lära sig att analysera och tolka mediernas framställning av världen i förhållande till kulturen och verkligheten
- förstå med vilka medel det visuella uttrycket görs verkningsfullt i medierna
- lära sig att använda olika slags bilder och tekniker i olika massmedier som medel för det de vill uttrycka
- lära sig att analysera och utveckla sitt förhållande till medierna.

CENTRALT INNEHÅLL

- bilden i medierna: bildjournalism, reklam, bilder inom underhållningen, populärkultur, serier, det visuella uttrycket på www-sidor och i datorspel
- grafisk planering: ombrytning, typografi, olika metoder för bildredigering och bildöverföring
- att iaktta kulturen och kritiskt analysera idéinnehållet i mediala bilder från olika tider, olika ställen och olika subkulturer
- fotografiets roll i medierna
- film och video: traditionellt och föränderligt bildspråk
- det visuellas roll i utformningen av produkter och varumärken

4. Från bildkonst till egna bilder (KO 4)

MÅL

De studerande skall:

- kunna gestalta huvuddragen i bildkonstens historia tematiskt och kronologiskt
- förstå innehåll och uttryckssätt inom bildkonsten under olika tider och i olika kulturer
- utnyttja sin konstkännedom i sin egen framställning
- lära sig att arbeta självständigt och öva upp sin förmåga att analysera sina alster.

CENTRALT INNEHÅLL

- tolkning och analys av konst i bild och ord
- uttryck för kulturella betydelser och uppfattningar i bildkonsten under olika tidsperioder
- utveckling och skissering av motiv som en del av den konstnärliga processen bildens innehåll och form som uttryck för konstnären och kulturen; komposition i färg, ljus, skugga och rörelse; illusoriskt och tredimensionellt; ytstruktur och material

5. Verkstad för samtidskonst (KO 5)

MÅL

De studerande skall

- lära sig att följa med och bedöma aktuella fenomen inom samtidskonst
- lära sig att iaktta och inse visuella betydelser i sin miljö och att tillämpa dem i sin egen framställning
- lära sig att förstå och använda samtidskonstens medel då de arbetar med olika fenomen
- vänja sig vid att arbeta process- och målinriktat.

CENTRALT INNEHÅLL

- studiebesök på museum för nutidskonst

- samtidskonstens väsen: fenomen och olika konstuppfattningar bakom samtidskonst
- samtidskonst och växelverkan mellan kulturerna, visuella subkulturer
- tvärkonstnärliga projekt i och utanför skolan
- samarbete mellan gymnasierna i regionen
- en egen produktion
- visuella yrken i samhället och organisationer inom konstbranschen

9.4. *Gymnastik*

Gymnastikundervisningens uppgift är att befrämja en frisk och aktiv livsstil samt att få studerande att förstå motionens betydelse för fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande. Positiva erfarenheter av motion förstärker ett psykiskt stämningsläge och ger krafter till skolarbetet.

Genom gymnastikundervisning kan sociala färdigheter och samhörighetskänsla förstärkas. Konditionsträning och uppföljning av densamma hjälper studerande att förstå konditionens betydelse för uthållighet och arbetsförmåga. En mångsidig gymnastikundervisning ger färdigheter för motion på egen hand.

I skolgymnastiken tas hänsyn till årstiderna samt lokala förhållanden och traditioner. I undervisningen används grupp-, smågrupp- och individuella övningar.

Mål för undervisningen

Målet är att studeranden

- förstår motionens påverkan på hälsan och har intresse att ta hand om sitt välbefinnande
- förstår skillnaden mellan tävlingssport och motion
- har kännedom om nationell och internationell gymnastikkultur
- får öva och förbättra sina kunskaper och färdigheter i olika idrottsgrenar
- har möjlighet att utvärdera sin fysiska kondition och sätta egna mål
- kan bete sig bra, ta hänsyn till andra och följa regler
- kan jobba tryggt och ansvarsfullt både individuellt och i en grupp

OBLIGATORISKA KURSER

1. Färdighet och kondition (GY 1)

2. Träning ensam och tillsammans med andra (GY 2)

MÅL

Målet är att studeranden

- övar och förbättrar redan uppnådda idrottsfärdigheter
- känner grunderna för mångsidig träning och förstår dess betydelse för hälsan
- behärskar olika sällskapsdanser och kan röra sig i takt med musik
- kan orientera med hjälp av en karta och med respekt för naturen
- tränar kondition och muskelstyrka på olika sätt
- får bekanta sig med en någon ny gren

CENTRALT INNEHÅLL

- konditionsträning, mätning och utvärdering
- olika bollspel inne och ute
- gymnastik och dans
- skridskoåkning
- simning och livräddning i vatten
- orientering
- styrketräning och stretchning samt avslappning

FÖRDJUPADE KURSER

3. Stimulerande motion (GY 3)

4. Motion tillsammans (GY 4)

5. Motionsidrott (GY 5)

Mål

Målet är att studeranden

- får krafter och stimulans inför skolarbetet genom att motionera
- får mångsidiga erfarenheter från olika idrottsgrenar
- har intresse för att motionera på egen hand och respekterar hälsa och arbetsförmåga
- har möjlighet att befrämja sina sociala färdigheter

Centralt innehåll

- konditions- och styrketräning
- bollspel inne och ute
- vattenaktiviteter (vattenpolo, vattenaerobic osv.)
- naturaktiviteter (orientering, vandring osv.)
- vintersporter (skidåkning, slalom, ringette, bandy)
- nya grenar (t ex klättring, ridning, skytte)

9.5. *Hälsokunskap*

Hälsokunskap är ett läroämne som vilar på tvärvetenskaplig grund och vars syfte är att främja ett kunnande som stöder såväl hälsa som välbefinnande och trygghet. Detta kunnande kommer till uttryck i form av kognitiva, sociala, emotionella, funktionella och etiska färdigheter och i förmågan att leta reda på information. Till hälsokunskapen hör också förmågan att ta ansvar för sin egen och andras hälsa. I gymnasiet behandlas hälsa och sjukdom, hälsofrämjande samt förebyggande och vård av sjukdom ur individens, familjens, gemenskapens och samhällets synvinkel.

Hälsa kan ses som fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande. I hälsokunskapen i gymnasiet behandlas företeelser med anknytning till hälsa och sjukdomar utgående från erfarenhet och forskning. Det är dessutom viktigt att resonera om olika värderingar kring hälsan.

I den obligatoriska kursen skall de studerande fördjupa sig i faktorer som påverkar hälsa och sjukdom utgående från hur man förebygger folksjukdomarna och de vanligaste

smittsamma sjukdomarna samt lära sig hur hälsa och välbefinnande kan främjas. Det är också viktigt att utveckla förmågan till egenvård.

I de fördjupade studierna studeras mera ingående de hälsoresurser som en ung människa behöver i vardagslivet, hennes hälsovanor och olika sätt att ta vara på sig själv samt andra hälsofrågor med utgångspunkt i ansvarsfull vuxenhet och föräldraskap. Hälsa och sjukdom samt våra möjligheter att påverka dessa betraktas utifrån forskning, yrkespraxis inom hälsovården, tillbudsstående tjänster samt den historiska och samhällseliga utvecklingen.

Följande teman har anknytning till ämnet hälsokunskap:

Hälsa och trygghet

- Alla mål som nämns i de riksomfattande läroplansgrunderna. Temaområdet kan omfattas både i de obligatoriska och fördjupade kurserna.

Kulturell identitet och kulturkännedom

- Lokala folkhälsofrågor

Informations- och mediekunskap

- Fostran till kritisk medieläsning

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i hälsokunskap är att de studerande skall

- förstå betydelsen av god hälsa och arbetsförmåga samt betydelsen av att förebygga sjukdomar och främja hälsa
- kunna använda centrala begrepp som gäller främjande av hälsa samt hälsa och sjukdom
- förstå betydelsen av att förebygga sjukdomar, särskilt folksjukdomar och smittsamma sjukdomar, och känna till de viktigaste möjligheterna att förebygga och behandla dem ur individens och samhällets synvinkel
- kunna begrunda värdefrågor kring hälsa och motivera sina val samt lära sig att värdesätta hälsa som en resurs och att främja hälsa
- känna till folkhälsans historiska utveckling och faktorer som leder till hälsoskillnader mellan olika befolkningsgrupper
- känna till basservicen inom hälso- och socialvården i Finland samt medborgaraktivitet i folkhälsoarbetet
- bli förtrogna med olika sätt att söka reda på information om hälsa och sjukdom samt kritiskt kunna bedöma informationen och olika företeelser i hälsokulturen.

Bedömning

Vid bedömningen betonas de studerandes förmåga att förstå och tillämpa fakta om hälsa och sjukdom, samt iaktta hur väl de kan använda och kombinera information ur olika källor. Därtill bedöms deras förmåga att reflektera över etiska värderingar om hälsa och sjukdom och att motivera sitt sätt att sköta sin hälsa samt också deras förmåga att bedöma samhällseliga beslut om hälsa och sjukdom. Hälsokunskapen kan bedömas genom kursprov, genom arbetsuppgifter som utförs enskilt eller i grupp, genom föredrag, mindre kartläggningar och undersökningar samt på basis av konkreta uppdrag.

OBLIGATORISK KURS

1. Hälsokunskapens grunder (HÄ 1)

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- känna till faktorer som inverkar på det fysiska, psykiska och sociala välbefinnandet samt på arbetssäkerhet och annan säkerhet och kunna bedöma hur dessa tryggas i det egna levnadssättet och den egna miljön
- inse betydelsen av att förebygga folksjukdomar och de vanligaste smittsamma sjukdomarna ur individens och samhällets perspektiv samt lära sig att fundera på olika sätt att förebygga dem
- märka vilka faktorer som inverkar på uppkomsten av hälsoskillnader
- kunna skaffa sig, använda och bedöma fakta om hälsa och sjukdomar samt begrunda hälsokulturen och den tekniska utvecklingen ur hälsosynvinkel
- känna till de viktigaste tjänsterna inom hälso- och socialvården

CENTRALT INNEHÅLL

- faktorer som inverkar på hälsan och arbetsförmågan samt på säkerheten: näring, sömn, vila och belastning, hälsofrämjande motion, mental hälsa, socialt stöd, välbefinnande i arbetet, arbetssäkerhet, säkerheten hemma och på fritiden, omgivningens hälsa
- sexuell hälsa, parförhållande, familj och det sociala arvet från tidigare generationer folksjukdomarna och de vanligaste smittsamma sjukdomarna, risk- och skyddsfaktorer som gäller dem och olika sätt att påverka dem
- egenvård av sjukdomar och blesyrer, första hjälpen och att skaffa hjälp
- hälsoskillnader i världen, faktorer som åstadkommer och minskar hälsoskillnader
- metoder att söka fram fakta om hälsa samt kritisk tolkning av information, reklam och marknadsföring som angår hälsan
- hälsovårds- och välfärdstjänster, medborgaraktivitet i folkhälsoarbetet

FÖRDJUPADE KURSER

2. Ungdomar, hälsa och vardagsliv (HÄ 2)

Kurs 1 skall avläggas först

I kursen fördjupas målsättningarna i den obligatoriska kursen beträffande unga människors levnadssätt och hälsovanor i vardagslivet. Kulturella, psykologiska och samhälleliga fenomen samt tolkningar av dessa som förklarar hälsoproblem behandlas tematiskt. De studerande skall också fundera på hur de uppfattar sig själva och andra fysiskt, psykiskt och socialt. Speciellt betonas ansvaret för den egna hälsan. Under kursens gång diskuterar man särskilt värderingar, utför övningar och rollspel individuellt och i grupp samt tränar sociala färdigheter och arbetsformer som utvecklar förmågan att diskutera och argumentera.

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- lära sig att betrakta sitt liv med utgångspunkt i vuxenhet och föräldraskap

- lära sig att tänka igenom och granska värden och värderingar som gäller hälsa och sjukdom
- kunna motivera sina val ur hälsoperspektiv och kunna bedöma hur avgöranden som gäller levnadsvanor och omgivning påverkar hälsan och välbefinnandet
- kunna beskriva en upplevelse av hälsa och företeelser som förklarar hälsoproblem samt olika tolkningar av dem

CENTRALT INNEHÅLL

- självkännedom, att bli vuxen, betydelsen av socialt stöd i familj och närmiljö
- förberedelse för föräldraskap och familjeliv
- livsglädje, att uppehålla mental hälsa och få motivation, att möta kriser och depression
- matens betydelse för hälsan, kulturen och samhället samt viktkontroll, hälsotion och ätstörningar
- fysisk och psykisk trygghet, kommunikation utan våld
- sexuell hälsa
- kännedom om företeelser som förklarar hälsoproblem och som sammanhänger med kulturella, psykologiska och samhälleliga faktorer och tolkningar av dessa, exempelvis en upplevelse av att livet är meningsfullt, kroppsuppfattning/kroppslighet, välbefinnande och nutida beroenden
- tobak, alkohol och droger ur individens, omgivningens och samhällets synvinkel samt ur global synvinkel

3. Hälsa och forskning (HÄ 3)

Inom ramen för kursen skall de studerande sätta sig in i historiska faktorer och perspektiv som påverkar hälsan, i olika metoder att undersöka hälsa och sjukdom samt i utvecklingslinjer i dödlighet och sjukfrekvens. Under kursen behandlas också den vanligaste forskningen inom hälsovård och egenvård, tolkningar av resultaten och konsekvenserna av dem. Därtill fördjupas innehållet i den obligatoriska kursen beträffande hälsovårdspraxis av olika slag, utbud på hälsovårdstjänster och individens ställning inom hälso- och sjukvården. I arbetet betonas aktivitet, praktiskt lärande, undersökande metoder och studiebesök.

MÅL

Kursens mål är att de studerande skall

- lära sig att reflektera över huvudlinjerna inom folkhälsovetenskap och förebyggande hälsovård ur nationell och global synvinkel
- lära sig att söka, bedöma och tolka forskningsresultat och praktisk kunskap om hälsa och sjukdom
- kunna genomföra små kartläggningar av hälsa och hälsobeteende i sin studiemiljö
- lära sig att använda hälsovårdstjänster och känna till vilka rättigheter man har som kund och patient
- kunna diskutera och bedöma den teknologiska utvecklingens betydelse ur hälso- och trygghetsperspektiv.

CENTRALT INNEHÅLL

- metoder för att främja hälsa och för att känna igen och förebygga sjukdomar under olika tider

- undersökning av hälsobeteende och upplevd hälsa: mätning av den fysiska och psykiska arbets- och prestationsförmågan samt ergonomiska mätningar, välmåendet i arbetet och de faktorer som påverkar det
- praxis inom hälsovård och välfärdsservice, kundens och patientens rättigheter
- förmåga att kritiskt ta del av och bedöma forskningsresultat och de föreställningar om hälsa som medierna förmedlar, medikalisering
- bedömning och uppföljning av hur levnadsvanorna påverkar hälsan, praktiska undersökningar

9.6. Studiehandledning

OBLIGATORISK KURS

1. Utbildning, arbete och framtid (SH 1)

Bedömning: godkänd eller icke godkänd

MÅL

Målet för kursen är att de studerande skall få de kunskaper och färdigheter som de behöver för att inleda och slutföra studierna i gymnasiet samt för att kunna söka in till fortsatta studier. Eleven skall självständigt kunna ta ansvar för sitt individuella studieprogram. Eleven skall hitta sin inlärningsstil och utveckla sin studieteknik. De studerande skall känna till de viktigaste ansökningsguiderna om fortsatt utbildning och yrkesval och själva kunna utnyttja information på nätet när de söker till fortsatta studier. De studerande skall realistiskt kunna bedöma sina förutsättningar och möjligheter i olika skeden av studierna.

CENTRALT INNEHÅLL

- Studentexamen
- Fortsatta studier
- Informationssökning
- Studieteknik, inläring, minnet
- Självkänedom och självutvärdering
- Begåvning och läggning
- Studievägar och karriärplanering
- Internationalism och studier utomlands
- Studiestödsfrågor
- Jämställdhet i samhället och i arbetslivet
- Arbetslivet; arbetsansökan, meritförteckning, arbetsavtal, lönesystem m.m.

Ordningsföljden på dessa teman kan variera. Arbetsättet är individuella arbetsuppgifter, grupparbeten, diskussioner i klass eller gruppvis, informationssökning, studiebesök, gästföreläsare, videopresentation samt individuella samtal med studiehandledaren.

Inom ramen för studiehandledning kan studiebesök göras bl.a. till följande platser eller representanter för dessa besöka skolan:

- Utbildnings- och fritidsmässor

- Skolor och utbildningsarrangörer
- Åbo Akademi
- Arbetskraftsbyrån
- Folkpensionsanstalten
- Skatteverket

FÖRDJUPAD KURS

2. Studier, arbetsliv och yrkesval (SH 2)

Bedömning: godkänd eller icke godkänd

MÅL

Målet för kursen är att elevens studiefärdigheter samt självkännetenomen skall ökas med tanke på fortsatt utbildning och en framtida yrkeskarriär. Kursen planeras främst utgående från den aktuella undervisningsgruppens behov.

CENTRALT INNEHÅLL

- Studievägar och karriärplanering
- Yrkes- och karriärplanering
- Individuell studieteknik
- Fördjupning i frågor kring självkännetenomen och självutvärdering
- Exkursioner
- Inbjudna gäster

10. Bedömning av studierna

10.1. Syftet med bedömningen

Syftet med bedömningen är att leda och sporra eleverna i deras studier och att utveckla deras förmåga att bedöma sig själva och vara analytiska.

Bedömningen skall ge eleverna respons på deras framsteg och studieresultat. Inläring och arbete skall bedömas mångsidigt, inte endast genom prov utan också genom timkunskaper och omsorg och kvalitet i hemarbetet.

Skriftliga prestationer kompletteras i alla ämnen av muntlig argumentation.

I naturvetenskaper fästs speciell uppmärksamhet vid experiment och fältundersökningar. I språk iakttas och testas den muntliga färdigheten och i matematik tas inte hänsyn endast till resultatet i prov och hemuppgifter, utan också sättet att lösa uppgifter och elevernas förmåga att motivera resultaten.

10.2. Kursbedömningen

En kurs skall bedömas då eleven slutfört den. Syftet skall vara att ge eleven information om hur han/hon uppnått de mål som uppställts för kursen. Grunderna för elevbedömningen diskuteras med varje undervisningsgrupp i början av varje kurs i samband med planeringen. Det är viktigt att bedömningen är så tillförlitlig och rättvis som möjligt och bör vara inriktad på att sporra eleverna. Efter varje period ges betyg över avlagd kurs. Gymnasiets lärokurs omfattar minst 75 kurser.

10.3. Bedömningen av en ämneslärokurs

Alla obligatoriska ämnen och valfria främmande språk bedöms med siffervitsord. Ifall den studerande studerat endast två kurser i ett valfritt främmande språk, kan prestationen antecknas som fullgjord om den studerande så vill. I annat fall bedöms prestationen med siffervitsord. I sådana ämnen som omfattar endast **en** kurs, antecknas prestationen som fullgjord om den studerande begär det. I annat fall ges siffervitsord.

Vitsordet för lärokursen fastställs som det aritmetiska medeltalet för de obligatoriska kurser och de fördjupade kurser som studeranden slutfört.

Den studerande får ha underkända vitsord i de obligatoriska och fördjupade kurserna enligt följande:

Antal kurser	Högsta tillåtna antal underkända vitsord
1 – 2	0
3 – 5	1
6 – 8	2
9 eller fler	3

Ifall en kurs är halvfärdig och inte slutgiltigt kan bedömas, antecknas ett H på periodbetyget. Inom nästa period måste den halvfärdiga kursen slutföras, i annat fall avlägsnas H:et och eleven måste gå om kursen. Om läraren anser det möjligt, kan

han/hon bedöma eleven med underkänt vitsord. Anteckningen X på betyget innebär godkänd prestation som inte bedöms med vitsord. Anteckningen A innebär avbruten kurs.

10.4. Tillgodoräknande av studier

Ämneslärokurserna i gymnasiet består av obligatoriska och fördjupade kurser enligt den studerandes individuella studieprogram samt av tillämpade kurser som nära ansluter sig till de obligatoriska och fördjupade kurserna.

Avläggandet av en lärokurs förutsätter att var och en följer gemensamma förhållningsregler beträffande studierna. Avsaknad av de läroböcker och det material som en lärokurs förutsätter, inverkar sänkande på kursvitsordet. Utsatt deadline för projektarbeten och fackuppsatser måste ovillkorligen följas.

Beslut om tillgodoräknande av studieprestationer som slutförts i en annan läroanstalt eller i annat sammanhang, skall på särskild begäran fattas **innan nämnda studier inleds**.

Utländska studier kan i gymnasiestudierna räknas till godo som obligatoriska, fördjupade eller tillämpade kurser. Om de räknas till godo som obligatoriska kurser eller som i grunderna för läroplanen definierade fördjupade kurser skall de bedömas med siffror. Vid behov kan tilläggsprestationer förutsättas som stöd för vitsordsgivningen.

När studerande övergår från en lång lärokurs i ett ämne till en kort, räknas hans/hennes studier enligt den långa lärokursen tillgodo i den korta lärokursen i den utsträckning som kursernas mål och centrala innehåll motsvarar varandra. Kursvitsorden för den långa lärokursen överförs då direkt som kursvitsord för den korta kursen

Ifråga om de tillämpade kurserna i ett ämne finns det i ämnesläroplanen sagt i vilken utsträckning de ansluter sig till en ämneslärokurs.

I ämnesläroplanen bestäms också vilka hinder som hindrar den studerande att gå vidare i studierna i ett ämne samt vilka kurser som alltid måste vara godkända för att de skall kunna räknas den studerande till godo.

Av skolans egna fördjupade och tillämpade kurser kan endast de kurser som den studerande har avlagt med godkänt vitsord räknas till gymnasiets lärokurs.

Ingen kurs kan avlägsnas i efterhand.

10.5. Höjning av vitsord

En studerande kan höja ett underkänt vitsord i en obligatorisk kurs:

- i ett fristående förhör
- genom tilläggsprestationer i fördjupade och tillämpade kurser som är definierade i läroplanen
- enligt prövning av ämneslärare och rektor ifall den studerandes kunskaper och färdigheter när studierna i ämnet slutförs anses ge möjlighet till en höjning

Elev har rätt att höja vitsordet i en godkänd kurs genom att

- på nytt delta i kursen när den nästa gång erbjuds i undervisningsprogrammet

- delta i kursprov i ämnet på den allmänna tentdagen i juni eller augusti

Abiturient har rätt att höja ett kursvitsord i samband med omtagningsprovet efter period 4.

Elev kan i undantagsfall tentera en kurs utan att delta i undervisningen. Eleven måste i dylika fall alltid anhålla om detta hos rektor och berörda lärare.

10.6. Ny bedömning och rättelse av bedömning

En studerande har rätt att inom två månader efter att han/hon fått del av bedömningen (erhållit periodbetyg eller slutbetyg) be att ett beslut som gäller studieframstegen eller slutbedömningen omprövas. Begäran skall göras skriftligt och riktas till rektor. Om ny bedömning beslutar rektor och ämneslärare tillsammans.

Om den studerande är missnöjd med utslaget av den nya bedömningen kan begäran om rättelse i bedömningen göras hos länsstyrelsen.

10.7. Frånvaro

Elev har rätt att utebli från lektion av hälsoskäl eller andra giltiga skäl, såsom värnpliktsuppbåd eller vittnesmål inför domstol. Meddelande om detta måste lämnas till skolan till kansliet eller lärarrummet.

På anmodan bör eleven förete skriftlig redovisning om orsaken till sin frånvaro, undertecknad av vårdnadshavare. En elev som är myndig har rätt att själv underteckna sin redovisning.

Elev som av andra orsaker måste utebli från undervisning, bör anhålla om detta i **god tid**

- a) hos ämnesläraren om frånvaron gäller lektion
- b) hos gruppleddaren skriftligt om frånvaron gäller en till tre arbetsdagar
- c) hos rektor skriftligt om frånvaron överstiger tre arbetsdagar.

Skolan tillhandahåller blankett för anhållan om frånvaro. Blanketten fås på kansliet. Skolan beviljar endast i undantagsfall längre ledighet än **5 arbetsdagar** under ett läsår.

Om elev gör sig skyldig till upprepad frånvaro i ett ämne (= tre lektioner) bör ämnesläraren uppmärksamgöra honom/henne på att detta kan medföra sänkt kursvitsord eller att eleven lämnas obedömd eller avvisas från kursen. Vid fyra upprepade, olovliga frånvaron ges rektors varning och vid fem olovliga frånvaron avvisas eleven från kursen.

Elev som insjuknat och därför inte kan delta i ett kursprov, får delta i omtagningsprovet som hålls en vecka efter avslutad kurs. Sjukdomsfall inför prov och också i övrigt, måste alltid meddelas till skolan med det snaraste.

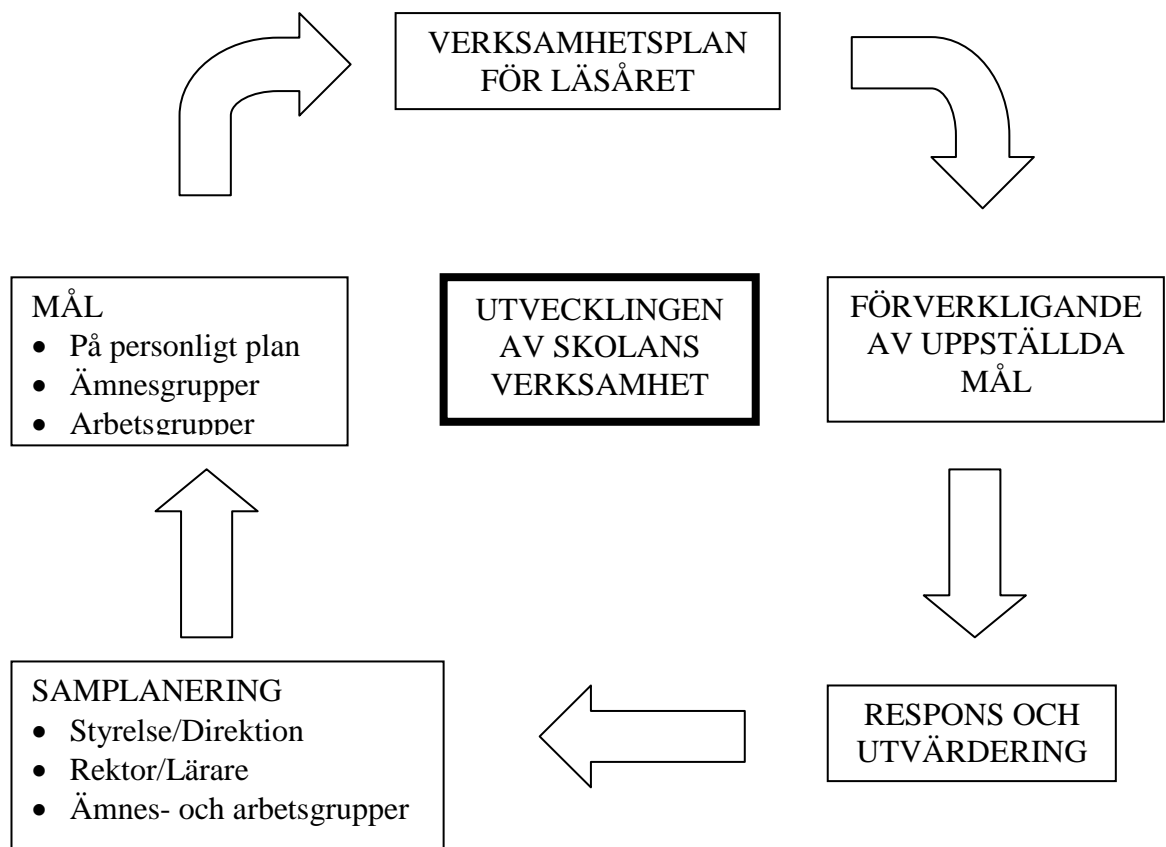
10.8. Utvärdering

Som en viktig del i gymnasieutbildningen bör utvärdering ingå. Syftet med utvärderingen är att bibehålla en hög standard i undervisningen, utveckla samarbetet mellan lärare, elever och föräldrar samt göra eleven medveten om sin egen inläring och skolgång. Skolans mål är att stegvis i gymnasiets årskurser införa portfolio som utvärderingssystem. I portfolion ställer eleven upp mål för sin skolgång samt samlar in material såsom prov, projektarbeten och uppsatser m.m. Portfolion används som bas vid utvecklingssamtalen.

Regelbundet utvärderas elevens kunskaper och framsteg i enskilda läroämnen utifrån de mål eleven själv ställt upp samt via läsårets periodbetyg. Därtill utvärderar eleven och skolans rektor undervisningen och användningen av olika arbetsmetoder.

I slutet av varje läsår utvärderar eleverna varje enskild lärares undervisning och arbetsmetoder, flexibiliteten i funktionerna, skolans arbetsmiljö och atmosfär samt rektorns arbete, utgående från de utvärderingsblanketter som rektor tillhandahåller.

Skolans lärarkår utvärderar i slutet av läsåret kvaliteten i undervisningen, resultatet av temaveckor, projekt och övrig pedagogisk verksamhet samt hur uppställda mål uppnåtts. Skolans rektor utvärderar en gång per läsår den enskilda lärarens arbete via utvecklingssamtal och auskultering.

10.9. Betygen och uppgifterna i dem

- Periodbetyg
- Avgångsbetyg
- Skiljebetyg

Se bifogade blanketter

11. Strategier

11.1. Språkstrategi

Björneborgs svenska samskola erbjuder undervisning i följande språk:

På A1-nivå (lärokurs som påbörjats i årskurs 3 i den grundläggande utbildningen)

- engelska
- finska (undervisningen i finska utgår från läroplanen för modersmålsinriktad finska {FIM} pga. att majoriteten av eleverna i gymnasiet har finska som modersmål eller som starkt andra språk)

På B2-nivå (lärokurs som påbörjats i årskurs 7 i den grundläggande utbildningen)

- franska
- tyska

På B3-nivå (lärokurs som påbörjats i gymnasiet)

- franska
- tyska

De studerande som väljer ett B3-språk i gymnasiet avlägger 3 kurser enligt B3-lärokurs och fortsätter därefter med kurs 1 i B2-språket.

Tack vare samarbete med de finska gymnasierna i Björneborg kan en studerande i BSS välja att avlägga kurser enligt B3-lärokurs i bl.a. italienska och spanska.

11.2. IT-strategi

Till vad och när ska dator användas i undervisningen?

- IT skall ses som en integrerad del i all undervisning
- dator i undervisningen ska vara ett hjälpmedel bland många andra, inte ett självändamål
- handledning och övervakning är viktigt när elever arbetar med dator

IT- team

- rektoreerna
- IT-ansvarig

- studiehandedare
- bibliotekarie
- pedagogisk IT-stödperson
- ansvarselever

Datorer

- datasal med 14 datorer och laserskrivare
- datorer i ämnesrummen
- digitalkamera och skanner

Lärarnas kunskaper

- kartläggning
- OPE.FI I (alla lärare)
  - egen användning
  - utbildning för lärarna lokalt
- OPE.FI II (50 % av lärarna)
  - användning i undervisningen
  - utbildningsstyrelsens utbildning
- OPE.FI III (10 % av lärarna)
  - bl.a. färdigheter i att handleda och utbilda kolleger

Internet

- informationssökning
- upphovsrätt och källor måste poängteras och följas upp av alla lärare!
- kommunikation via e-mail,
- distansundervisningsprojektet DUSÖR

Vilka program ska skolan ha?

- ”kontors”-program, t.ex. *Microsoft Office* som innefattar *Word, Excel, Access*
- bildbehandlingsprogram, t.ex. *Paint Shop Pro* eller *GIMP*
- webbläsare och e-postprogram, t.ex. *Internet Explorer* eller *Netscape Navigator* och *Outlook Express* eller *Eudora*
- presentationsprogram, t.ex. *PowerPoint*
- packningsprogram, t.ex. *WinZip*
- virusskydd, t.ex. *F-Secure*
- specialprogram för olika ämnen

Bilagor

- 9.1. Ordningsregler
- 9.2. Studieguiden (uppdateras inför varje läsår)(bilaga 1)
- 9.3. Elevvårdsplanen
- 9.4. Krisplanen (uppdaterad i mars 2009 (bilaga 2)
- 9.5. Antimobbningsplanen (uppdaterad i december 2009)
- 9.6. Jämställdhetsplanen
- 9.7. Antivirusmedelsplanen
- 9.8. Läroplanen för SSA

9.1. Ordningsregler för gymnasiet

Gymnasiets ordningsregler finns till för att upprätthålla ordning, trivsel och trygghet i skolarbetet och bör iaktas av alla medlemmar i skolsamfundet. Ordningsreglerna gäller under skoltid, på skolans område och vid tillställningar som ordnas av skolan utanför skolans område. Med skolans område avses skolbyggnaderna, Mikaelsgården, skoltomten samt trottoarområdena kring skolan.

1. *Uppträd vänligt och hänsynsfullt mot alla. Alla medlemmar i skolsamfundet skall ta ansvar för att ingen utsätts för mobbning eller osaklig behandling.*
2. *Var aktsam om skolans och andras egendom. Var och en bidrar till att skolbyggnaden, klassrum och omgivningar hålls i snyggt skick. Anmäl genast skada till rektor eller grupphandledare.*
3. *Närvaroplikt gäller vid lektioner och skolans verksamhet som upptas i läsårsplanen.*
4. *Tillstånd om frånvaro beviljas av grupphandledare eller rektor. En studerande som insjuknar under skoldagen bör kontakta berörda lärare innan han/hon avlägsnar sig från skolan. I Studieguiden finns särskilda anvisningar om förfarandet vid frånvaro från skolarbetet.*
5. *De studerande skall följa anvisningar som skolans lärare och personal ger inom ramen för skolans arbete.*
6. *Lektionstider skall hållas. Till lektion skall medtas den utrustning och de läromedel som undervisningen kräver, enligt lärares anvisningar.*
7. *Tobaksrökning är förbjuden inom hela skolområdet. Bruk av snus är förbjudet i skolfastigheten. Innehav eller användning av alkohol, narkotika eller andra rusningsmedel är förbjudet. Skolan följer lagen gällande denna punkt.*
8. *I elevrestaurangen skall gott bordsskick iaktas. Var och en bär sin bricka till disken efter avslutad måltid. Mössor och kepsar tas bort i restaurangen. Kökspersonalen skall bemötas med respekt och dess anvisningar skall följas.*

9. Ytterkläder hängs upp på hängarna i korridorerna. Lämna inte värdeföremål i fickor eller väskor utan tillsyn. Skolan ansvarar inte för stulen egendom.
10. Föremål som kan förorsaka skada får inte tas med till skolan. Hit hör bl.a. vassa föremål, knivar, vapen, hälsofarliga laserpekare.
11. Utomstående har inte rätt att vistas i skolan utan rektors tillstånd.
12. Det är inte tillåtet att cykla eller köra på skolgården. Cyklar parkeras på markerade platser på skolgården. Mopeder och motorcyklar parkeras prydligt vid skolporten.
13. Den studerande som inte följer ordningsreglerna, uppför sig osakligt eller i övrigt missköter sitt skolarbete, gör sig skyldig till föreseelse. I gymnasielagen stipuleras om disciplinära åtgärder (13.6.2003/478).

I övrigt hänvisas till gymnasielag och gymnasieförordning.

I Studieguiden för gymnasiet finns anvisningar för varje läsår. Studieguiden är en bilaga till gymnasiets ordningsregler.

9.2. Studieguiden för gymnasiet (bilaga 1)

9.3. Elevvårdsplan för gymnasiet

Verksamhetsidé

Idén med elevvårdsverksamheten är att stöda och befrämja de studerandes skolgång och välbefinnande. I elevvården ingår utvärdering, rådgivning, handledning samt olika stödåtgärder. Elevvården är en uppgift som ankommer på alla som arbetar inom skolsamfundet.

Målsättningen

Till vården av de studerande hör att tillgodose deras fysiska, psykiska och sociala hälsa och välbefinnande. Målsättningen med elevvården är att skapa en trygg och sund studie- och arbetsmiljö och att förebygga utslagning. Elevvården går dels ut på att förebygga, dels på att i ett tidigt skede upptäcka inlärningsproblem och försöka ta itu med dem. De studerandes andel och ansvar när det gäller att främja trivseln skall uppmuntras. Alla som arbetar inom skolsamfundet ansvarar för sin del för elevvården.

Till målsättningarna hör ytterligare att:

- skolans atmosfär, värderingar och arbetsmetoder utvecklar den studerandes skolgång och välbefinnande på ett positivt sätt
- skolan har ett gott samarbete med utomstående instanser gällande elevvårdsfrågor
- elevvårdsgruppens egna kunskaper och arbetsmetoder utvecklas så att de ovannämnda målsättningarna kan uppfyllas

Elevvårdsgruppen

Elevvårdsgruppen består av rektorn, grupphandledaren, hälsovårdaren, kuratorn, specialläraren samt studiehandledaren.

Plan för att främja hälsa och trygghet i studiemiljön

- Disciplinärt problem: läraren – rektorn – elevvårdsgruppen
- Inlärningsproblem: läraren – specialläraren – elevvårdsgruppen
- Oredovisad eller olovlig frånvaro: grupphandledaren – elevvårdsgruppen
- Problem med studierna: studiehandledaren – elevvårdsgruppen
- Mobbning: mobbningsteamet – elevvårdsgruppen
- Hälsoproblem: hälsovårdaren – elevvårdsgruppen
- Tonårsproblem eller psykiska problem: hälsovårdaren/kuratoren enligt behov – psykologen – elevvårdsgruppen
- Problem i hemmet: elevvårdsgruppen – kuratorn – barnskyddsmyndigheterna

De åtgärder som skall vidtas i problem-, olycksfalls- och krissituationer finns beskrivna i skolans krisplan och i antimobbningsplanen.

9.4. Krisplan (bilaga 2)

9.5. Antimobbningsplan

ANTIMOBBNINGSPROGRAMMET I BJÖRNEBORGS SVENSKA SAMSKOLA

Vad gör vi?

Info till alla föräldrar!

ALLA ÄR VÄRDEFULLA!

Vad är mobbning?

Mobbning är när en person upprepade gånger och under en viss tid blir utsatt för negativa handlingar från en eller flera personer, antingen direkt genom öppna angrepp eller indirekt genom social isolering eller utfrysning.

Mobbning är ett aggressivt beteende / beteende som gör någon annan ledsen eller illa till mods, som:

- upprepar sig (minst 2-3 gånger i månaden)
- är avsiktligt
- riktas mot en relativt försvarslös person

Mobbning är inte konflikter och enstaka gräl eller slagsmål. Man kan vara av olika åsikt utan att det är mobbning. Konflikter och oenighet är oundvikliga i verksamhet som människor deltar i.

För att avgöra om en konflikt är mobbning eller inte kan man bla. ställa följande frågor:

- Är avsikten att göra någon ledsen eller illa till mods eller att ha roligt på någons bekostnad?
- Är den mobbade ledsen eller rädd?
- Är det flera mot en eller har den mobbade av någon annan orsak svårt att försvara sig?

Hur sker mobbning?

Det finns tre olika slags mobbning:

- **Verbal mobbning** är alltid direkt mobbning, t.ex. att härma, håna, hota verbalt, ge öknamn, sprida rykten, skicka fientliga sms, skicka hånfulla eller chockerande meddelanden på nätet, redigera och sprida fotografier på nätet.
- **Fysisk mobbning** är alltid direkt mobbning, t.ex. att slå, sparka, knuffa, nypa, hålla fast någon mot hans/hennes vilja, förstöra egendom, gå i andras pulpeter och väskor, trakassera.
- **Psykisk mobbning** är alltid indirekt mobbning, t.ex. att ignorera, utesluta, grimasera och himla med ögonen, utpressa, sära.

Mobbningens mekanismer

Mobbningen är ofta fråga om makt. Det kan vara ett sätt att försöka få uppskattning eller status i en grupp. Mobbarna upplevs som populära i klassen. Genom att välja ut barn som är blyga, fysiskt svaga eller har en svag ställning i gruppen kan mobbaren demonstrera sin makt gång på gång, utan att vara rädd för att de andra skall protestera.

Mobbningen anses idag vara ett gruppfenomen, dvs. hela gruppen eller klassen är involverad i mobbningen, också de som inte gör något. Christina Salmivalli nämner följande roller i samband med mobbning:

- mobbare
- mobbarens förstärkare
- medlöpare
- tysta godkännare
- mobbade
- den mobbades försvarare

Hur stoppa mobbningen?

I vår skola råder noll-tolerans gällande mobbning. Vi ser det förebyggande arbetet mot mobbning som en viktig del av verksamheten. Från och med hösten 2009 deltar BSS i KiVa Skola-programmet. KiVa skola programmet är ett åtgärdsprogram som:

- erbjuder konkreta råd och modeller
- drar nytta av den virtuella inlärningsmiljöns möjligheter (dataspel, nätmiljö)
- strävar efter att påverka hela gruppen så att alla elever bär ansvar för det gemensamma välbefinnandet

Till det förebyggande arbetet hör förutom KiVa-lektioner bl.a. fungerande trivsel- och ordningsregler, rastövervakning och vänelever. Det är också viktigt att alla vuxna har en gemensam linje och säger ifrån vid dåligt beteende. Vi betonar även hemmets aktiva roll i det förebyggande antimobbningsarbetet.

Skolans lärare har deltagit i fortbildning gällande KiVa skola-programmet. Föräldrarna har fått information under föräldramöten. Föräldrarna har också upplysts om handboken som finns på www.kivaskola.fi

Genom utvärderingar, i samband med utvecklingssamtal, i diskussioner med lärare och elevvårdspersonal försöker skolan alltid ta reda på om det förekommer mobbning. Skolan genomför årligen en situationskartläggning för att följa hur mobbningsituationen i årskurserna 1-9 förändras. Kartläggningen görs i maj och materialet samlas i KiVa-databasen vid Åbo universitet.

I gymnasiet följer vi handlingsmodellen när det gäller att utreda eventuella mobbningsfall. KiVa-lektionerna hålls i åk 1, 4 och 7 och efter behov även i andra årskurser.

Hur ingriper vi? Skolans handlingsmodell bygger på KiVa Skola-programmet

I skolan verkar två KiVa-team. Teamets huvudsakliga uppgift är att utreda de mobbningsfall som kommer till kännedom. Klassläraren /klassföreståndaren samarbetar med teamet. KiVa-teamet är inte lösningen till skolans alla problem, vilket betyder att teamets uppgift inte är att utreda alla gräl eller konflikter.

1. När en anmälan om eventuell mobbning kommer skolan till kännedom fyller den av skolans personal som först fått kännedom om saken i en sållningsblankett (blankett 1).
2. Om den information som samlats om fallet inte uppfyller kriterierna för mobbning diskuterar klassläraren/klassföreståndaren incidenten med de elever som deltagit och tar vid behov kontakt med vårdnadshavarna Om det visar sig att det inte har varit fråga om mobbning utan enbart en enstaka konflikt, ett gräl eller ett missförstånd som lett till att eleven blivit sårad, görs inga åtgärdsplaner men lärarna informeras om att vara uppmärksamma på fallet. Klassläraren/klassföreståndaren kontrollerar genom uppföljningsdiskussion att situationen är avklarad. Föräldrarna kontaktas efter behov.
3. Om det är frågan om upprepad mobbning förs ärendet vidare till KiVa-teamet.
4. Två av teamets medlemmar diskuterar först med den mobbade eleven (blankett 2).
5. Omedelbart efter diskussionen med den mobbade eleven, gärna under samma dag, efter varandra, förs enskilda diskussioner med de elever som deltagit i mobbningen (blankett 3). Avsikten är att nå en överenskommelse (en lösning).
6. KiVa-skola-programmets rekommendation är att de uppdagade mobbningsfallen utreds med hjälp av diskussioner mellan KiVa-teamet och eleverna. Föräldrarna informeras i allmänhet efter att utredningsdiskussionerna förts. Detta sker genom telefonsamtal, samtal, brev eller per epost.
7. Gruppdiskussion förs med de elever som deltagit i mobbningen. Man går gemensamt igenom överenskommelserna (blankett 4).
8. Uppföljningsdiskussion förs med den mobbade eleven efter 1-2 veckor (blankett 5).
9. En gemensam uppföljningsdiskussion hålls (blankett 6).
10. Elevvårdsteamet informeras om mobbningsfall.
11. Om mobbningen inte upphör, om barnets beteende är mycket aggressivt eller beror på en psykisk störning gör elevvårdsteamet en bedömning. Socialväsendet, barnskyddet eller polisen kopplas in. Kurator och skolhälsovårdare ansvarar för fortsatta åtgärder.

Varje fall dokumenteras och dokumentationsmaterialet sparas och arkiveras. För dokumentationen skall bl.a. följande punkter ingå:

- datum och namn
- händelseförlopp
- åtgärder och överenskommelser
- uppföljning

Som underlag för dokumentationen används färdiga KiVaskola-blanketter och vid behov annat material.

Samarbetet mellan hem och skola

Grundansvaret för barnets fostran ligger hos föräldrarna. Skolan har emellertid ansvar för det som händer mellan barnen i skolan. Föräldrarna känner sina egna barn bäst.

Läraren/klassföreståndaren känner just den elevgrupp som barnen i hennes/hans klass utgör. Läraren är i daglig kontakt med gruppen och förstår aspekter i gruppens dynamik och det är läraren som styr interaktionerna i klassen.

Både hemmet och skolan kan genom sitt agerande förhindra mobbning. Det bästa resultatet nås genom en fungerande arbetsfördelning och ett smidigt samarbete.

I KiVa-temet för åk 0-6 ingår:

Peter Lindqvist
Isabella Ojanperä
Petra Sundvik

I KiVa-teamet för åk 7-9 och gymnasiet:

Ulrika Hollsten
Anne Karlsson
Josefine Mattila
Emma Mether

Tag gärna kontakt om det är någonting ni funderar över.

Antimobbningsplanen för Björneborgs svenska samskola finns i sin helhet på skolans hemsida www.bjss.fi

Telefon: (växel) 02-6348800
E-post: fornamn.efternamn@bjss.fi

9.6. Jämställdhetsplan

BJÖRNEBORGS SVENSKA SAMSKOLA
JÄMSTÄLLDHETSPLAN FÖR ÅREN 2009-2012 (godkänd 15.6.09)

Jämlikhet

Grundlagen §6

Alla är lika inför lagen. Lagen garanterar alla rätten till ett rättvist och likvärdigt bemötande. Också barn skall bemötas som jämlika individer och de har rätt till

medinflytande enligt den utvecklingsnivå de besitter i frågor som gäller dem. Grundlagens paragraf begränsar myndigheternas prövningsrätt såtillvida att de bör behandla alla enligt likvärdiga och lika principer om det inte stadgas på annat sätt i lag.

SKOLANS PERSONAL

1.

Ändamålet med jämställdhetsplanen och de åtgärder som bör vidtas för att förhindra diskriminering och befrämja jämställdheten.

Jämställdhetslagen eller lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) har till ändamål att hindra diskriminering på grund av kön och främja jämställdheten mellan kvinnor och män samt att i detta syfte förbättra kvinnans ställning i synnerhet i arbetslivet.

Att befrämja jämställdhet är en del av skolans verksamhet och speciellt skolans rektor och skolans övriga ledning bär ansvar för att jämställdheten förverkligas och befrämjas. Vi utvärderar regelbundet hur skolans personal trivs och orkar med sitt arbete. Skolans jämställdhetsplan för personalen utgör en del av arbetarskyddsverksamheten och på arbetarskyddsarbetsgruppens ansvar ligger att minst vart tredje år gå igenom planen och komplettera den vid behov.

2.

Ledning och arbetsförhållanden

Skolan strävar att regelbundet utveckla sin ledningskultur angående jämställdheten samt vid fördelningen av arbetsuppgifterna. Vid utvecklingen av de fysiska, psykiska och sociala arbetsförhållandena tas hänsyn till jämställdhetssynpunkter. Fördelningen av arbetsuppgifter bör ske opartiskt. Skolan ser till att eventuella fall av diskriminering utreds utan dröjsmål.

3.

Rekrytering av arbetskraft

Kompetenskrav och andra kriterier vid anställning av personal bestäms så, att de inte är ägnade att favorisera någotdera könet bland de sökande. Graviditet eller föräldraledighet får inte inverka diskriminerande för den sökande.

4.

Arbetsförhållanden, avlöning och karriär

Angående arbetsförhållandena och utförandet av arbetet är det viktigt att vid diskussionen kring samt vid planeringen och utvecklingen av arbetsuppgifterna kvinnor och män behandlas likvärdigt. Vid bedömningen av hur den anställdes möjligheter till avancemang utvecklas bör hänsyn tas till eventuell föräldraledighet. Man måste se till

att män och kvinnor som utför likartat arbete behandlas lika då man bedömer deras personliga arbetsprestationer och arbetsuppgifternas krav.

Ifråga om personalens löner finns egentligen inte anmärkningsvärda skillnader på grund av att lönerna är tabellbaserade och oberoende av kön. Kollektivavtalet anger nivån för grundlön och ålderstillägg samt för eventuella lönetillägg som fördelas lokalt. I de lokala förhandlingarna deltar arbetsgivarens representanter och de av fackorganisationer utsedda förtoendemen. Eventuella lönetillägg bestäms rättvist på likadana grunder.

Personalens vidareutbildning stöds jämlikt mellan könen.

5.

Anpassningen av arbets-och familjelivet

Arbetsförhållandena utvecklas regelbundet så, att de är anpassade för såväl män som kvinnor så att varken arbetsuppgifterna eller familjelivet blir lidande. Arbetstagarna bör uppmuntras att likvärdigt utnyttja möjligheten till föräldraledighet. Detta får dock inte leda till att dessa arbetstagare råkar i ett sämre läge vid fördelandet av arbetsuppgifterna eller vid avlöningen av dessa. Förändringar som sker på arbetsplatsen bör meddelas också till dem som är på föräldra- eller tjänstledighet.

6.

Jämlikhet i undervisningen och jämlikt bemötande av de studerande

Vid bedömningen av de studerandes prestationer i olika undervisningssituationer bör hänsyn tas till kraven på ett jämlikt bemötande. (Jämställdhetslagen §7 och 8b). Befrämjandet av jämställdheten i olika undervisningssituationer samt undervisningspersonalens förmåga att upptäcka och korrigera sitt eget diskriminerande uppträdande bör utvecklas genom att erbjuda skolning och information så att jämställdheten förverkligas.

För upprätthållande av de studerandes rättsskydd upprättas regler där det framgår hur den studerande skall gå tillväga och till vem han/hon kan vända sig om han/hon anser sig ha blivit utsatt för diskriminerande bemötande.

Björneborgs svenska samskola har uppgjort en jämställdhetsplan för gymnasiet för åren 2009-2012.

7.

Förebyggande av diskriminering och sexuella trakasserier

Direkt och indirekt diskriminering på grund av kön är förbjuden. (Lagen om jämställdhet §7, §8, §8a och §8d) För att trakasseri på grund av kön skall kännas igen och förebyggas ges nödvändig information till både personalen och de studerande. Skolans arbetarskyddskommitté ser till att föreskrifterna för hur fall av trakasserier skall åtgärdas finns lättillgängliga för alla.

Som sexuellt trakasseri anses ett oönskat, ensidigt muntligt eller fysiskt närmande som övergår i direkt trakasseri eller ofredande om närmandet fortsätter trots att den utsatta sagt ifrån och upplevt närmandet som obehagligt och sårande. Trakasseriet kan uppträda

t.ex. med gester eller miner, muntligt, via telefonsamtal och e-post eller genom fysisk beröring.

Arbetarskyddskommittén bokför årligen antalet fall och anordnar vid behov ett utredningstillfälle för att reda ut upptäckta fall.

8.

Personalstruktur

I början av år 2009 var personalantalet i Björneborgs svenska samskola 39 personer (undervisningspersonal och övrig personal)

Av dessa var 32 kvinnor (82 %) och 7 män (18 %)

Ifråga om fördelningen av arbetsuppgifterna mellan kvinnor och män förekommer inte stora skillnader.

9.

Hur du får råd och direktiv från jämställdhetsfullmäktige

Om du misstänker att du blivit behandlad i strid med jämställdhetslagen kan du be jämställdhetsfullmäktige om råd och hjälp samt för övrigt om information angående jämställdhetslagens föreskrifter via

- rådgivningsnummer 09-1607 3248
- råd angående jämställdhetsplanering 09-1607 4463

Råd och hjälp kan också fås via

- e-post: tasa-arvo@stm.fi eller
- per post : Tasa-arvovaltuutetun toimisto
PL 33, 00023 Valtioneuvosto

Tilläggsinformation angående jämställdhetsfrågor finns på adressen:

www.tasa-arvo.fi

9.7. Antivirusmedelsplan

Antivirusmedelsplan för Björneborgs svenska samskola mars 2009

1. Förebyggande arbete

I ordningsstadgan för Björneborgs svenska samskola sägs att det enligt lag är förbjudet att använda tobaksprodukter eller berusningsmedel i skolan.

Genom förebyggande arbete vill vi stärka elevernas självkänsla och lära dem att värja sig mot gruppträck.

I åk 7-9 diskuteras under lektionerna i hälsokunskap hur användandet av tobak, alkohol och droger påverkar hälsan. Kopplingen mellan alkohol-droger-brottslighet-sociala problem behandlas under lektioner i samhällskunskap och modersmål.

Skolan understöder föreningen Raides verksamhet och får ta del av föreningens informationspaket. Raides buss kommer att besöka skolan hösten 2009.

Representanter från polisen inbjuds att hålla informationstillfällen för eleverna. Skolans hälsovårdare tar i enskilda samtal upp frågor kring användandet av rusmedel. Information åt föräldrar ges också under föräldramöten av experter från hälso- och socialmyndigheter i Björneborg.

Till det förebyggande arbetet hör att noggrant följa upp frånvaro och utreda vad den beror på. Vid misstankar och problem tas frågorna upp i elevvårdsgruppen för vidare åtgärder.

Samarbete mellan hem och skola är en viktig del av det förebyggande arbetet.

2. Åtgärdsprogram

2.1. Tobak

Enligt lagen är det förbjudet att använda tobaksprodukter på skolområdet. Det är också förbjudet att använda tobaksprodukter under evenemang utanför skolan som ordnas av skolan. Innehav och användning av tobaksprodukter är förbjudet för barn och unga under 18 år.

Om en elev blir fast för att ha använt tobaksprodukter under skoltid, får eleven en anmärkning och hemmet meddelas. Blir samma elev fast för rökning på nytt överväger skolan att kontakta polisen.

2.2. Alkohol

Enligt lag är det förbjudet för en minderårig att använda alkohol. Om en elev har alkohol med sig till skolan eller använder alkohol i skolan kontaktas vårdnadshavarna eller polisen. Vid misstanke om rusmedelsmissbruk kontaktas elevvårdsgruppen som i sin tur vidtar åtgärder.

2.3. Droger

Enligt lag råder det ett totalförbud gällande innehav och användning av narkotika. Vid misstanke om missbruk kontaktas elevvårdsgruppen som ser till att frågan utreds. Om en elev påträffas drogpåverkad skall eleven omhändertas av minst två vuxna. Vårdnadshavaren kontaktas. Polisen kontaktas.

3. Information och kontaktuppgifter

Elever, studerande och föräldrar informeras om antirusplanen så att alla i skolsamfundet vet hur skolan agerar vid misstanke om missbruk.

Rektor (eller en av rektor utsedd person) informerar massmedia ifall en krissituation uppstått i skolan.

Allmänt alarmnummer 112

4. Handlingsplaner

4.1. Handlingsplan vid misstanke om alkoholmissbruk

- Skolans hälsovårdare kontaktas
- Om hälsovårdaren inte är på plats kontaktas någon ur elevvårdsgruppen
- Åtgärder som vidtas:
  - eleven hörs så fort som möjligt
  - två vuxna talar lugnt och sakligt med eleven
  - föräldrarna kontaktas
  - polisen kontaktas om situationen är hotfull
  - socialmyndigheterna kan kontaktas

4.2. Handlingsplan vid misstanke om drogmissbruk

- Skolans hälsovårdare eller kurator kontaktas
- Eleven tas om hand av minst två vuxna
- Diskussion med eleven
- Eleven lämnas inte ensam
- Om eleven inte är samarbetsvillig utan uppträder hotfullt tillkallas polis
- Föräldrarna kallas till skolan (ärendet meddelas inte per telefon)
- Hälsocentralen kontaktas för eventuella drogtest
- Socialmyndigheterna kontaktas alltid när det gäller drogmissbruk hos ungdomar under 18 år (barnskyddslagen 40§)
- Helhetssituationen kartläggs: eleven, elevvårdsteamet, klassföreståndaren, föräldrarna
- Uppföljning görs av elevvårdsgruppen i samarbete med föräldrar och lärare

Läroplanen för studerande som deltar i SSA

Björneborgs svenska samskola erbjuder sina studerande i gymnasiet möjlighet att vid sidan av studierna delta i handledda träningar som ordnas inom Satakunta Sports Academy (SSA) för seriösa idrottare. BSS har ingått avtal med Björneborgs stad om deltagandet. Koulutusvirasto koordinerar verksamheten.

De studerande antas efter ansökan. För att bli antagen skall vissa urvalskriterier uppfyllas. Ansökningstiden är i augusti och januari.

En studerande inom SSA skall ges möjlighet att kombinera studier i gymnasiet med idrottsverksamhet. Under 3 mornar i veckan (mån, ons, fre) kl. 8:00 – 9:30 skall den studerande beredas möjlighet att delta i handledd träning. En studerande skall ges möjlighet till flexibilitet i studierna genom olika arrangemang. Han/hon kan avlägga en kurs genom att endast delvis delta i undervisningen. I detta fall bör den studerande göra tilläggsuppgifter, vilka läraren i kursen skilt kommer överens med den studerande om. Kurser kan också i mån av möjlighet avläggas genom att delta i nätkurser. Individuella läroplaner kan också uppgöras.

En studerande inom SSA kan välja att förlänga sin gymnasietid till 4 år.

Studiehandledaren är kontaktlänken till SSA. Inför varje period görs en individuell planering för varje studerande.

Eget ansvarstagande, hög moral och god planering är förutsättningar för en studerande att kunna kombinera SSA med gymnasiestudier. Den studerande förutsätts föregå med gott exempel och vara en modell för andra.

En studerande i SSA får räkna 10 kurser till godo under 3 år → ca. 13 perioder. Den studerande skall alltid på förhand meddela om förhinder att delta i undervisningen i skolan. Studiehandledaren ansvarar för uppföljningsbokföringen med hjälp av den virtuella träningsdagboken som kontinuerligt uppdateras.

HOVS – individuell studie- och träningsplan görs upp för varje studerande. Den studerande bör ha klart för sig, vilka mål han/hon ställer upp för sina studier och för idrotten och hur han/hon skall nå målen.

Studeranden/idrottaren skall:

- göra en studieplan ur vilken kurserna han/hon skall avlägga under ett läsår framgår
- ta reda på när kurserna går (periodiseringen) och hur kurserna avläggs
- notera dagar när det pga av studier inte är möjligt att delta i morgonträningar
- notera eventuella träningsläger eller tävlingar när det inte är möjligt att delta i morgonträningar
- gå igenom planen med tränaren
- gå igenom planen med studiehandledaren
- uppdatera planen när det sker förändringar i studier, träningar och tävlingar
- försöka klara av ev. dubbelval tillsammans med studiehandledaren och tränaren

Den studerande följer läroplanen i det egna gymnasiet och den guide som SSA ger ut varje läsår (SSA-opas 2011-2012).

